

לקוטי תורה • פרשת מסעי • מאמר 3

לבאר ענין המסעות במדבר

ביאור המסעות במדבר

ארבעים ושניים המסעות במדבר היו עלייה: באמצעות העלאת המדות של ישראל בחזרה אל הבינה הנסתרת, שבה אין לכוחות החיצוניים מקור יניקה, הם הכניעו את קליפות המדבר, הוציאו את המלכות מן הגלות והכינו עתיד שבו העולם כולו יקבל את אור ה' כפי שארץ ישראל מקבלת אותו כעת.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

[/likuteitorah.com/he/likutei-torah/masei/3](https://likuteitorah.com/he/likutei-torah/masei/3)

הנקודה

ארבעים ושניים המסעות במדבר היו עלייה: באמצעות העלאת המדות של ישראל בחזרה אל הבינה הנסתר, שבה אין לכוחות החיצוניים מקור יניקה, הם הכניעו את קליפות המדבר, הוציאו את המלכות מן הגלות והכנינו עתיד שבו העולם כולו יקבל את אור ה' כפי שארץ ישראל מקבלת אותו כעת.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

המאמר פותח באמרת חז"ל שארץ ישראל תתפשט על פני העולם כולו, ומפרש אותה כעלייה בדרגה. הקדושה תלויה במספר העולמות שהשפע האלוקי מתלבש בהם: מחוץ לארץ השפע מתלבש בעשיה, שבה האלוקות נסתר ביותר, ואילו בארץ הוא רק עובר דרכה. המסעות במדבר, מקום משכנם של הכוחות החיצוניים, הכניעו אותם כדי שבעתיד העולם כולו יוכל לקבל את השפע כפי שהארץ מקבלת אותו כעת. "קומה הוי"י היא עליית המלכות מן הגלות, המעלה כל דרגה שמעליה, באמצעות משה ואהרן, ערוצי החכמה והבינה. החלק השני מסביר מדוע המסעות היו ארבעים ושניים (שש פעמים שבע), ואילו ספירת העומר היא ארבעים ותשעה: המסעות מעלים את המדות בחזרה אל הבינה, שבה אינן מורגשות ואין לגורם שמחוץ לקדושה אפשרות לינוק מהן, כפי שמבטאים דברי רבי יוחנן בן זכאי "איני יודע" וכוסו הנסתר של יוסף. החלק השלישי מראה שהנצח וההוד מושרשים בכתר, ומסביר שהמסעות הסתיימו בירדן ריחו, מדרגת הריח, אור מקיף שלמעלה מכל כלי.

מבנה

11-2	מדוע ארץ ישראל קדושה יותר	1
מחוץ לארץ השפע האלוקי מתלבש במלכות של עשיה, העולם שבו ההעלם גדול ביותר; בארץ הוא רק עובר דרך העשיה, כמו אור השמש העובר בזכוכית שקופה. מכאן גזירת הטומאה מחוץ לארץ, וכן הקשר בין השם המחיה את העשיה לבין עבודה זרה.		
31	הבירור העתידי והמדבר	2
לעתיד יתברר העולם ויקבל את השפע כפי שהארץ מקבלת אותו כעת, וכל העולמות יתעלו. המסעות עברו במדבר, שבו הכוחות החיצוניים יונקים את חיותם, כדי להכניע אותם; "קומה הוי"י מוסב על המלכות, ה"רחל" השותקת שנותנת לקליפות חיות רק שלא מרצונה, "מאחור".		
8-41	"קומה הוי"י": משה ואהרן	3
כאשר הקליפות נכנעות, המלכות עולה מן הגלות ומעלה כל דרגה שמתלבשת בתוכה, וכך כל שם הוי"י "קם". הדבר נעשה באמצעות שש מאות אלף הנשמות שהפנו את שבע המדות שלהן אל ה', בהנהגת משה (יסוד דאבא, הממשיך את החכמה למטה) ואהרן (הממשיך את הבינה למלכות ומעלה אותה); ההליכה והחנייה הן עלייה וירידה, "רצוא ושוב".		
9-13	ארבעים ושניים מסעות, ארבעים ותשעה ימים	4
בזמן ה"עיבור" בבינה המדות הן רק ו', שש, והמלכות אינה אלא "פסיעה לבר"; המלכות נבנית כפרצוף נפרד רק לאחר ה"לידה". ספירת העומר ממשיכה את המדות למטה (שבע כפול שבע), והמסעות מעלים אותן בחזרה (שש כפול שבע), משום שהכוחות החיצוניים, ה"כסיל" שאינו רוצה בתבונה, יכולים לינוק רק ממדות גלויות.		

רגש הכלול בתוך ההתבוננות אינו מורגש כ"יש", ולכן אין דבר שיכול לינוק ממנו. רבי יוחנן בן זכאי לא ידע אם יש בו אהבה ויראה משום שהן היו כלולות בשכלו, או מתוך ענווה; יוסף הסתיר את גביע הכסף, "אהבה בתענוגים", באמתחת בנימין, כדי שהבינונים יוכלו לשאת אהבה זו בלי לדעת עליה וכלי להתגאות.

נצח והוד פועלים לאחר שההיגיון שמאחורי הרגש כבר הסתלק, מכוח החלטה בלבד, ואף על פי כן הם מושרשים בכתר, למעלה מחסד, גבורה ותפארת, כפי שהרגליים נושאות את הראש וכפי שרק מי שתופס את החכמה בשורשה יכול ללמד אותה. בתוך הגבורה, הנצח הוא קבלת עול מלכות שמים מתוך החלטיות, עוד לפני שהיראה מורגשת.

הריח מושרש ב"חוטם" דאריך אנפין, למעלה מחכמה ובינה; הוא אור מקיף, כפי שהמצוות, המושרשות בכתר, נעשות לבושים מקיפים לנשמה. ריחו, עיר התמרים, רומזת לצדיקים ולריח, והמסעות הובילו לשם משום שכלי הוא "מצרים" ביחס לאור שלמעלה מכל הכלים.

החסדים המכוסים חסדים המכוסים אהבה המוסתרת ביסוד דאימא, מעבר למודעות העצמית: הגביע הנסתר של יוסף והאהבה שרבי יוחנן בן זכאי לא חש.

אהבה בתענוגים אהבה בתענוגים האהבה הנעלית ביותר, תענוג מופלא בה', השייכת לדרגת הצדיק; כסף מסמל את האהבה והכיסופים האלה.

נצח והוד נצח והוד המדות המעבירות רגש לפועל באמצעות החלטה והודאה, לאחר שההיגיון שלו הסתלק; הן "מחוץ לגוף", ובכל זאת מושרשות בכתר, למעלה מן המדות העיקריות.

ריח ריח אור מקיף שמשפיע על האדם בלי להיקלט בתוכו, בניגוד לטעם, שהוא אור פנימי. הריח מושרש ב"חוטם" דאריך אנפין, למעלה מחכמה ובינה; המצוות מעניקות לנשמה לבושים מסוג זה.

התלבשות והעברה התלבשות / דרך מעבר אור עליון יכול להתלבש בדרגה נמוכה, לקבל את אופייה ולהיקרא על שמה, או רק לעבור דרכה בלי להשתנות, כמו אור השמש העובר בזוכית שקופה. מחוץ לארץ ישראל השפע מתלבש בעשיה; בארץ הוא רק עובר דרכה.

המלכות כרחל, הכבשה השותקת כרחל לפני גוזזיה נאלמה המלכות, הדיבור האלוכי, "בגלות" בעשיה, שבה הקליפות מסתירות אותה, והיא מעניקה חיות גם להן, אך רק "מאחור" ושלא מרצונה, כמו השיער שבאחורי הראש. המסעות העלו אותה מן הגלות הזאת.

פסיעה לבר פסיעה לבר כל עוד המדות כלולות בבינה, המלכות עדיין אינה דמות נפרדת אלא רק השלכה קטנה לרגלי ה': האפשרות שכל מדה תתגלה. לכן יש שש מדות, שכל אחת מהן כוללת שבע, ובסך הכול ארבעים ושניים.

תבונה: בן ובת תבונה — בן ובת המדות, ז"א ונוקבא, כלולות עדיין בבינה, כ"נסתרות שבלב". במצב זה הן אינן מורגשות כ"יש", והכוחות החיצוניים אינם יכולים לינוק מהן.

קטע 1 • 11-2

מדוע ארץ ישראל קדושה יותר

1 לבאר ענין המסעות במדבר. הנה ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] עתידה ארץ ישראל שתתפשט על העולם כולו.¹ המכוון מזה שיהיה כל העולם כולו אז במדרגת ארץ ישראל דעכשיו.

לבאר את ענין המסעות במדבר. חז"ל אמרו: "עתידה ארץ ישראל שתתפשט על העולם כולו". הכוונה היא שבעתיד יהיה העולם כולו במדרגה שבה נמצאת כיום ארץ ישראל.

המאמר מציג את נושאו: מסעות בני ישראל במדבר, המנויים בפרשת מסעי. הוא פותח בדברי חז"ל שלעתיד לבוא תתפשט ארץ ישראל על העולם כולו, ומפרש אותם כשינוי במדרגה: העולם כולו יעלה למעמד הרוחני שיש כיום לארץ ישראל.

ואז יהיה א"י [ארץ ישראל] במדרגת ירושלים דעכשיו. וזהו שאמרו שירושלים תתפשט על כל ארץ ישראל כולו.

ואז תהיה ארץ ישראל במדרגה שבה נמצאת כיום ירושלים. וזהו שאמרו שירושלים תתפשט על פני כל ארץ ישראל. כל מדרגה עולה שלב אחד, ולכן ארץ ישראל תעלה אל הקדושה שיש כיום לירושלים. גם את דברי חז"ל המקבילים, שירושלים תתפשט על פני הארץ כולה, מפרש המאמר באותו אופן.

ונמצא ירושלים דלעתיד לבא יהיה עוד במעלה גבוה יותר כי לע"ל [לעתיד לבוא] יהיה עליות העולמות. והענין

מכאן שירושלים שלעתיד לבוא תהיה במדרגה גבוהה עוד יותר, שכן לעתיד לבוא יהיו העולמות בעלייה. והענין הוא:

מכיוון שהכול עולה יחד, ירושלים שלעתיד לבוא תעמוד בעצמה במדרגה גבוהה מכל מדרגה המוכרת כיום, משום שלעתיד לבוא יעלו כל העולמות. כעת מסביר המאמר מה הופך מקום אחד לגבוה יותר מבחינה רוחנית ממקום אחר.

כי מבואר בכהאריז"ל [בכתבי האריז"ל] במעלת א"י [ארץ ישראל] דעכשיו על ח"ל [חוץ לארץ] (דגורו טומאה על² אוריה וגושה בפ"ק [בפרק קמא] דשבת ט"ו א')

בכתבי האריז"ל מבואר יתרונה של ארץ ישראל כיום על פני חוץ לארץ (שהרי [חז"ל] גזרו טומאה על אוירה ועל אדמתה, בפרק הראשון של שבת, ט"ו ע"א),

כתבי האריז"ל מסבירים מדוע ארץ ישראל נעלית על הארצות שמחוצה לה. בתלמוד (שבת ט"ו ע"א) מסופר שחז"ל גזרו טומאה על הארצות שמחוץ לארץ ישראל, והמאמר מתאר את הגזירה כחלה הן על אווירן והן על אדמתן.

והוא מפני ששם יורד השפע ממלכות דאצילות ע"י התלבשות רבות היינו מלי דאצילות מתלבשת במלי דבריאה יצירה ועשיה.

וזאת משום ששם יורד השפע ממלכות דאצילות דרך התלבשויות רבות; כלומר, מלכות דאצילות מתלבשת במלכות דבריאה, יצירה ועשיה.

ההבדל נובע מהאופן שבו השפע האלוקי מגיע לכל מקום. בחוץ לארץ הוא מגיע ממלכות דאצילות, הספירה התחתונה בעולם העליון, דרך סדרה של כיסויים: היא מתלבשת במלכות של כל עולם תחתון בתורו — בריאה, יצירה ולבסוף עשיה. "התלבשות" פירושה שאור עליון נסתר בתוך מדרגה נמוכה יותר ופועל דרכה.

אבל בא"י [בארץ ישראל] נמשך ההשפעה ממלי דאצילות ע"י התלבשות במלי דבריאה ויצירה לבדן מבלי שיצטרך להתלבש ג"כ במלי דעשיה.

אבל בארץ ישראל נמשכת ההשפעה ממלכות דאצילות באמצעות התלבשות במלכות דבריאה ויצירה בלבד, בלי שתצטרך להתלבש גם במלכות דעשיה.

בארץ ישראל השפע מתלבש רק במלכות דבריאה ובמלכות דיצירה, ואינו צריך להתלבש גם בעשיה, העולם התחתון והמסתיר ביותר. בכך טמון מקור קדושתה הנעלית של הארץ.

2 ואף שבהכרח גם בא"י [בארץ ישראל] יבוא האור והשפע דרך שר העשי [העשיה] המושל בא"י [בארץ ישראל].

אין זה כ"א דרך מעבר³ בלבד

ואף שבהכרח גם בארץ ישראל האור והשפע מגיעים דרך השר המלאכי של עשיה, המושל בארץ ישראל, אין זה אלא בדרך מעבר בלבד,

המאמר משיב על קושיה: גם ארץ ישראל היא חלק מהעולם הגשמי, ולכן השפע שבה מוכרח לעבור דרך השר המלאכי של עשיה, המושל בה. התשובה היא שהשפע רק עובר דרך עשיה שם, ואינו מתלבש בה.

ולא בדרך התלבשות ממש וכמו שרואין אור השמש ע"י אמצעות זכוכית בהירה שלא נשתנה עי"ז אור וזיו השמש.

ולא בדרך של התלבשות ממש; בדומה לאור השמש הנראה דרך זכוכית שקופה, שאור השמש וזיווה אינם משתנים בשל כך.

ההבדל מתואר באמצעות אור השמש העובר דרך זכוכית שקופה: הזכוכית ניצבת בדרך, אך האור המגיע אלינו הוא אור השמש עצמו, ללא שינוי. כך גם השפע מגיע לארץ ישראל דרך עשיה, בלי להשתנות על ידה.

ולפיכך בא"י [בארץ ישראל] יתייחס השפע ליצירה משא"כ התלבשות היינו כמו המסך והפרוכת שמעלים על האור ביותר

ולכן בארץ ישראל השפע מיוחס ליצירה. התלבשות, לעומת זאת, דומה למסך ולפרוכת המסתירים את האור במידה רבה,

מכיוון שעשיה אינה מוסיפה דבר משלה, השפע בארץ ישראל מיוחס ליצירה — העולם התחתון ביותר שבו הוא אכן התלבש. התלבשות ממש היא דבר אחר: היא דומה למסך או לפרוכת המסתירים במידה רבה את האור שמאחוריהם.

וכמו החידה והמשל שמעלים על אור השכל עד שהאור השמש הנראה דרך המסך נק' אור של תולדה.⁴
וכמו חידה ומשל המסתירים את אור השכל; עד כדי כך שאור השמש הנראה דרך המסך נקרא "אור של תולדה".

דוגמה נוספת: חידה או משל מסתירים את הרעיון של המלמד בתוך סיפור אחר. בדומה לכך, אור הנראה דרך מסך אינו עוד אור השמש כפשוטו, אלא נקרא "אור של תולדה" — אור חדש שנוולד מן המסך.

ולפיכך כשמל' דאצילות המלובשת במל' דבריאה ויצירה מתלבשת ממש במל' דעשיה יתייחס השפע ע"ש בחי' מלכות דעשיה

ולכן, כאשר מלכות דאצילות, המתלבשת במלכות דבריאה ויצירה, מתלבשת ממש במלכות דעשיה, השפע מיוחס על שם בחינת מלכות דעשיה,

לעומת זאת, מחוץ לארץ ישראל מלכות דאצילות, שכבר התלבשה בבריאה ויצירה, מתלבשת פעם נוספת במלכות דעשיה. אז השפע מקבל את אופייה של עשיה ונקרא על שמה.

(ועיין בע"ח [בעץ חיים] שער תיקון נוק' [נוקבא] פ"ב [פרק ב'] אות ה' מ"ש בענין דרך מעבר או כאשר יתעכב כו' ע"ש) ולכן גזרו שם טומאה.⁵

(ועיינו בעץ חיים, שער תיקון נוקבא, פרק ב, סעיף ה, במה שכתוב בעניין "דרך מעבר" או "כאשר יתעכב" וכו'; עיינו שם.) ולכן גזרו שם טומאה.

עץ חיים מבאר את הכלל העומד ביסוד הדברים: כאשר בחינה משמשת רק מעבר, השפע נקרא על שם המקור העליון שממנו הוא בא; אך כאשר השפע נעצר ונשאר בבחינה מסוימת, הוא נקרא על שמה. מכיוון שמחוץ לארץ ישראל השפע שורה בעשיה, גזרו חכמים שם טומאה.

כי בעשיה הוא תכלית הסתר האלקות שהקליפות שרש היצה"ר [היצר הרע] מעלימים ומסתירים ולכן שם אל⁶ אד' המחיה עשיה הוא⁷ בגימטריא צו ואין צו

כי בעשיה יש הסתר אלקות בתכלית, שכן הקליפות, שהן שורש היצר הרע, מעלימות ומסתירות. לכן שם אל אדניי המחיה את עשיה הוא בגימטריה צו, ו"צו" —

בעשיה האלקות נסתרת במידה הרבה ביותר, משום שהקליפות — כוחות ההסתר שהם שורש היצר הרע — מכסות עליה. שם אל אדניי, המחיה את עשיה, עולה בגימטריה 96, כערכה של המילה צו; והתלמוד (סנהדרין נו:): דורש את המילה "צו" כרמז לעבודה זרה.

אלא⁸ עבודת כוכבים⁹ ואיך הוא זה אלא דר"ל [דרוזה לומר] שמתלבש בלבוש הטבע¹⁰ עד שיכול לומר כחי ועוצם ידי עשה לי¹¹ את החיל הזה.^{12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37}

אינו אלא עבודה זרה. וכיצד ייתכן הדבר? אלא הכוונה היא שהוא מתלבש בלבוש הטבע, עד שאפשר לומר: "כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה".

שם קדוש אינו יכול להיות עבודה זרה בעצמו; הכוונה היא שבעשיה חיות הי' עטופה כל כך בטבע, עד שאדם עלול לחשוב שכוחו שלו הביא לו את הצלחתו, כפי שהתורה מזהירה (דברים ח, יז). בפסקה הבאה מתוארות תחושת הנפרדות והעמידה העצמאית כעצם עניינה של עבודה זרה.

קטע 2 • 31

הבירור העתידי והמדבר

3 וזהו בחי עבודת כוכבים יש ודבר נפרד, וכיון שההשפעה נמשך ע"י בחי לבוש זה ע"כ גזרו טומאה על אוריה.

וזהו בחינת עבודה זרה: תחושה של ישות נפרד. ומכיוון שההשפעה נמשכת באמצעות לבוש זה, גזרו טומאה על האוויר שם.

בשורשה, עבודה זרה היא תחושה של ישות עצמאית ונפרדת — אשליה שלבוש הטבע מאפשר. מכיוון שההשפעה מחוץ לארץ עוברת דרך לבוש מסתיר זה, גזרו חכמים שגם האוויר שם טמא.

אבל בא"י [בארץ ישראל] שהשפע יורד רק דרך מעבר העשיה ע"כ לא גזרו שום טומאה על אוריה וגושה אבל בארץ ישראל, שבה השפע יורד רק באמצעות מעבר דרך עשיה, לא גזרו שום טומאה על האוויר ועל האדמה שלה,

בארץ ישראל השפע רק עובר דרך עשיה, בלי להתלבש בה. לכן לא גזרו שם טומאה, לא על האוויר ולא על האדמה.

כי ביצירה האור והחיות בלי הסתר כ"כ [כל כך], ולע"ל [ולעתיד לבוא] שיזדכך העולם ולא יהיה העולם מסתיר כלל

שכן ביצירה האור והחיות אינם מוסתרים כמדה רבה כל כך. ולעתיד לבוא, כשהעולם יזדכך ולא יסתיר כלל,

השפע בארץ מגיע מיצירה, שבה האור והחיות מוסתרים הרבה פחות. בעתיד העולם עצמו יזדכך, וכך לא יסתיר עוד את האלוקות כלל.

לכן נאמר ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ³⁸ ואז יזדכך אפי' [אפילו] ארץ עובדי כוכבים ומזלות ועמ"ש (צפניה ג' ט')

לכן נאמר: "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ"; ואז תזדכך אפילו ארץ עובדי הכוכבים והמזלות. וראו מה שכתוב (Zephaniah 3:9),

נבואתו של זכריה שה' יעביר את רוח הטומאה מן הארץ מתפרשת כההליך של זיכוך, שיגיע גם לארצות שבהן יושביו עובדים כיום את הכוכבים והמזלות. אדמו"ר הזקן מוסיף פסוק מצפניה.

כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרא³⁹ כולם בשם ה' ולעבדו שכם אחד ואז יקבלו האור והחיות מיצירה דרך מעבר העשיה לבד ולא דרך התלבשות.

"כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה, לקרא כולם בשם ה' ולעבדו שכם אחד". ואז יקבלו את האור ואת החיות מיצירה, דרך מעבר בעשיה בלבד, ולא באמצעות התלבשות בה.

צפניה מנבא שכל העמים יקבלו "שפה ברורה" שבה יקראו לה' ויעבדו אותו יחד. אז יקבל העולם כולו את חיותו כפי שארץ ישראל מקבלת אותה כיום: מיצירה, תוך מעבר דרך עשיה בלבד.

וזהו עתידה א"י [ארץ ישראל] שתתפשט בכל העולם כולו (וא"י [וארץ ישראל] תקבל ממקום עליון יותר. ועיין מזה בספר הגלגולים פט"ז שא"י [שארץ ישראל] הם ו' ספירות תחתונות דיצירה וח"ל [וחוץ לארץ] ו' ספירות תחתונות דעשיה

וזהו [הפירוש של] "עתידה ארץ ישראל שתתפשט בכל העולם כולו" (וארץ ישראל תקבל ממקום נעלה עוד יותר. ועיינו בעניין זה בספר הגלגולים, פרק 16, שארץ ישראל היא שש הספירות התחתונות של יצירה, וחוץ לארץ הוא שש הספירות התחתונות של עשיה;

זהו פירוש דברי חז"ל שארץ ישראל עתידה להתפשט על פני העולם כולו. נפתח כאן סוגריים ארוכים: אז תקבל ארץ ישראל עצמה ממקור נעלה עוד יותר, וספר הגלגולים, מספרי תורת הארז"ל, קושר את ארץ ישראל לשש הספירות התחתונות של יצירה ואת הארצות שמחוץ לה לשש הספירות התחתונות של עשיה.

אך שבעת בריאת העולם לא היו ספי' [ספירה / ספירות] אציל ות בריאה יצירה עשיה כמו שהם עתה אלא שהיו יותר גבוהים רק שעל ידי חטא עה"ד [עץ הדעת] הושפלו וירדו למטה ממקומם הראשון עד

אלא שבעת בריאת העולם לא היו ספירות אצילות, בריאה, יצירה ועשיה כפי שהן כיום, אלא היו נעלות יותר; אלא שבעקבות חטא עץ הדעת הן הושפלו וירדו מתחת למקומן הראשון, עד כדי כך ש—

ספר הגלגולים מוסיף שבעת הבריאה ניצבו כל העולמות במדרגה גבוהה יותר מכפי שהם כיום. חטא עץ הדעת הוריד כל אחד מהם ממקומו הראשון.

כי מה שהוא עתה ו' ראשונות דבריה היו אז ו' אחרונות דיצירה וזה היה אז מדרגת א"י [ארץ ישראל]
ומה שהוא עתה ו' ראשונות דיצירה זה היה אז ו' אחרונות דעשיה

מה שכיום הן שש הראשונות של בריאה היו אז שש האחרונות של יצירה, וזו הייתה אז מדרגת ארץ ישראל; ומה
שכיום הן שש הראשונות של יצירה היו אז שש האחרונות של עשיה,

לפני החטא, המדרגות שהן כיום שש הספירות העליונות של בריאה היו שש הספירות התחתונות של יצירה, והן היו אז מדרגת ארץ ישראל.
באותו אופן, מה שהן כיום שש הספירות העליונות של יצירה היו אז שש הספירות התחתונות של עשיה.

וזהו מדרגת ח"ל [חוץ לארץ] קודם החטא דעה"ד [דעץ הדעת] ע"ש באריכות ונזכר ג"כ בלק"ת [בלקוטי תורה
(להאריז"ל)] ס"פ בראשית, ולפי"ז [ולפי זה] ענין עתידה א"י [ארץ ישראל] שתתפשט כו' י"ל [יש לומר] הפי" כי
לפי שבחי משיח זהו מדרגת אדה"ר [אדם הראשון] כמו שהיה קודם חטא עה"ד [עץ הדעת] כמשי"ש [כמה שכתוב
שם] פי"ט.

וזהו מדרגת חוץ לארץ לפני חטא עץ הדעת; ראו שם בהרחבה. הדבר נזכר גם בלקוטי תורה של הארי"י, בסוף
פרשת בראשית. לפי זה, אפשר להסביר את העניין של "עתידה ארץ ישראל להתפשט" וכו' כך: מכיוון שמדרגת
משיח היא מדרגת אדם הראשון כפי שהיה לפני חטא עץ הדעת, כפי שנכתב שם, פרק י"ט,

זו הייתה מדרגת הארצות שמחוץ לארץ ישראל לפני החטא. מכיוון שלפי אותו חיבור מדרגת משיח היא חזרה למצבו של אדם לפני החטא,
אפשר להסביר כך את דברי חז"ל על התפשטות הארץ.

וא"כ אז ששה ספירות אחרונות דעשיה שמהם נמשך ההשפעה בח"ל [בחוץ לארץ] הרי יתעלו להיות
במדרגת ששה ספירות ראשונות דיצירה דעכשיו כו'. ועד"ז ששה ספירות אחרונות דיצירה יתעלו
להיות כמו מדרגת ששה ספירות דבריה וזהו בחי א"י [ארץ ישראל] לעתיד.

אם כן, שש הספירות האחרונות של עולם העשיה, שמהן נמשכת ההשפעה לחוץ לארץ, יעלו ויהיו במדרגת שש
הספירות הראשונות של עולם היצירה כפי שהן כיום וכו'. ובאותו אופן, שש הספירות האחרונות של עולם היצירה
יעלו ויהיו כמדרגת שש הספירות של עולם הבריאה; וזהו מדרגת ארץ ישראל לעתיד.

לפי הסבר זה, שש הספירות התחתונות של עשיה, שמזינות כיום את הארצות שמחוץ לארץ ישראל, יעלו למדרגת שש הספירות העליונות
של יצירה כיום. המקור של הארץ עצמה, שש הספירות התחתונות של יצירה, יעלה למדרגת בריאה.

או שמא י"ל [יש לומר] בפ"י עתידה א"י [ארץ ישראל] שתתפשט בכל העולם כולו שבח"י ו' ספירות תחתונות דיצירה כמו שיהיה אז יתפשטו להאיר בח"ל [בחוץ לארץ] וא"י [וארץ ישראל] תקבל מלמעלה יותר. וצ"ע [וצריך עיון].

או שמא אפשר לומר, בהסבר דברי "עתידה ארץ ישראל להתפשט בכל העולם כולו", שש הספירות התחתונות של עולם היצירה, כפי שיהיו אז, יתפשטו ויאירו בחוץ לארץ, ואילו ארץ ישראל תקבל ממדרגה גבוהה יותר. והדבר טעון עיון.

אפשרות נוספת: שש הספירות התחתונות של יצירה, כפי שיהיו אז, יתפשטו ויאירו בחוץ לארץ, ואילו הארץ עצמה תקבל ממדרגה גבוהה יותר. אדמו"ר הזקן משאיר את השאלה פתוחה: "הדבר טעון עיון".

ועיין בגלגולים שם ס"פ י"ז. דעכ"פ [דעל כל פנים] יש עוד עליות עד שבח"י ו' אחרונות דעשיה יהיו בבח"י אצילות דעכשיו ממש ועד"ז יצירה ובריאה יתעלו למעלה יותר ועמ"ש בפ' ויצא ע"פ והאבן הזאת כו' יהיה בית אלקים.⁴⁰

וראו בספר הגלגולים שם, בסוף פרק י"ז. מכל מקום, יש עליות נוספות, עד שש הספירות האחרונות של עולם העשיה יהיו במדרגת עולם האצילות כפי שהוא כיום ממש; ובאותו אופן, היצירה והבריאה יעלו למעלה עוד יותר. וראו מה שנכתב בפרשת ויצא על הפסוק "והאבן הזאת" וכו', "יהיה בית אלקים".

כך או כך, העליות נמשכות עוד, עד שש הספירות התחתונות של עשיה מגיעות למדרגת אצילות כפי שהוא כיום, ואילו יצירה ובריאה עולות גבוה עוד יותר. המאמר על דברי יעקב "האבן הזאת... יהיה בית אלקים" בפרשת ויצא עוסק גם בעלייה זו.

ועיין במבוא שערים ש"ג ח"ב [חלק ב'] ספט"ו שיש פעמים שהבריאה יוכל לעלות עד דיקנא דא"א דאצילות כו' וכמ"ש מזה במ"א בביאור ע"פ את שבתותי תשמרו).

וראו במבוא שערים, שער ג', חלק ב', בסוף פרק ט"ו, שלעתים יכולה הבריאה לעלות עד הדיקנא של אריך אנפין שבעולם האצילות וכו'; וכפי שנכתב על כך במקום אחר, בביאור על הפסוק "את שבתותי תשמרו").

מבוא שערים, חיבור נוסף מתורת האר"י, אומר שלעתים הבריאה יכולה לעלות עד ל"דיקנא" של אריך אנפין, מדרגה גבוהה מאוד בתוך אצילות. הסוגריים הארוכים מסתיימים בהפניה לביאור על הפסוק "את שבתותי תשמרו".

ולכן היו המסעות במדבר שהוא מקור יניקת החיצוניים שלכן שעיר המשתלח נשלח לעזאזל⁴¹ המדברה שע"י המסעות הכניעו אותם בכדי שיוכל להיות לע"ל [לעתיד לבוא] הגילוי מבחי" יצירה בכל העולם כולו ולא יהיו הקליפות דעשיה מעלימים ומסתירים.

לכן היו המסעות במדבר, שהוא מקור היניקה של הכוחות החיצוניים; משום כך נשלח השעיר המשתלח לעזאזל, אל המדבר. באמצעות המסעות הכניעו אותם, כדי שלעתיד תהיה התגלות ממדרגת היצירה בכל העולם כולו, וקליפות העשיה לא יעלימו ויסתירו אותה.

הסיעון המרכזי חוזר כאן: המסעות עברו במדבר, מפני שהמדבר הוא המקום שממנו הכוחות החיצוניים, הקליפות, יונקים. לכן גם נשלח ביום הכיפורים השעיר לעזאזל אל המדבר. במסעותיהם שם הכניעו בני ישראל את הכוחות האלה והכשירו את הדרך לכך שאור היצירה יתגלה בכל העולם לעתיד.

וזהו [וזהו שכתוב] ויהי בנסוע הארון ויאמר משה קומה ה' ⁴²ויפוצו אויביך כו'. והנה פ"י קומה הוי' הענין כי הנה יניקת החיצוניים הוא משערות דנוק' [דנוקבא].

וזהו שנאמר: "ויהי בנסוע הארון, ויאמר משה: קומה ה' ויפוצו אויביך" וכו'. והנה, פירוש "קומה ה'" הוא כך: יניקת הכוחות החיצוניים היא מהשערות של נוקבא.

הפסוק שאמר משה בעת מסע הארון (במדבר י', ל"ה) קושר בין המסעות לבין "קומה" של הוי'. כדי להסביר את "קומה", המאמר מציין שהכוחות החיצוניים יונקים מן השערות של נוקבא, כלומר של מלכות.

וזהו כרחל לפני גוזזיה⁴³ נאלמה, כי הנה בחי' הדבור העליון נק' ג"כ בחי' אדם כי אדם הוא מדבר ויהי האדם לנפש חיה⁴⁴ לרוח ממללא⁴⁵ (ועמ"ש מזה ג"כ בביאור ע"פ וידבר משה אל ראשי המטות).⁴⁶

וזהו [הפירוש של] "ככבשה לפני גוזזיה נאלמה". שכן גם מדרגת הדיבור העליון נקראת מדרגת "אדם", מפני שהאדם הוא יצור מדבר: "ויהי האדם לנפש חיה" — "לרוח ממללא". וראו גם מה שנכתב על כך בביאור על הפסוק "וידבר משה אל ראשי המטות".

הדימוי של ישעיהו לכבשה (רחל) השותקת לפני גוזזיה מתאר את מלכות. מלכות היא הדיבור האלוקי, והדיבור העליון נקרא "אדם", מפני שהדיבור הוא המאפיין את האדם: התרגום מתרגם את "לנפש חיה" כ"לרוח ממללא", כלומר לרוח מדברת.

ועי' נאמר נעשה אדם בצלמנו כדמותנו⁴⁷ שנמשך בהדבור מבחי' יחוי' [יחודא עילאה] ויחוי' [יחודא תתאה] וכי' [וכל זה] כשהדבור בגילוי והיינו בעולמות דקדושה נשמות ומלאכים המקבלים חיות מדבר ה' והם בטלים לבחינת דבור עליון ביטול דיחוי' [דיחודא תתאה] ויחוי' [יחודא עילאה]

ועל כך נאמר: "נעשה אדם בצלמנו כדמותנו", שכן אל תוך הדיבור נמשכים מבחינת יחודא עילאה ויחודא תתאה. כל זה מתקיים כאשר הדיבור גלוי, כלומר בעולמות הקדושה — נשמות ומלאכים המקבלים חיות מדבר ה' ובטלים לבחינת הדיבור העליון, בביטול של יחודא תתאה ושל יחודא עילאה;

את הפסוק "נעשה אדם בצלמנו" מפרשים כך: הדיבור האלוקי נושא בתוכו הן את יחודא עילאה, שבו העולם אינו מציאות לצד ה', והן את יחודא תתאה, שבו ה' נוכח בתוך העולם. כשהדיבור גלוי, בעולמות הקדושה של נשמות ומלאכים, הנבראים חשים את מקורם ובטלים אליו בשתי הבחינות.

משא"כ כשנמשך הדבור להחיות העשיה ששם הקליפות המסתירים הרי הדבור בבחי' גלות ונק' נאלמה עד שיוכלו לומר כחי ועוצם ידי⁴⁸ כוי

אך כאשר הדיבור נמשך למטה כדי להחיות את עשיה, שבה נמצאות הקליפות המסתירות, הדיבור נתון בגלות ונקרא "אילם", עד שהן יכולות לומר: "כוחי ועוצם ידי" וכו'.

בעשיה, שבה הקליפות מסתירות, הדיבור "בגלות": קולו מושק, כך שהנבראים יכולים לטעון שכוחם שלהם הוא שהשיג הכול. זהו הכבש ה"אילם" שבפסוק בישעיהו.

ונק' גוזזיה שמפרידים השערות, ובחי' מלי נק' רחל שמנחת א"ע [את עצמו] לגזוז ואינה מבעטת כי כן מבחי' המלי נמשך החיות גם לכל החיצונים רק שהוא מבחי' אחוריים שלא ברצון וחשק

והן נקראות "גוזזיה", משום שהן מפרידות את השערות. בחינת מלכות נקראת רחל, שכן היא מניחה לגזוז אותה ואינה בועטת; כי כך, מבחינת מלכות, נמשכת חיות גם לכל הכוחות החיצוניים, אלא שהיא נמשכת מבחינת אחוריים, שלא מתוך רצון וחשק,

"הגוזזים" הם הקליפות, המפרידות את השערות מן הגוף. מלכות היא "רחל", הכבשה המניחה לגזוז אותה ואינה מתנגדת, משום שהחיות מוכרחות להימשך ממלכות גם אל הכוחות החיצוניים; אך היא נמשכת ממנה מבחינת ה"אחוריים", שלא ברצונה וללא חשק.

וכמו בחי' שערות שעיקר גידולן בחלק אחורי הראש משא"כ הפנים פנוי משערות כוי. עמ"ש מזה בד"ה הסבי עיניך.^{49, 50, 51}

בדומה לשערות, שצמיחתן העיקרית היא בחלקו האחורי של הראש, ואילו הפנים נקיות משערות וכו'. ראו מה שנכתב על כך במאמר הפותח במילים "הסבי עיניך".

השערות צומחות בעיקר בחלקו האחורי של הראש, ואילו הפנים חשופות: כך גם הקליפות מקבלות רק מן ה"אחוריים" של מלכות — מן הצד החיצוני ביותר והפחות רצוני שלה, ולא מ"פניה". הנושא נדון בהרחבה במאמר הפותח במילים "הסבי עיניך".

”קומה הוי””: משה ואהרן

4 והנה בנסוע הארון והכניעו הקליפות שלא יהיו מסתירים ה”ז [הרי זה] עלית המלכות מהגלות והשבי [והשבי / והשביה], ועי”ז יש ג”כ קימה ועלייה גם לבחי ז”א וגם לכל הפרצופים שלמעלה מהז”א. וזהו קומה ה’ שיש עלייה וקימה לכללות שם הוי”.

והנה, כאשר הארון נוסע והם מכניעים את הקליפות כדי שלא יסתירו, הרי זו עליית המלכות מן הגלות והשבי; ועל ידי כך יש גם קימה ועלייה לבחינת ז”א, וכן לכל הפרצופים שמעל ז”א. וזהו ”קומה הוי”” — שיש עלייה וקימה לכללות שם הוי”.

כאשר הארון נוסע והקליפות מוכנעות, המלכות, שהייתה בגלות מחמת הסתרתן, משתחררת ועולה. מכיוון שכל מדרגה קשורה למדרגה שמעליה, עליית המלכות מרוממת גם את ז”א ואת כל הפרצופים שמעליו. זהו ”קומה הוי””: שם הוי” כולו, הכולל את כל המדרגות, קם ועולה.

5 והטעם הוא מאחר שכל ההשתלשלות מלבישים זה לזה התחתון לעליון שנוק’ [שנוקבא] דז”א מלבשת לז”א וז”א לאו”א [לאבא ואימא] ואו”א [ואבא ואימא] לחו”ג [לחסד וגבורה] דא”א כו’

הסיבה היא שכל [הרמות של] ההשתלשלות מלבישות זו את זו, כשהתחתונה מלבישה את העליונה: נוקבא של ז”א מלבישה את ז”א, ז”א מלביש את אבא ואמא, ואבא ואמא מלבישים את החסד והגבורה של אריך אנפין, וכן הלאה.

כל בחינה מלובשת בתוך הבחינה שמתחתיה: נוקבא (מלכות) מלבישה את ז”א, ז”א מלביש את אבא ואמא (חכמה ובינה), והם מלבישים בתורם את החסד והגבורה של אריך אנפין, החיצוניות של כתר. כל ההשתלשלות היא רצף של לבושים זה בתוך זה.

והוא עדי”מ שהדבור מלביש להמדות והמדות מלבישים את השכל, וממילא כשהמלי עולה מירידתה וצמצומה הרי יש עלייה לכל ההשתלשלות שלמעלה הימנה.

הדבר דומה לדיבור, שמלביש את המדות, והמדות מלבישות את השכל. לכן, כאשר מלכות עולה מירידתה ומצמצומה, כל ההשתלשלות שמעליה עולה אף היא.

גם אצל האדם, הדיבור נושא את המדות, והמדות נושאות את השכל. לכן, כשהלבוש החיצוני ביותר, מלכות, מתרומם מתוך הירידה והצמצום שלו, כל מה שמלובש בתוכו עולה יחד איתו.

6 וזהו קומה הוי” כי כללות כל האצילות נק’ הוי” היו”ד בחכמה כו’ שע”י יציאת המלי מהמיצר והגבול דעשיה יש עלייה לכללות שם הוי” כו’.

וזהו ”קומה הוי””: כללות אצילות נקראת הוי” — היו”ד היא בחכמה וכו’; וכאשר מלכות יוצאת מן המצר והגבול של עשיה, מתעלה כללות שם הוי” וכו’.

”קומה הוי”” מתייחס לכל אצילות, שכן ארבע אותיות השם מכוונות למדרגותיה, החל מן היו”ד שבחכמה. כאשר מלכות יוצאת מן המצר ומן הגבול של עשיה — ביטוי שהפסקה האחרונה במאמר קושרת ליציאת מצרים — השם כולו מתעלה עמה.

וגם דרך כלל היו"ד הוא בחינת אצילות עד ה"א אחרונה הוא מלוכש בעשייה וקומה הוי' היינו שיהיה יחוד וחיבור ד' אותיות הוי'

וגם באופן כללי, היו"ד היא בחינת אצילות, [וכן הלאה] עד ה"א האחרונה, המתלבשת בעשייה; ו"קומה הוי"י פירושו שתהיה אחדות וחיבור של ארבע אותיות הוי',

במיופי רחב יותר, היו"ד מסמלת את עולם האצילות, והאותיות יורדות דרך העולמות עד ה"א האחרונה, המתלבשת בעשייה. לפי זה, "קומה הוי"י" פירושו שארבע האותיות, הפרושות כעת מן העולם העליון ועד העולם התחתון, יתאחדו ויתחברו.

וגם עליית העולמות ע"ד הנזכר לעיל והיה זה ע"י נסיעת כל ס"ר נש"י [נשמות ישראל] שהם בחי אדם^{52, 53} בצלמנו כדמותנו⁵⁴

וגם עליית העולמות, בדומה למה שהוזכר לעיל. הדבר נעשה על ידי מסעותיהם של כל שש מאות אלף נשמות ישראל, שהן בחינת "אדם", "בצלמנו כדמותנו",

הכוונה היא גם לעליית העולמות שתוארה קודם. הדבר נעשה על ידי מסעותיהם של כל שש מאות אלף נשמות ישראל, המרכיבות יחד את ה"אדם" העליון שנברא "בצלמנו"; הערת קה"ת מפנה לכתבי האריז"ל ולמדרש (שמות רבה 40:3), המתאר את נשמות הצדיקים כקשורות כל אחת לחלק אחר של אדם.

וע"י מ"ב מסעות בהתהפכות כל השבע מדות לה' ושלא יהיה הנשמה בגוף בבחי' כרחל לפני גוזזיה נאלמה⁵⁵ כמשי"ל [כמה שכתוב לעיל] וכך נעשה ג"כ בעולם בחי' עליית המלי' והעולמות

ועל ידי ארבעים ושניים מסעות, שבהם כל שבע המדות מתהפכות לה', כדי שהנשמה שבגוף לא תהיה במצב של "כרחל לפני גוזזיה נאלמה", כפי שהוסבר לעיל. וכך נעשתה גם בעולם עליית מלכות והעולמות,

בעבודת האדם, ארבעים ושניים המסעות הם הפיכת כל שבע המדות שלו לה', כדי שהנשמה לא תישאר דוממת בתוך הגוף כרחל לפני גוזזיה. מכיוון שהעולם משקף את האדם, עבודה פנימית זו הביאה גם לעליית מלכות והעולמות.

וכמ"ש במ"א ע"פ גם את העולם נתן בלבם⁵⁶ שכל העולם תלוי באדם שכשיתקן א"ע [את עצמו] בזה הוא מתקן את כל העולם כולו.

כפי שמבואר במקום אחר על הפסוק "גם את העולם נתן בלבם": העולם כולו תלוי באדם, וכאשר הוא מתקן את עצמו, הוא מתקן בכך את העולם כולו.

את דברי קהלת "גם את העולם נתן בלבם" מפרשים כך: העולם כולו נתון בתוך האדם ותלוי בו. כאשר אדם מתקן את עצמו, הוא מתקן בכך את העולם כולו.

אך כל המסעות היו על ידי משה ואהרן כי משה הוא יסוד אבא⁵⁷ כי הנה

אולם כל המסעות היו באמצעות משה ואהרן, כי משה הוא יסוד אבא. והנה,

אולם את המסעות הנהיגו משה ואהרן, וכל אחד מהם מבטא צינור השפעה עליון. משה הוא "יסוד אבא" — הצינור המקשר של חכמה.

החכמה היא בחינת אין והבינה היא בחי' השגה ויש וכדי שיתייחדו ויתחברו הוא ע"י יסוד אבא שהוא הארה והשפעה מבחי' אין דחכמה בבינה.

החכמה היא בחינת אין, והבינה היא בחינת השגה ויש; וכדי שיתאחדו ויתחברו, הדבר נעשה באמצעות יסוד אבא, שהוא הארה והשפעה מבחינת האין שבחכמה אל הבינה.

חכמה היא "אין" — הברקה של תוכנה בטרם קיבלה צורה מוגדרת; בינה היא השגה, "יש" — רעיון שנתפס וקיבל הגדרה. הן מתחברות באמצעות יסוד אבא, המעביר אל הבינה הארה מן ה"אין" של החכמה.

7 ולא עצם מהות אבא ממש רק כמו טפת אבא וכמו בריקת וסקירת השכל. והמשכה זו צ"ל בתמידות כדי להחיות העולמות

ולא עצם מהותו של אבא ממש, אלא רק כמו טיפת אבא וכמו הבזק וסקירה של השכל. והמשכה זו צריכה להיות תמידית, כדי להחיות את העולמות,

מה שעובר דרך יסוד דאבא אינו עצם החכמה עצמה, אלא רק "טיפה" ממנה, כמו הבזק פתאומי או סקירה של תוכנה. המשכה זו צריכה להיות תמידית, מפני שהיא מקיימת את העולמות.

כמאמר המחדש בטובו⁵⁸ בכל יום תמיד מעשה בראשית לכן נקי משה לשון הוה גם דלה לנו⁵⁹ שעיקר המשכתו הוא לנו להחיות העולמות

כמו שנאמר: "המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית". לכן משה נקרא בלשון הוה; וכן נאמר: "גם דלה לנו", שכן עיקר המשכתו היא עבורנו, כדי להחיות את העולמות.

בברכת הבוקר שלפני קריאת שמע נאמר שה' "מחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית". לכן השם משה מציין פעולה בלשון הוה — מי שדולה — ובנות יתרו אמרו עליו: "גם דלה לנו". הדלייה שלו מתמשכת ונועדה לנו, כדי להחיות את העולמות.

לכן נקי משה שושבינא דמלכא שממשיך אור א"ס המלוכש בח"ע [בחכמה עילאה] ואהרן הוא שושבינא דמטרוניתא^{60,61} שממשיך אור הבינה למלי' שעייזי יהיה עליית המלי' ממטה למעלה ע"י ה"ג [חמש גבורות] דבינה.

לכן משה נקרא "שושבינא דמלכא", מפני שהוא ממשיך את אור אין סוף המלוכש בחכמה עילאה; ואילו אהרן הוא "שושבינא דמטרוניתא", והוא ממשיך את אור הבינה למלכות, כדי שעל ידי כך תעלה המלכות מלמטה למעלה, באמצעות חמש הגבורות של הבינה.

הזהר מכה את משה "שושבינא דמלכא", מפני שהוא ממשיך את אור אין סוף המלוכש בחכמה עילאה. אהרן הוא "שושבינא דמטרוניתא": הוא מביא את אור הבינה למלכות, ה"מלכה", ובאמצעות הגבורות של הבינה — כוחות הריסון שלה — מעלה אותה למעלה.

8 וזהו א' הר י' כי הר הוא בחי' מדות דבינה כו' ונמצא ע"י משה ואהרן נעשה יחוד דא"י [דאבא ואימא].

וזהו [השם] אהרן: אל"ף, הר, נו"ן; שכן "הר" הוא בחינת מדות שבבינה וכו'. נמצא שבאמצעות משה ואהרן מתייחדים אבא ואמא.

השם אהרן נדרש כאל"ף, הר ונו"ן, ו"הר" מסמל את המדות שבבינה. לכן משה, שהוא הצינור של חכמה, ואהרן, שהוא הצינור של בינה, מביאים יחד לייחוד אבא ואמא, חכמה ובינה.

ולכן בהם ועל ידם היו המסעות ויסעו ויחנו הנסיעה היא העלאה מלמטה למעלה כנ"ל בענין קומה הוי' ולכן המסעות היו בהם ועל ידם: "ויסעו... ויחנו". הנסיעה היא עלייה מלמטה למעלה, כפי שהוזכר לעיל בענין "קומה הוי'",

לכן המסעות נעשו על ידם. בכל שלב היו שתי תנועות: "ויסעו" ו"יחנו", והנסיעה היא עלייה מלמטה למעלה — בחינת "קומה הוי'" שתוארה קודם.

והוא ע"י שושבינא דמטרוניתא והחנייה היא המשכת האור אי"ס ב"ה המלוכש בח"ע [בחכמה עילאה] שיומשך למטה ע"י יחוד או"י [אבא ואימא] כו'

והיא נעשית באמצעות שושבין המלכה; והחנייה היא המשכת אור אין סוף ברוך הוא, המלוכש בחכמה עילאה, כדי שיומשך למטה בדרך של ייחוד אבא ואמא וכו',

העלייה נעשית באמצעות אהרן, שושבין המלכה, המעלה את מלכות. החנייה היא התנועה ההפוכה: המשכת אור אין סוף, המלוכש בחכמה עילאה, למטה באמצעות ייחוד אבא ואמא, שהוא תפקידו של משה.

ונמשך ג"כ לזו"נ [לזעיר אנפין ונוקבא] (והגם שיחוד או"י [אבא ואימא] הוא תמידי אך זהו בחי' חיצוניות אבל הגילוי מבחי' פנימית נמשך ע"י אתעדל"ת [אתערותא דלתתא]) והוא ענין רצוא ושוב⁶² וזהו בשתיים יעופף⁶³ בשני בחי' ברצוא ושוב:

והוא נמשך גם לז"א ונוקבא. ואף שייחוד אבא ואמא מתקיים תמיד, הרי זו בחינת החיצוניות; ואילו הגילוי מבחינת הפנימיות נמשך באמצעות אתערותא דלתתא. וזהו ענין "רצוא ושוב", וזהו "ובשתיים יעופף": בשתי בחינות, ברצוא ושוב.

האור נמשך הלאה גם לז"א ונוקבא. ייחוד אבא ואמא אינו פוסק, אך הייחוד התמידי הזה הוא רק בחינת החיצוניות; גילוי הפנימיות שבו זקוק לאתערותא דלתתא. העלייה והירידה יחד הן ה"רצוא ושוב" של המלאכים בחזון יחזקאל, שתי הכנפיים שבהן השרפים עפים בחזון ישעיהו.

קטע 4 • 91-13

ארבעים ושניים מסעות, ארבעים ותשעה ימים

9 ב והנה להבין למה המסעות הם מ"ב ובספירת העומר שהוא ג"כ נגד ז' מדות הם מ"ט ימים.

2. כעת יש להבין מדוע המסעות הם ארבעים ושניים, ואילו בספירת העומר, שגם היא מקבילה לשבע המדות, יש ארבעים ותשעה ימים.

החלק השני שואל על מספר המסעות. גם המסעות וגם ספירת העומר מקבילים לשבע המדות, אז מדוע המסעות הם ארבעים ושניים — שבע פעמים שבע — ואילו ימי העומר הם ארבעים ותשעה — שבע פעמים שבע?

והענין כי ספירת העומר הוא בחיי המשכה מבינה לז"א לכן המספר מ"ט אבל המסעות שהם בחיי העלאה הם רק מ"ב.

ההסבר הוא שספירת העומר היא בחינת המשכה מבינה לז"א, ולכן המספר הוא ארבעים ותשעה. לעומת זאת, המסעות, שהם בחינת העלאה, הם ארבעים ושניים בלבד.

התשובה בקצרה: בספירת העומר נמשכת הארה מבינה אל ז"א, המדות, ולכן כל שבע המדות נכללות במלואן, ומספרן ארבעים ותשעה. המסעות הם עליית המדות בחזרה למעלה, ולכן מספרם ארבעים ושניים בלבד.

והענין דהנה איתא בזהר פ' בלק (דרי"ג ע"ב) ע"פ ומגבעות אשורנו⁶⁴ כיון דהוה במעאה דאימיה אשורנו אושיט פסיעה לבר⁶⁵ ופי' בע"ח [בעץ חיים] הובא במק"מ [במקדש מלך] שם ובסה"מ [ובספר הדרת מלך] (דף ק' ס"י קע"ב)

ההסבר הוא שכך נאמר בזהר, פרשת בלק (רג ע"ב), על הפסוק "ומגבעות אשורנו": "כיון דהוה במעאה דאימיה אשורנו — אושיט פסיעה לבר". ובעץ חיים, המובא במקדש מלך שם ובספר הדרת מלך (דף ק', סימן קע"ב), מבואר:

ההסבר המלא מתחיל מדברי הזהר על דברי בלעם "ומגבעות אשורנו": הזהר דורש את "אשורנו" מלשון "פסיעה", ואומר שבהיותו עדיין במעי אמו, "הושיט פסיעה החוצה". עץ חיים מבאר את הדברים, כפי שהם מובאים בפירוש הזהר מקדש מלך ובספר הדרת מלך.

אשורנו לשון תמוך אשורי⁶⁶ לשון פסיעה כי בזמן העיבור היה זו"נ [זעיר אנפין ונוקבא] בבחי' ו' זעירא של ה' ראשונה דשם הוי' כי עדיין לא היו ז"א

"אשורנו" הוא מלשון "תמוך אשורי" — לשון של פסיעה. בזמן העיבור היו ז"א ונוקבא בבחינת ו' זעירא שבה' הראשונה של שם הוי', שכן ז"א עדיין לא היה

עץ חיים מפרש את "אשורנו" בדומה ל"אשורי" — "צעדיי" — שבתהלים. בזמן "העיבור" של המדות בתוך אימא, ז"א ונוקבא הם רק בבחינת ו' קטנה בתוך הדי' הראשונה של שם הוי', האות שמייצגת את בינה.

רק בבחי' ו"ק [וי' קצוות] והמלי' מלכישתו ושם היתה בבחי' אותו קוץ התחתון היוצא מעט לחוץ מן סוף ו' זו וזו הנקודה נק' פסיעה לבר יען היא בסוף רגל זו ובולטת מעט לחוץ ע"כ [עד כאן].

"אלא בבחינת ו"ק בלבד, והמלכות מלבישה אותו; ושם היא הייתה בבחינת אותו קוץ תחתון הבולט מעט החוצה מקצה ה' הזאת. נקודה זו נקראת 'פסיעה לבר', מפני שהיא נמצאת בקצה הרגל הזאת ובולטת מעט החוצה". עד כאן [הציטוט].

באותו שלב יש לז"א רק את שש המדות שלו — ה', שערכה שש — והמלכות עדיין אינה עומדת כדמות בפני עצמה: היא רק ה"קוץ" הקטן שבתחתית ה', הבולט מעט החוצה. הנקודה הבולטת הזאת היא ה"פסיעה לבר".

10 ולהבין זה למה בהיות המדות כלולים בבחי' עיבור בבטן אימא אינם רק בחי' ו' והמלי' אינה נחשבת כ"א רק בבחי' פסיעה לבר שבסוף הוי"ו

כעת נבין: מדוע, כאשר המדות כלולות במצב של עיבור ברחמה של אימא, הן נחשבות רק לבחינת ו', ואילו מלכות נחשבת רק כ"פסיעה לבר" בקצה הוי"ו?

השאלה מתחדדת: כאשר המדות מצויות ב"רחמה" של אימא, מדוע הן רק בבחינת ו', ומלכות אינה אלא "פסיעה לבר" בקצה שלה?

אבל מ"מ גם עם הפסיעה הרי הוא רק ו' שזהו רומז על בחי' ששה מדות לבד ומדוע לא יחשבו ז' המדות ממש היינו עם בחי' המלכות.

אך אף על פי כן, גם בצירוף הפסיעה, עדיין מדובר רק באות ו', שרומזת לשש המדות בלבד. מדוע אין הן נחשבות לשבע מדות ממש, כלומר, יחד עם בחינת מלכות?

גם כשמביאים בחשבון את הפסיעה, האות נשארת ו', שערכה שש — שש מדות. מדוע אין הן נחשבות לשבע, כשמלכות היא מדה שלמה?

אך כי ידוע ע"פ ויבן את הצלע⁶⁷ דבנין פרצוף הנוק' [הנוקבא] נבנה מבחי' מלכות שבמדות דז"א היינו מבחי' מלכות שבחסד נעשה חסד שבמלכות וממלכות שבגבורה נעשה גבורה שבמלכות כו',

אלא ידוע, על הפסוק "ובנה את הצלע", שפרצוף נוקבא נבנה מבחינת המלכות שבמדות של ז"א. כלומר, מבחינת המלכות שבחסד נעשה חסד שבמלכות, וממלכות שבגבורה נעשית גבורה שבמלכות, וכן הלאה.

התשובה נפתחת בקריאה הקבלית של "ובנה את הצלע", הנוגעת לבניינה של חוה: נוקבא נבנית מהמלכות שבכל אחת ממדות ז"א. המלכות שבחסד נעשית חסד של מלכות, המלכות שבגבורה נעשית הגבורה של מלכות, וכן הלאה.

והיינו משום שהמלי נקי עשיראה דכולהו שהיא בחיי הגילוי שבכל מדה דהיינו מלי שבחסד הוא ענין הגילוי וההשפעה שיש בהחסד וכן בכולן.

וזה משום שמלכות נקראת "עשיראה דכולהו" — העשירית של כולן — והיא בחינת הגילוי שבכל מדה. כלומר, המלכות שבחסד היא הגילוי וההשפעה שיש בחסד, וכן בכל המדות.

מלכות, "עשיראה דכולהו", היא מרכיב הגילוי שבכל מדה: המלכות שבחסד היא האופן שבו חסד יוצא ומתבטא בהשפעה לזולת. כך נבנית דמותה הנפרדת של מלכות מן הצד הגילוי שבכל המדות.

11 ולכן מבחי' מלכיות שבכל המדות דז"א נבנה אח"כ פרצוף הנוק' [הנוקבא] שהוא מלי דאצילות הנקי עלמא דאתגליא שממנה נמשך ההשפעה לבי"ע.

לכן, מבחינות המלכות שבכל אחת מהמדות של ז"א נבנה לאחר מכן הפרצוף של נוקבא, שהיא מלכות דאצילות, הנקראת "העולם הנגלה" (עלמא דאתגליא), וממנה נמשכת ההשפעה לבי"ע.

נוקבא, מלכות דאצילות, נבנית לאחר מכן מ"המלכות" שבכל אחת ממדות ז"א. היא נקראת "העולם הנגלה", מפני שדרכה נמשכת ההשפעה לעולמות התחתונים בריאה, יצירה ועשיה.

ולכן בנין זה שיהיה הנוק' [הנוקבא] פרצוף בפ"ע [בפני עצמו] זה נעשה דוקא אחר הלידה והתגלות המדות אז נבנה מכל בחיי גילוי הנ"ל של המדות. ספירה ובנין המלכות.

לכן בניין זה, שבו נעשית נוקבא פרצוף בפני עצמה, מתרחש דווקא לאחר לידת המדות והתגלותן; אז היא נבנית מכל בחינות הגילוי האמורות של המדות. הספירה ובניין המלכות.

בניין נוקבא כדמות בפני עצמה מתרחש רק לאחר ה"לידה", כשהמדות יוצאות ומתגלות; רק אז יש בחינות גלויות שאפשר לבנות מהן את נוקבא. הביטוי הקצר שאחר כך, "הספירה ובניין המלכות", מסכם את הנקודה: רק אז המלכות נעשית ספירה ומבנה בפני עצמה.

אבל כשהמדות הם עדיין בבחי' התכללות בהשכל כיון שהן עצמן בבחי' ביטול בהשכל אידי דטריד למבלע לא פליט להיות נמשך מהם בנין המלי שתהיה בחינה בפ"ע [בפני עצמו] רק

אבל כשהמדות עדיין כלולות בשכל, מכיוון שהן עצמן בביטול בתוך השכל — "כיוון שהוא טרוד לכלוע, אינו פולט" — אי אפשר שתימשך מהן בניית המלכות, שתהיה בחינה בפני עצמה; אלא...

כל עוד המדות כלולות בשכל, הן בטלות בתוכו ועדיין אינן רגשות העומדים בפני עצמם. חל כאן הביטוי התלמודי "כיוון שהוא טרוד לכלוע, אינו פולט": מי שקולט אינו יכול להוציא, ולכן עדיין לא יכול לצאת מהן דבר שיבנה מלכות נפרדת.

כי אז מדת מלי כלולה בתוך הששה מדות דז"א שהיא בחיי מלכות שבחסד מלכות שבגבורה

שאז מדת המלכות כלולה בתוך שש המדות של ז"א, והיא בחינת המלכות שבחסד, המלכות שבגבורה;

בשלב הזה המלכות קיימת רק בתוך כל אחת משש המדות, כמלכות שבחסד, מלכות שבגבורה, וכן הלאה.

דהיינו שהם רק ששה מדות רק שכל אחת מהם כלולה משבעה היינו שיש בחינת מלי' בחדס שהרי עומד להתגלות אי"כ כלול בו בחי' מלי' שהוא ענין התגלות המדה,

כלומר, יש רק שש מדות, אלא שכל אחת מהן כלולה משבע. יש בה בחינת מלכות שבחדס, שהרי היא עומדת להתגלות, ולכן כלולה בה בחינת המלכות, שהיא עניין גילוי המדה.

יש אפוא רק שש מדות, אבל בכל אחת מהן כלולות שבע בחינות, משום שבכל אחת כלולה בחינת מלכות משלה. מדה העתידה להתגלות כבר נושאת בתוכה את בחינת הגילוי, שהיא המלכות שלה.

אבל מ"מ לא שייך שיומשך מהם בנין המלי' פרצוף בפ"ע [בפני עצמו] כיון שהם עצמן בבחי' התכללות והעלאה בהשכל שזהו הפך ההשפעה

אף על פי כן, אין שייך שתימשך מהן בניית המלכות כפרצוף בפני עצמו, מכיוון שהן עצמן במצב של התכללות והעלאה בשכל, שהוא היפוכו של שפע.

ובכל זאת, בשלב הזה אי אפשר לבנות מהן מלכות נפרדת, מפני שהן עולות ונכללות בשכל. מצב זה הפוך מהשפעה כלפי חוץ, והמלכות נבנית רק ממה שנמשך החוצה.

וזהו שבהיות ז"נ [זעיר אנפין ונוקבא] בבחי' עיבור במעי אימא הוא בחי' ו' זעירא היינו שהם רק ששה מדות המכוסין במעי אמן הוא השכל רק הנטייה שבסוף הו' מורה שעומד אח"כ להתגלות,

וזהו שכאשר ז"א ונוקבא בבחינת עיבור במעי אמא, זו בחינת ו' זעירא: כלומר, הם רק שש מדות המכוסות במעי אמם, שהוא השכל. רק הנטייה שבסוף הווי"ו מורה שהן עומדות להתגלות לאחר מכן,

זוהי הווי"ו הקטנה שבמעי אמא: שש מדות המכוסות בתוך "אמם", השכל. רק הנטייה הקטנה שבתחתית הווי"ו רומזת לכך שהן עתידות להתגלות בהמשך.

וזהו שנק' פסיעה לבר מעצמותו והיינו בחי' מלי' שבחדס מלי' שבגבורה כויכח התגלות המדה.

וזהו שנקרא "פסיעה לבר מעצמותו"; כלומר, בחינת המלכות שבחדס, מלכות שבגבורה וכו' — כוח הגילוי של המדה.

הנטייה הזאת היא ה"פסיעה לבר": המלכות שבכל מדה, שהיא רק הכוח שבמדה להתגלות, ולא הגילוי בפועל.

12 וזהו מספר מ"ב הם ששה מדות שכל אחד כלול משבעה. אבל אינן בחי' ז' מדות ממש

וזהו המספר ארבעים ושתיים: שש מדות, שכל אחת כלולה משבע. אבל אין כאן עדיין בחינה של שבע מדות ממש, כך מתקבל המספר ארבעים ושתיים: שש מדות, שכל אחת מהן כוללת שבע בחינות. אין מדובר בשבע מדות שלמות.

כי עדיין אין שייך שיהיה המלי' בנין בפ"ע [בפני עצמו] להיות עלמא דאתגליא ממש כ"א אחר הלידה.

מפני שעדיין לא שייך שמלכות תהיה מבנה בפני עצמה, ותהיה ממש עולם גלוי, אלא לאחר הלידה.

מלכות עדיין אינה יכולה להיות מבנה בפני עצמה, כלומר "העולם הגלוי" במלוא מובן המילה, עד לאחר לידת המדות.

13 ולכן בספה"ע [בספירת העומר] שהוא בחי' המשכה והתגלות מבינה לז"א ונוק' [ונוקבא] ונמשך ג"כ בבי"ע עד

שנמשך בנפש האדם ע"כ הם

לכן בספירת העומר, שהיא בחינה של המשכה וגילוי מבינה לז"א ולנוקבא, והיא נמשכת גם בבריאה, ביצירה ובעשיה, עד שהיא נמשכת בנפש האדם — לכן הם

ספירת העומר ממשיכה ומגלה את המדות מבינה אל ז"א ונוקבא, ומשם הלאה אל העולמות התחתונים, עד שהן מגיעות לנפש האדם. תנועה זו של המשכה וגילוי כלפי מטה היא שקובעת את מניינן.

שבעה שבועות שהמלי' נבנה פרצוף בפ"ע [בפני עצמו] משא"כ בחי' המסעות דכתיב קומה⁶⁸ ה' לשון קימה והעלאה שז"א נכלל באימא ואז אינן זו"נ [זעיר אנפין ונוקבא] כ"א רק בחי' ו'

שבעה שבועות, שכן מלכות נבנית כפרצוף בפני עצמו. לא כך בבחינת המסעות, שעליהם נאמר "קומה הוי" — לשון של קימה והעלאה — ובה ז"א נכלל באמא; ואז אין כאן ז"א ונוקבא, אלא רק בחינת ו',

ספירת העומר נמשכת שבעה שבועות מלאים, מפני שבתוכה מלכות נבנית כמדת שביעית בפני עצמה, וכך מתקבל מניין של שבע כפול שבע. המסעות פועלים בכיוון ההפוך: "קומה הוי" מבטא עליה, שבה ז"א עולה ונכלל באמא, ולכן המדות חוזרות להיות בבחינת ו' בלבד.

רק שוי"ו זה יש בו פסיעה לבר הוא בחי' מלי' שבששה מדות אלו א"כ הם מספר מ"ב היינו ששה מדות שכל מדה כלולה משבעה.

אלא שבו' זו יש "פסיעה לבר", שהיא בחינת מלכות שבתוך שש המדות הללו. אם כן, מניינן הוא מ"ב: שש מדות, שכל אחת מהן כלולה משבע.

באותה ו' יש "פסיעה לבר" — מלכות החבויה בכל אחת משש המדות. לכן המניין הוא מ"ב: שש מדות, שכל אחת מהן כוללת שבע.

(ועיין בע"ח [בעץ חיים] שער א"א פי"ד [פרק י"ד / פרשה י"ד] מענין מ"ב וענין מ"ט כו', ועיין לקמן בד"ה הנה גבי המסעות נתבאר ששם מ"ב הוא ז' מדות כל אי כלול מששה

(ועיינו בעץ חיים, שער אריך אנפין, פרק י"ד, בעניין מ"ב ובעניין מ"ט וכו'. ועיינו להלן כמאמר המתחיל "הנה גבי המסעות", שם נתבאר ששם מ"ב הוא שבע מדות, שכל אחת מהן כלולה משש,

אדמו"ר הזקן מוסיף הפניות: לעץ חיים, בעניין מ"ב ומ"ט, ולמאמר בהמשך לקוטי תורה, מסעי, המונה את שם מ"ב בדרך אחרת — שבע מדות, שכל אחת כוללת שש.

כמו שהם ז' פסוקים דאבגית"ץ כל אי יש בו מששה תיבות. והדרוש ההוא בתרא⁶⁹ הוא ועיין שם מזה).
כפי שיש שבעת הפסוקים של אבגית"ץ, שבכל אחד מהם שש תיבות. והמאמר ההוא הוא המאוחר יותר; ועיינו שם בעניין זה.)

הסבר זה מתאים לתפילה שראשי התיבות שלה יוצרים את השם הפותח ב"אבגית"ץ" — אנא בכח: שבע שורות, שבכל אחת שש תיבות. מצוין כאן שהמאמר האחר נאמר מאוחר יותר; לפי הערת קה"ת הוא נאמר בשנת תקע"א, ואילו מאמר זה נאמר בשנת תקס"ח.

והנה להבין למה המסעות הם דוקא ע"ד העלאה והתכללות זוי"נ [זעיר אנפין ונוקבא] באימא, יובן עפמ"ש [על פי מה שכתוב] לא יחפוץ כסיל בתבונה⁷⁰ כ"א בהתגלות לבו.

והנה, כדי להבין מדוע המסעות הם דווקא בדרך של העלאה והתכללות ז"א ונוקבא באמא, יובן הדבר על פי מה שנאמר: "לא יחפוץ כסיל בתבונה כי אם בהתגלות לבו".

מדוע המסעות חייבים לפעול בדרך של עלייה, ולהעלות את המדות בחזרה אל אמא? התשובה נלמדת מספר משלי: "לא יחפוץ כסיל בתבונה כי אם בהתגלות לבו".

פ"י כסיל הוא בחי' יניקת החיצונים שיניקתם מהמדות דקדושה וכענין אברהם שיצא ממנו כו',⁷¹ אך פירוש הדבר: "כסיל" הוא בחינת יניקת החיצונים, שיניקתם מן המדות שבקדושה, וכדוגמת העניין של אברהם שממנו יצא וכו'. אך

"כסיל" מייצג את החיצונים, היונקים מן המדות הקדושות, בדומה למה שאמרו חז"ל שישמעאל יצא מאברהם. ליניקה זו יש גבול, שאותו המאמר מגדיר כעת.

יניקה זו הוא דוקא מהמדות כשיצאו כבר מבחי' בינה להיות בחי' בפ"ע [כפני עצמו] (שמהחזה ולמטה מתחיל עה"ד [עץ הדעת] טו"ר [טוב ורע] לפי ששם מסתיים יסוד אימא),

יניקה זו היא דווקא מן המדות לאחר שכבר יצאו מבחינת בינה ונעשו בחינה בפני עצמן (שכן מן החזה ולמטה מתחיל עץ הדעת טוב ורע, משום ששם מסתיים יסוד אמא),

החיצונים יכולים לינוק רק מן המדות שכבר יצאו מבינה ונעשו רגשות מובחנים בפני עצמם. בקבלה, יסוד אמא — בינה — מגיע עד החזה של ז"א; מתחת לנקודה זו, במקום שבו מסתיים הכיסוי של בינה, מתחיל עץ הדעת טוב ורע.

אבל בהיותן כלולים ונעלמים בבחי' בינה ונקי' חסדים המכוסים אז אין מהם יניקה לחיצונים כי בינה נקי' עלמא דחירו כו'

אבל כל עוד הן כלולות ונעלמות בבחינת בינה, ונקראות "החסדים המכוסים" (חסדים המכוסים), אין לכוחות החיצוניים יניקה מהן, שכן בינה נקראת "עולם החירות" וכו'.

כל עוד המדות עדיין נסתרות בבינה, הן נקראות "החסדים המכוסים", ושום דבר שמחוץ לקדושה אינו יכול לינוק מהן. בינה נקראת "עולם החירות", חופשית מכל אחיזה של הכוחות החיצוניים.

ולכן לא יחפוץ כסיל הנ"ל בתבונה אותיות בן ובת^{72,73} היינו המדות זוי"נ [זעיר אנפין ונוקבא] כשהם כלולים בתבונה ונקי' תעלומות לבו⁷⁴ לא יחפוץ הכסיל בזה יען מבחי' זו אין לו יניקה

לכן הכסיל הנזכר אינו חפץ בתבונה, שאותיותיה הן בן ובת, כלומר המדות, ז"א ונוקבא, כשהן כלולות בתבונה ונקראות "תעלומות לבו"; הכסיל אינו חפץ בכך, מפני שמבחינה זו אין לו יניקה,

לכן ל"כסיל" אין עניין בתבונה. במילה תבונה מצויות האותיות בן ובת, כלומר ז"א ונוקבא כשהם עדיין כלולים בבינה: "תעלומות הלב".

רק בהתגלות לבו שהוא התגלות המדה אז יש לו יניקה, והטעם הוא כי יניקת החיצונים אינו נמשך כ"א מבחי' היש משא"כ מבחי' אין.

אלא רק ב"התגלות לבו", שהיא התגלות המדה, יש לו יניקה. והטעם הוא שיניקת הכוחות החיצוניים נמשכת רק מבחינת היש, ולא מבחינת האין.

הכסיל רוצה רק ב"התגלות לבו" — רגש שכבר יצא אל הגלוי — משום שהכוחות החיצוניים יכולים לינוק רק ממה שהוא "יש", מציאות מורגשת ומוגדרת, ולא ממה שהוא "אין".

קטע 5 • 14-18

אהבה נסתרת: רבי יוחנן בן זכאי וכוסו של יוסף

14 והנה כשהמדות כלולים בהשכל וההתבוננות הם בלתי מורגשים עדיין ליש ודבר וזה נק' תעלומות לב⁷⁵ שנכלל האהבה ומכוסה בשכלו והשגתו והתבוננותו ומגודל ההתקשרות בהשגה אינו מרגיש האהבה כלל

כאשר המדות כלולות בשכל ובהתבוננות, הן עדיין אינן מורגשות כמציאות בפני עצמן. מצב זה נקרא "תעלומות לב": האהבה כלולה ומכוסה בשכל, בהשגה ובהתבוננות, ומתוך ההתקשרות העמוקה בהשגה האדם אינו מרגיש את האהבה כלל.

כאשר הרגשות עדיין כלולים בתוך ההבנה וההתבוננות, הם עדיין אינם מורגשים כמציאות בפני עצמה. זהו "תעלומות לב": האדם שקוע כל כך בהבנת גדולת ה', עד שהאהבה עטופה בתוך הבנתו ואינה מורגשת כלל.

רק הם כלולים באור אימא ואינם בכחי' הרגשה וישות כלל ואז נק' בשם תבונה אותיות בן וכת הכלולים בהתבונה והדעת ממש וע"כ אין מזה שום יניקה לחיצונים שהם בחי' היש הגמור אלא שהם כלולים באור אימא, ואינם במצב של הרגשה או ישות כלל. אז הם נקראים בשם תבונה, אותיות בן וכת, הכלולים בתבונה ובדעת עצמן. לכן אין מכך כל יניקה לכוחות החיצוניים, שהם בחינת היש הגמור.

הרגשות כלולים אז באור אימא, בינה, ואין בהם תחושת ישות. משום כך נקרא מצב זה תבונה, שבה כלולים בן וכת — המדות, שעדיין מצויות בתוך ההבנה. מאחר שהכוחות החיצוניים הם בחינת "יש" גמור, אין להם כאן דבר שממנו יוכלו לינוק.

(ובמ"א נתבאר טעם לזה מפני שהתגלות עתיק הוא בבינה⁷⁶ א"כ בהיות האהוי"ר [האהבה ויראה] כלולים ביסוד אימא הם בהתקשרות בעולם התענוג. וזהו ענין שבינה נק' דרור עלמא דחירו.

(ובמקום אחר מוסבר טעם לדבר: גילוי עתיק הוא בבינה. אם כן, כאשר האהבה והיראה כלולות ביסוד אימא, הן קשורות לעולם התענוג. וזהו ענין היותה של בינה נקראת דרור, "עלמא דחירו", עולם החירות.

בסוגריים מובאים שני טעמים נוספים. הראשון: עתיק, פנימיות התענוג שבכתר, מתגלה בבינה; לכן האהבה והיראה הכלולות ביסוד אימא קשורות לעולם התענוג. משום כך נקראת בינה "חירות".

וזהו ענין יוהכ"פ [יום הכפורים] שכל העליות דרך אימא והוא בחי' רעותא דלכא ולכן לוחות אחרונות שניתנו בחשאי ניתנו כיוהכ"פ [ביום הכפורים]. ופי' בחשאי פנימית הלב כו'.

וזהו עניינו של יום הכיפורים, שבו כל העליות הן דרך אימא, והוא בחינת "רעותא דלכא", רצון הלב. לכן הלוחות השניים, שניתנו בחשאי, ניתנו ביום הכיפורים. ופירוש "בחשאי" הוא פנימיות הלב וכו'.

יום הכיפורים הוא יום שבו כל העליות עוברות דרך אימא, ועבודתו היא "רעותא דלכא" — כמיהה עמוקה יותר מן הרגש הגלוי. לכן ניתנו הלוחות השניים בחשאי ביום הכיפורים; "בחשאי" מכוון לפנימיות שבלב.

ובמ"א נתבאר עוד טעם לזה כי הנה או"א [אבא ואימא] הם תריין ריעין⁷⁷ דלא מתפרשין⁷⁸ א"כ כשהמדות הם כלולים ביסוד אימא מאיר בהם ג"כ יסוד אבא והחכמה היא כח מה⁷⁹ בחי' ביטול עץ החיים.

ובמקום אחר מוסבר לכך טעם נוסף: אבא ואמא הם "תריין ריעין דלא מתפרשין", שני רעים שאינם נפרדים לעולם. אם כן, כאשר המדות כלולות ביסוד אימא, מאיר בהן גם יסוד אבא. חכמה היא כוח מה, בחינת ביטול, עץ החיים.

הטעם השני: אבא ואמא, חכמה ובינה, אינם נפרדים לעולם; לכן כאשר המדות כלולות ביסוד אימא, מאיר בהן גם יסוד אבא. חכמה היא "כוח מה" — ביטול של האדם השואל "מה אני?" — והיא נקראת עץ החיים, בניגוד לעץ הדעת טוב ורע.

וזהו ענין שמו"ע [שמונה עשרה] צלותא בחשאי. וממעמקים קראתיך⁸⁰ ב' עומקים הם הבי' יסודות דאו"א [דאבא ואימא] כו'. ושני הטעמים עולים בקנה אי' עפמ"ש [על פי מה שכתוב] בזהר הרקיע בפרשה בראשית (בדף מ"ה) שאימא מקבלת מעתיק ע"י יסוד דאבא

וזהו עניינה של שמונה עשרה, "צלותא בחשאי", תפילה בלחש. "ממעמקים קראתיך" — שני עומקים, שהם שני היסודות של אבא ואמא וכו'. ושני הטעמים עולים בקנה אחד, על פי מה שכתוב בזהר הרקיע בפרשת בראשית (בדף 45), שאימא מקבלת מעתיק באמצעות יסוד אבא,

זו הסיבה שאומרים את תפילת שמונה עשרה בלחש, וזו משמעות קריאת המשורר אל ה' "ממעמקים", בלשון רבים: שני העומקים הם שני היסודות של אבא ואמא. שני הטעמים מתיישבים זה עם זה, שכן כפי שמבאר זוהר הרקיע, אימא מקבלת מעתיק דרך יסוד אבא.

והיינו שהחכמה נק' עדן כו', אבל בהתגלות הלב שהמדות הם כבחי' גילוי בחי' בפ"ע [בפני עצמן] הם כבחי' הרגש ליש ודבר יש מי שאוהב כו'

כלומר, חכמה נקראת "עדן" וכו'. אבל כאשר הלב מתגלה, והמדות נמצאות במצב של גילוי ובחינה בפני עצמן, הן מורגשות כמציאות בפני עצמה: יש מי שאוהב וכו';

חכמה נקראת "עדן", מקור התענוג. לעומת זאת, כאשר הרגשות מתגלים ועומדים בפני עצמם, הם מורגשים כ"יש": האדם מודע לכך שהוא עצמו האוהב.

אזי ממותרי המדה נמשך יניקת החיצונים שהוא היש הגמור כו' שיחזיק אי"ע [את עצמו] ליש ודבר מפני שיש לו אהבה כו'.

אזי מן העודף שבמדה נמשכת יניקה לכוחות החיצוניים, שהם בחינת היש הגמור וכו': האדם מחשיב את עצמו ליש ולדבר מפני שיש לו אהבה וכו'.

אז הכוחות החיצוניים יונקים מן ה"עודף" שברגש: מתחושת העצמי הגורמת לאדם לראות את עצמו כחשוב מפני שהוא אוהב את ה'. תחושת החשיבות העצמית הזאת היא ה"יש" הגמור שממנו הם ניזונים.

והגם שבהתכללות יש ג"כ בחי' פסיעה לבר היינו שבכל המדה יש רק כח התגלות אותה המדה. ואף שבהתכללות יש גם בחינה של "פסיעה לבר", כלומר, שבכל מידה יש רק את כוח הגילוי של אותה מידה עצמה; גם במצב הנסתר יש "פסיעה לבר", אך אין זה אלא הכוח שבכל מידה להתגלות.

אבל מ"מ לא נמשך מהם בחי' גילוי ממש להיות בחי' מלי' בחי' בפ"ע [בפני עצמו] כ"א אחר הלידה ובהתגלות המדות ואז מבחי' היש נמשך יניקת החיצונים כו', עם זאת, גילוי ממש, שבו מלכות נעשית בחינה בפני עצמה, אינו נמשך מהן אלא לאחר הלידה, כאשר המידות מתגלות; ואז, מבחינת היש, נמשכת יניקת החיצונים וכו',

גילוי ממש, שבו מלכות נעשית בחינה בפני עצמה, בא רק לאחר ה"לידה", כאשר המידות מתגלות. רק אז יכולים החיצונים לינוק מבחינת ה"יש" שבהן.

(ועוד יובן ענין זה ביותר ממ"ש כמ"א גבי דרוש ברכת הזימון בענין עה"ד [עץ הדעת] ועה"ח [ועץ החיים] ובענין יין המשומר בענביו משי"ב [מששת ימי בראשית]).

(וענין זה יובן עוד יותר ממה שנכתב במקום אחר, בדרוש על ברכת הזימון, בענין עץ הדעת ועץ החיים ובענין "היין המשומר בענביו מששת ימי בראשית").

אדמור"ר הזקן מפנה למאמרו על ברכת הזימון, שבו נדונים עץ הדעת ועץ החיים וכן "היין המשומר בענביו מששת ימי בראשית". המאמר ההוא מוסיף להבהיר נקודה זו.

והנה בהיות עיקר ענין המסעות הוא בכדי להכניע החיצונים שלא יהיה להם יניקה מהמדות דקדושה ע"כ הוא ע"י העלאתם והתכללותם באור אימא ולא יהיו בבחי' הרגש כלל.

והנה, מכיוון שעיקר ענין המסעות היה להכניע את החיצונים, כדי שלא יינקו מהמידות שבקדושה, הדבר נעשה באמצעות העלאת המידות והכללתן באור אימא, כך שלא יורגשו כלל.

מכיוון שמטרת המסעות הייתה להכניע את החיצונים ולמנוע מהם יניקה מהמידות שבקדושה, הדבר נעשה על ידי העלאת המידות לאור אימא, ושם אין הן מורגשות כלל.

ולכן לא היו נחשבים כ"א בששה מדות שכל אחד מהם כלול מז', אבל בספירת העומר שהוא

ולכן הן נמנו רק בשש מידות, שכל אחת מהן כלולה משבע. אבל בספירת העומר, שהיא

לכן המסעות נמנו רק בשש מידות, שכל אחת כלולה משבע, וביחד הן ארבעים ושתיים. ספירת העומר פועלת בדרך הפוכה.

המשכת המדות מלמעלה למטה לחוץ אז מבחי' מל' שבהמדות דז"א נבנה בחי' בנין המלכות פרצוף

בפ"ע [בפני עצמו] אז נעשה שבעה שבועות ז' פעמים ז' כו'

המשכת המידות מלמעלה למטה, כלפי חוץ, אז מבחינת מלכות שבמידות ז"א נבנית מלכות כפרצוף בפני עצמו; ואז

נעשות שבעה שבועות, שבע פעמים שבע וכו'

בספירת העומר המידות נמשכות כלפי מטה וכלפי חוץ, כך שמלכות נבנית כפרצוף בפני עצמה מתוך המלכות שבכל מידה. אז סופרים שבעה שבועות שלמים, שבע פעמים שבע.

(ועמ"ש במ"א ע"פ וקבל היהודים⁸¹ שלתקן שלא יהיה יניקת החיצונים נמשך מקיפים דאימא להגן על

המדות, וזהו והאם רובצת על האפרוחים⁸² כו' וכמו תבוא אם ותקנח כו'.

(ועיינו במה שנכתב במקום אחר על הפסוק "וקיבל היהודים": כדי לתקן ולמנוע יניקה מהחיצונים, נמשכים מקיפים

דאימא כדי להגן על המידות. וזהו "והאם רובצת על האפרוחים" וכו', וכמו "תבוא אם ותקנח" וכו'.

במוסגר נוסף, אדמו"ר הזקן מסביר במקום אחר, על הפסוק "וקיבל היהודים", שכדי למנוע מהחיצונים לינוק נמשכים מקיפים דאימא המגינים על המידות. הדבר מתואר בתמונה של האם הרובצת על האפרוחים, וכן באמירה "תבוא אם ותקנח" לאחר שילדה.

ובמ"א נתבאר שמתלבשים ו"ק [וי קצוות] דאבא בו"ק [כו' קצוות] דאימא ובוזה נשמרים המדות מיניקת

החיצונים. וצ"ל דמ"מ ע"י בחי' מ"ב שהמדות כלולים ביסוד אימא ממש מכניע החיצונים יותר ששם

אין להם שום שליטה ויניקה כלל).

ובמקום אחר נתבאר שו"ק דאבא מתלבשים בו"ק דאימא, ועל ידי כך המידות נשמרות מיניקת החיצונים. וצריך

לומר שאף על פי כן, באמצעות בחינת מ"ב, שבה המידות כלולות ביסוד אימא ממש, החיצונים מוכנעים יותר, כי

שם אין להם שום שליטה ויניקה כלל).

במקום אחר מוסבר שו"ק דאבא מתלבשים בו"ק דאימא, וגם בכך נשמרות המידות מיניקת החיצונים. ואף על פי כן, בחינת מ"ב, שבה המידות כלולות ביסוד אימא עצמו, מכניעה את החיצונים באופן שלם יותר, משום שאין להם שום אחיזה.

ובזה יובן הענין מ"ש רבי יוחנן בן זכאי ואיני יודע באיזה דרך מוליכין אותי.⁸³ דלכאורה תמוה אין

עלתה על דעתו שום ספק שיוליכוהו ח"ו [חס ושלום] לגיהנם מאחר שכל ימיו היה בתורה ועבודה.

ובכך יובן עניינו של מה שאמר רבי יוחנן בן זכאי: "ואיני יודע באיזה דרך מוליכים אותי". לכאורה הדבר תמוה: כיצד

עלה בדעתו ספק כלשהו שמא יוליכו אותו, חלילה, לגיהנום, והרי כל ימיו עסק בתורה ועבודת ה'?

הדברים מיישבים אמירה תמוהה בגמרא (Berachos 28b): על ערש דווי אמר רבי יוחנן בן זכאי שאינו יודע באיזה דרך מוליכים אותו, לגן עדן או לגיהנום. כיצד ייתכן שאדם שהקדיש את כל חייו לתורה ולעבודת ה' לא ידע לאן הוא הולך?

אך מפני שהאוי"ר [שהאהבה ויראה] שלו היה בבחי' התכללות בהמוחין דאימא מגודל התקשרותו בהשגה והתבוננות ושם המדות בלתי מורגשים כלל,

אלא שאהבה ויראה שלו היו כלולות בתוך מוחין דאימא, מרוב התקשרותו בהשגה ובהתבוננות, ושם המדות אינן מורגשות כלל,

התשובה היא שאהבה ויראה שלו היו כלולות בתוך מוחין דאימא, מרוב התקשרותו בהכנה ובהתבוננות. בדרגה זו הרגשות אינם מורגשים כלל.

לכן לא היה יודע ריב"ז [רבן יוחנן בן זכאי] אם נתפעל באוי"ר [באהבה ויראה] מאחר שלא הרגישם כלל וע"כ אמר איני יודע באיזה כו'

ולכן רבי יוחנן בן זכאי לא ידע אם התעורר באהבה ויראה, מאחר שלא הרגיש אותן כלל; ומשום כך אמר: "איני יודע באיזו דרך" וכו'.

מאחר שלא הרגיש כלל את אהבתו ויראתו, לא יכול היה לדעת אם אכן התעורר בהן. לכן אמר: "איני יודע באיזו דרך".

(כי על העדר היראה יש עונש. ותדע שהמלאכים מתייראין מהדין ואינו שייך אצלם עון ממש כמאמר כלום יצה"ר [יצר הרע] יש ביניכם אלא רק זהו שאין היראה כדבעי וכמ"ש במ"א באריכות), כי מדותיו היו מכוסים ונעלמים בשכל ו

(מפני שעל העדר היראה יש עונש. והרי המלאכים יראים מן הדין, אף שאין שייך בהם חטא ממש, כמאמר: "כלום יצר הרע יש ביניכם?"; אלא שהיראה אינה כראוי, וכמו שכתוב במקום אחר באריכות), שכן מדותיו היו מכוסות ונעלמות בתוך השכל, ו

במאמר מוסגר מוסבר מדוע הדבר היה חשוב: על העדר יראה יש עונש. גם המלאכים, שאין בהם יצר הרע ואינם יכולים לחטוא ממש, יראים מן הדין, משום שייטכן שהיראה שלהם אינה כראוי. מכיוון שהרגשות של רבי יוחנן בן זכאי היו מכוסים בתוך שכלו, לא הייתה לו דרך לדעת אם התעורר בו רגש כזה.

כמו מי שהוא בעומק השכל והעיון אינו מרגיש בשום מדה אף שהמדה ודאי כלולה בהשגה כו'.

כמו אדם השקוע בעומק השכל והעיון ואינו מרגיש שום מידה, אף שהמידה ודאי כלולה בהשגה כו'.

הוא היה כאדם השקוע בלימוד עמוק, שאינו מרגיש שום רגש, אף שהרגש ודאי כלול בהכנתו.

ועפ"י [ועל פי זה] יובן מ"ש במ"א בענין גביע הכסף⁸⁴ שהטמין יוסף באמתחת בנימין, כי הנה יוסף הוא צדיק

ועל פי זה יובן מה שכתוב במקום אחר בענין גביע הכסף שהטמין יוסף באמתחת בנימין: שהרי יוסף הוא צדיק

אותו רעיון מסביר את סיפור גביע הכסף שיוסף הטמין באמתחת בנימין, שבו עוסק כעת המאמר.

עליון ובנימין נקרא צדיק תחתון כמ"ש מזה בביאור ע"פ מי יתנך כאח לי⁸⁵ כוי ע"ש שיש נשמות שהם מבחי' יוסף ויש מבחי' בנימין.

עליון, ובנימין נקרא צדיק תחתון, כמו שכתוב על כך בביאור לפסוק "מי יתנך כאח לי" וכו'; ראו שם, שיש נשמות שהן מבחינת יוסף ויש [כאלה] שהן מבחינת בנימין.

יוסף נקרא "צדיק עליון" ובנימין נקרא "צדיק תחתון", כפי שמסביר אדמו"ר הזקן במאמרו על הפסוק "מי יתנך כאח לי". יש נשמות שמקורן בבחינת יוסף ויש שמקורן בבחינת בנימין.

15 ועיין מענין ב' מיני נשמות אלו באגה"ק [באגרת הקודש] סד"ה ויעש דוד שם,⁸⁶ והנה הניצוצים

המתפשטים מבחי' בנימין הם נשמות הבינונים ע"ד שפ"י בסש"ב [בספר של בינונים] מהו בחי' בינוני.

ועיין בעניין שני סוגי הנשמות האלה באגרת הקודש, בסוף המאמר הפותח במילים "ויעש דוד שם". והנה, הניצוצות המתפשטים מבחינת בנימין הם נשמות הבינונים, כפי שמוסבר בספר של בינונים מהי בחינת בינוני.

לגבי שני סוגי הנשמות האלה מפנה אדמו"ר הזקן לאגרת הקודש. הנשמות המשתלשלות מבנימין הן הבינונים — האנשים "הבינוניים" המתוארים בספר של בינונים (תניא), שאינם חוטאים לעולם אף שהיצר הרע שלהם עדיין קיים.

והניצוצים מבחי' יוסף זהו בחי' נשמות הצדיקים ומבואר בסש"ב [בספר של בינונים] פ"י [פרק י' / פרשה י']⁸⁷

דבחי' צדיק זהו מ"ש מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים⁸⁸

והניצוצות מבחינת יוסף הם בחינת נשמות הצדיקים. ומוסבר בספר של בינונים, פרק י', שבחינת צדיק היא מה שנאמר: "מה יפית ומה נעמת, אהבה בתענוגים",

הנשמות מיוסף הן נשמות הצדיקים. בתניא, פרק י', מתואר הצדיק באמצעות הפסוק "מה יפית ומה נעמת, אהבה בתענוגים".

דהיינו שמתענג על⁸⁹ ה' עונג נפלא כוי וכמ"ש באג"ה [באגרת הקודש] על פסוק זה, משא"כ בבינוני

כמשי"ש [כמה שכתוב שם] פ"ד [פרק י"ד / פרשה י"ד].

כלומר, שהוא מתענג על ה' בתענוג נפלא וכו', כפי שכתוב באגרת הקודש על הפסוק הזה; ואילו אצל הבינוני אין הדבר כך, כפי שכתוב שם, בפרק י"ד.

אהבתו של הצדיק היא תענוג נפלא בה', כפי שמוסבר באגרת הקודש על הפסוק הזה. בתניא, פרק י"ד, נאמר שזו אינה מדרגתו של הבינוני.

אך עכ"ז [עם כל זה] יוכל להיות לפעמים שגם בבינונים תהיה האהבה עם השמחה והתענוג בה' לפי ערכו אך אינה בשלימות.

אולם למרות זאת, ייתכן שלפעמים גם אצל הבינונים תהיה אהבה המלווה בשמחה ובתענוג בה', לפי מידתו, אך לא בשלמות.

אף על פי כן, גם בינוני עשוי לחוש לפעמים אהבה המלווה בשמחה ובתענוג בה', לפי מידתו שלו, אך לא באופן שלם.

16 ועיין בס"ב [בספר של בינונים] פ"ג בעתים מזומנים⁹⁰ כו' וס"פ י"ד להתענג ולשמוח⁹¹ כו' ועמ"ש מזה כפ' תצוה בד"ה זכור דעמלק.

ועיינו בספר של בינונים, פרק י"ג, בעניין "בעתים מזומנים" וכו', ובסוף פרק י"ד, בעניין "להתענג ולשמוח" וכו'; וראו גם את מה שנכתב על כך בפרשת תצוה, במאמר המתחיל "זכור את אשר עשה עמלק".

אדמו"ר הזקן מפנה לתניא, פרק י"ג, העוסק באהבת הבינוני שמתגלית "בעתים מזומנים", כגון בשעת התפילה, ולסוף פרק י"ד, העוסק בהתענגות וכשמחה כה'. הוא מפנה גם למאמרו "זכור את אשר עשה עמלק" שבפרשת תצוה.

וזהו ענין גביע הכסף שהטמין יוסף באמחת בנימין, כסף הוא בחי' אהבה כמ"ש ברבות נשא ס"פ י"ג גבי קערת כסף⁹² שהוא ע"ש נכספה

וזהו ענינו של גביע הכסף שיוסף הטמין באמתחת בנימין: הכסף הוא בחינת אהבה, ככתוב במדרש רבה, נשא, בסוף פרק י"ג, על "קערת כסף", שנקראה כך על שם "נכספה [נפשי]",

זו משמעות גביע הכסף שיוסף הטמין באמתחת בנימין. המדרש אומר ש"קערת הכסף" שבקורבנות הנשיאים נקראת כך על שם הכיסופים, משום שהמילה "כסף" קשורה ל"נכספה".

וגם כלתה נפשי⁹³ ואומר כי נכסף נכספתה לבית אביך,⁹⁴ וע"ד מ"ש בזהר בענין ת' עלמין דכסופין דמתענגי בהו צדיקיא.

"וגם כלתה נפשי"; וכן נאמר: "כי נכסף נכספתה לבית אביך". וכעין מה שנכתב בזהר על ארבע מאות עולמות הכיסופים, שהצדיקים מתענגים בהם.

המדרש מביא ראיה מן הפסוקים "נכספה וגם כלתה נפשי" ו"כי נכסף נכספתה לבית אביך". גם הזהר מדבר על ארבע מאות "עולמות הכיסופים" שהצדיקים מתענגים בהם; לכן הכסף מסמל את אהבת התענוג השייכת למדרגתו של יוסף.

17 והמשיך יוסף צ"ע [צדיק עליון] בחי' זו לבנימין כדי שגם בנשמות הבינונים שהם ענפים וניצוצים המתפשטים מבנימין יוכל להיות בחי' אהבה זו.

ויוסף, הצדיק העליון, המשיך בחינה זו לבנימין, כדי שגם בנשמות הבינונים, שהן ענפים וניצוצות המתפשטים מבנימין, תוכל להיות בחינה זו של אהבה.

יוסף, הצדיק העליון, העביר את האהבה הזאת לבנימין, כדי שגם בנשמות הבינונים, ענפיו וניצוצותיו של בנימין, יוכלו ליטול חלק ב"אהבה בתענוגים".

ומה שהטמין הגביע שלא ידע מזה בנימין, זהו משום כי בבנינונים שהם ניצוצים דבנימין צ"ל אהבה זו באופן שלא ידע בעצמו מזו האהבה הגבוהה דבחי' אהבה בתענוגים

ומה שהטמין את הגביע, כדי שבנימין לא ידע על כך, הוא משום שבבנינונים, שהם ניצוצות של בנימין, אהבה זו צריכה להיות באופן שהוא עצמו אינו יודע על האהבה הנעלית הזאת, בחינת "אהבה בתענוגים",

הוא הטמין את הגביע כדי שבנימין לא ידע עליו. בבנינונים אהבה נעלית זו צריכה להיות קיימת בלי שהם יהיו מודעים לה.

שהוא מדרגת צדיק שלמעלה ממדרגת הבינוני שמהתגלות אהבה זו בבינונים מה שלמעלה ממדרגתו יוכל להיות נמשך בו בחי' יש ויוהרא כו'.

שהיא מדרגת הצדיק, למעלה ממדרגת הבינוני; שכן גילוי אהבה זו בבינונים, שהיא למעלה ממדרגתם, עלול להכניס בהם תחושת ישות וגאווה וכו'.

"אהבה בתענוגים" שייכת למדרגת הצדיק, למעלה ממדרגת הבינוני. אם הבינוני יהיה מודע לאהבה שמעל למדרגתו, הדבר עלול לגרום לו לחוש את חשיבותו ולהתנאות: תחושת ה"יש" שעליה יונקים הכוחות החיצוניים.

אמנם צ"ל איך יתכן שיהיה לו אהבה רבה ועליונה זו ושלא ידע ממנה כלל, הנה זה מובן ממשיכ [ממה שכתוב] בענין ריב"ז [רבן יוחנן בן זכאי] שמגודל טרדתו בעיון ובהתבוננות לא ידע מהאהבה

אולם צריך להבין כיצד ייתכן שתהיה לו אהבה רבה ונעלית זו, והוא לא ידע עליה כלל. הדבר מובן ממה שנכתב בענין רבי יוחנן בן זכאי: מרוב שהיה טרוד בעיון ובהתבוננות, לא ידע על האהבה,

כיצד ייתכן שלאדם תהיה אהבה גדולה כל כך והוא לא ידע עליה? התשובה היא כפי שנאמר על רבי יוחנן בן זכאי: הוא היה שקוע כל כך בלימוד ובהתבוננות, עד שלא היה מודע לאהבתו.

וזהו איני יודע⁹⁵ באיזו דרך כו' כנ"ל, וא"כ פ"י שהטמין הגביע זהו ענין חסדים המכוסים ביסוד אימא.

וזהו "איני יודע באיזו דרך" וכו', כנזכר לעיל. ואם כן, פירוש העניין שהטמין את הגביע הוא בחינת החסדים המכוסים ביסוד אמא.

לכן אמר: "איני יודע באיזו דרך". נמצא שהגביע המוסתר הוא "החסדים המכוסים" שבתוך יסוד אמא: אהבה המוסתרת בתוך הבינה, מעבר להישג ידם של המודעות העצמית ושל הכוחות החיצוניים.

18 ועמ"ש בפי' ויגש ע"פ וילקט יוסף את כל הכסף⁹⁶ כו' ועמ"ש מענין אהבה בתענוגים ע"פ חכלילי עינים⁹⁷ מ"י⁹⁸ יינה של תורה נכנס יין כו' וזהו לשון גביע הכסף שבו נמשך היין כו'.

ועיינו כמה שנכתב בפרשת ויגש על הפסוק "וילקט יוסף את כל הכסף" וכו'; וכן כמה שנכתב בענין אהבה בתענוגים על הפסוק "חכלילי עינים מ"י": "יינה של תורה — נכנס יין" וכו'. וזהו הביטוי "גביע הכסף", שבו נמשך היין וכו'.

אדמו"ר הזקן מפנה לשני מאמרים קשורים: האחד על "וילקט יוסף את כל הכסף", והאחר על "חכלילי עינים מ"י", שבו "אהבה בתענוגים" קשורה ל"יינה של תורה" — "נכנס יין, יצא סוד". הגביע הוא הכלי שדרכו מוזגים את היין, ולכן "גביע הכסף" מבטא את האהבה הנסתרת הזאת.

ולפי' [ולפי זה] אפשר לומר שריב' [שרבן יוחנן בן זכאי] שאמר איני יודע היינו מפני גודל ענותנותו ע"ד שאמר רבה כגון אנא בינוני⁹⁹ אע"פ [אף על פי] שבודאי היה

לפי זה אפשר לומר שרבן יוחנן בן זכאי אמר "איני יודע" בגלל ענותנותו הגדולה, בדומה למה שאמר רבה: "כגון אני בינוני", אף שבודאי היה

הצעה לקריאה נוספת בדברי רבן יוחנן בן זכאי: הוא אמר זאת מתוך ענווה גדולה, כמו האמורא רבה, שאמר "כגון אני בינוני".

צדיק גמור נדמה בעיניו כבינוני כמ"ש ענין זה בסש"ב [בספר של בינונים] פייג, ¹⁰⁰ ולפיכך התנהג ע"ד שהטמין יוסף כו' עד שאינו יודע בעצמו מבחי' זו האהבה רבה כו'.

צדיק גמור, אך בעיני עצמו נדמה כבינוני, כפי שמבואר עניין זה בספר של בינונים, פרק י"ג. לכן נהג בדרך של הסתרת יוסף וכו', עד שלא ידע בעצמו על בחינת האהבה רבה הזאת וכו'.

אף שהיה בוודאי צדיק גמור, הוא ראה את עצמו כבינוני, כפי שמוסבר בתניא, פרק י"ג, בקשר לרבה. לכן נהג כפי שיוסף נהג עם הגביע והסתיר את אהבתו הגדולה אפילו מעצמו.

(ולפמ"ש [ולפי מה שכתוב] י"ל [יש לומר] לכאורה הא דביוהכ"פ [דביום הכפורים] קורין בס"ת [בספר תורה] רק ששה גברי¹⁰¹ זהו שייך לענין הנ"ל שהוא ע"ד כשהמדות מכוסים ביסוד אימא אז הם ששה מדות כו',

(ולפי מה שנכתב, אפשר לכאורה לומר שהעובדה שביום הכיפורים קוראים בתורה רק לשישה אנשים קשורה לעניין האמור: הדבר דומה למצב שבו המדות מכוסות ביסוד אימא, ואז הן שש מדות וכו';

הערת אגב: אפשר לקשר זאת להלכה שביום הכיפורים קוראים בתורה רק לשישה אנשים. לפי זה, היום משקף את המדות המכוסות ביסוד אימא, הנחשבות לשש.

מיהו בפע"ח [בפרי עץ חיים] נתבאר בענין אחר דהיינו אדרבה מפני שהמלי' שהיא השביעית עלתה למעלה בפנימית אימא ור"ל [ורוצה לומר] שעלתה למעלה מהז"א שעדיין לא עלה לשם כמ"ש בפע"ח [בפרי עץ חיים] שער יוהכ"פ [יום הכפורים] פ"ה.

אולם בפרי עץ חיים העניין מבואר בדרך אחרת, ולמעשה להפך: מפני שמלכות, שהיא השביעית, עלתה למעלה בפנימיות אימא; כלומר, היא עלתה למעלה מז"א, שעדיין לא עלה לשם, כפי שנכתב בפרי עץ חיים, שער יום הכיפורים, פרק ה'.

פרי עץ חיים מסביר את המספר שש בדרך הפוכה: מלכות, השביעית, עלתה לפנימיות אימא, מעל ז"א, שעדיין לא עלה לשם. לכן קוראים בתורה רק לשישה.

ועמ"ש מזה בפ' אחרי בביאור ע"פ כי ביום הזה יכפר^{102, 103} ועמ"ש במ"א על מאמר הרע"מ [הרע"א מהימנא] פרשה שופטים) (דע"ה ע"א) אלא סליקא לההוא אתר דאתמר ביה במכוסה ממך בל תחקור¹⁰⁴ כו':

ועיינו במה שנכתב על כך בפרשת אחרי, בביאור על הפסוק "כי ביום הזה יכפר", וכן במה שנכתב במקום אחר על מאמר הרע"א מהימנא בפרשת שופטים (דע"ה ע"א): "אלא, היא עולה לאותו מקום שנאמר עליו: 'במכוסה ממך בל תחקור' וכו'.

אדמו"ר הזקן מפנה לביאורו על "כי ביום הזה יכפר" בפרשת אחרי, וכן לדברי הרע"א מהימנא בפרשת שופטים. שם מדובר בעלייה "לאותו מקום שנאמר עליו: 'במכוסה ממך בל תחקור' — מדרגה שלמעלה מן החקירה.

קטע 6 • 191-23

נצח והוד

19 ג והנה להבין בענין הששה מדות בפרטות היות נודע כי נצח והוד נק' ירכין לבר מגופא ונק' כדי ערבות שאין בהם לא טעם ולא ריח ופ"י לבר מגופא היינו

3. כעת, כדי להבין בפרטות את ענין שש המדות: כידוע, נצח והוד נקראים "ירכיים שמחוץ לגוף", והם נקראים "ענפי ערבה", שאין בהם לא טעם ולא ריח. ופירוש "מחוץ לגוף" הוא

החלק השלישי עוסק בפרטות בשש המדות. בקבלה, נצח והוד נקראים "ירכיים שמחוץ לגוף", והם נמשלו לענפי הערבה שבארבעת המינים, שאין בהם לא טעם ולא ריח.

כי חג"ת [חסד גבורה תפארת] הם עצם המדות ונה"י [ונצח הוד יסוד] הם השפעות המדות לזולתו ולכן נק' לבר מגופא, וענין שאין בהם טעם וריח היינו

שחסד, גבורה ותפארת הן עצם המדות, ואילו נצח, הוד ויסוד הם ההשפעות של המדות לזולת; ולכן הם נקראים "מחוץ לגוף". והענין בכך שאין בהם טעם או ריח הוא

"מחוץ לגוף" פירושו שחסד, גבורה ותפארת הן המדות עצמן, ואילו נצח, הוד ויסוד הם הערוצים שדרכם המדות נמשכות אל הזולת. משמעות הביטוי "אין בהם טעם או ריח" תבאר בהמשך.

כי בחג"ת [בחסד גבורה תפארת] יש עדיין הארת השכל והטעם ולפי הארת המוחין והשכל כך הם אופני המדה בהתפעלות הלב אם רב

שבחסד, גבורה ותפארת עדיין יש הארה של השכל והטעם, ובהתאם להארת המוחין והשכל כך הם אופני המדה בהתפעלות הלב, אם במידה רבה

בחסד, גבורה ותפארת עדיין מאיר אור השכל, כלומר הטעם שמאחורי הרגש; מידת ההתפעלות של הלב תלויה במידת ההארה שהשכל מאיר בו.

ואם מעט כי הארת המוחין מאירים בחג"ת [בחסד גבורה תפארת] ולכן בחג"ת [בחסד גבורה תפארת] יש בהם טעם היינו הארת הטעם מהשכל מתלבש בהמדה.

או מעט; שכן הארת המוחין מאירה בחסד, גבורה ותפארת. לכן יש בהן "טעם", כלומר, הארת הטעם שמקורו בשכל מתלבשת במדה.

מכיוון שהשכל מאיר בהן, אומרים שיש בהן "טעם" — מילה שמשמעותה גם "נימוק": ההיגיון השכלי מתלבש ברגש.

משא"כ בנו"ה [בנצח והוד] כי נוי"ה [נצח והוד] היינו שאחר שנסתלקו השכל והטעם של המדה מ"מ מתנצח לעשות המדה מחמת שכך נשאר ההסכמה אצלו.

מה שאין כן בנצח והוד: עניינם הוא שלאחר שהשכל והטעם של המדה הסתלקו, האדם בכל זאת מתגבר (מתנצח) כדי להוציא את המדה לפועל, מפני שכך נותר אצלו ההחלטה.

נצח והוד שונים: הם פועלים לאחר שהנימוק שמאחורי הרגש כבר הסתלק. האדם מקיים את המדה בכוח הנחישות בלבד — נצח קשור למילה "מתנצח" — משום שפעם החליט לפעול כך, והחלטה נותרה אצלו.

20 וזהו פי' נצח ענף החסד, שעושה חסד מחמת שהוסכם אצלו להיות חפץ חסד וכבר נסתלק הטעם והשכל שהיה בזה מאיזה טעם הסכים כן.

וזהו פירוש "נצח ענף החסד": אדם עושה חסד משום שהחליט להיות מי שחפץ בחסד, והטעם והשכל שהיו בהחלטה זו, שבגללם החליט כך, כבר הסתלקו.

נצח הוא "ענף" של חסד: האדם ממשיך לעשות חסד מפני שפעם החליט להיות מי שאוהב חסד, גם לאחר שההיגיון שהוביל אותו להחלטה כבר נעלם.

רק שנשאר ההסכם לבד, ולכן נקרא כדי ערבות שאין בהם טעם וריח היינו שכבר נסתלקו מלבו המוחין הנקי טעם (וריח הוא בחי' רצון ותענוג עיין לקמן בענין ירדן יריחו),

נותרה רק ההחלטה לבדה. לכן הם נקראים "ערכי נחל", שאין בהם טעם וריח; כלומר, המוחין, הנקראים "טעם", כבר הסתלקו מלבו ("יריחו" הוא בחינת רצון ותענוג; ראו להלן בעניין ירדן יריחו),

נותרה רק ההחלטה, ולכן נצח והוד הם "ערכי נחל" שאין בהם טעם וריח: ה"טעם", כלומר השכל, הסתלק מן הלב. "יריחו", מוסיף כאן המאמר, מציין רצון ותענוג — נושא שיידון בהמשך בהקשר של ירדן יריחו.

אך עכ"ז [עם כל זה] בחי' הניצוח וההסכם החזק יעשה את החסד אף שלבו בל עמו. כמ"כ [כמו כן] ההוד נקי ענף הגבורה בקו שמאל.

אך למרות זאת, כוח הניצוח וההחלטה התקיפה יביאו את האדם לעשות חסד, אף שלבו אינו שותף לכך. בדומה לזה, הוד נקרא "ענף הגבורה", בקו השמאל.

ובכל זאת, כוח הניצוח וההחלטה התקיפה מביאים את האדם לעשות חסד גם כשהלב אינו שותף לכך. הוד עומד ביחס דומה לגבורה, בצד שמאל.

ונמצא לפי זה מובן כי חגיית [חסד גבורה תפארת] הם למעלה במדרגה מבחי' נוייה [נצח והוד], ואיכ לפי זה ציל מייש בפע"ח [בפרי עץ חיים] שער העמידה פי"ד [פרק י"ד / פרשה י"ד] בכוונת אל עליון גומל חסדים טובים אל עליון הוא אריך אנפין

נמצא אפוא שחסד, גבורה ותפארת גבוהים במדרגתם מבחינת נצח והוד. ואם כן, יש להבין את הכתוב בפרי עץ חיים, שער העמידה, פרק י"ד, בכוונת "אל עליון גומל חסדים טובים": "אל עליון הוא אריך אנפין,

נראה אפוא שחסד, גבורה ותפארת גבוהים במדרגתם מנצח והוד. מכאן מתעוררת שאלה מדברי פרי עץ חיים על הברכה הראשונה של העמידה: שם נאמר ש"אל עליון גומל חסדים טובים" מתייחס לאריך אנפין, כלומר לכתר.

שהוא הכתר שהוא הגומל חסדים שהם נה"י [נצח הוד יסוד] דז"א המוציא אותם בסוד תוספת מחדש כו' שנה"י [שנצח הוד יסוד] חדשים דז"א נמשכים מהכתר דוקא.

שהוא הכתר, והוא הגומל את החסדים, שהם נצח, הוד ויסוד של ז"א, ומוציא אותם בסוד תוספת חדשה" וכו'; שכן נצח, הוד ויסוד חדשים של ז"א נמשכים דווקא מן הכתר.

לפי פרי עץ חיים, הכתר הוא "הגומל את החסדים", והחסדים האלה הם נצח, הוד ויסוד חדשים של ז"א. מכאן שמדות אלה נמשכות ישירות מן הכתר.

וזהו ג"כ ענין ומביא גואל לבני בניהם שהם נוייה [נצח והוד] כו' כמשי"ש [כמה שכתוב שם] פט"ו [פרק ט"ו / פרשה ט"ו] ועיין בזה פ' שמיני¹⁰⁵ (דל"ו ע"א).

וזהו גם ענין "ומביא גואל לבני בניהם", שהם נצח והוד וכו', כמבואר שם בפרק ט"ו. ראו גם בזה, פרשת שמיני (דף ל"ו ע"א).

גם את מילות הברכה "ומביא גואל לבני בניהם" מפרשים כמתייחסות לנצח ולהוד, כפי שמבואר בפרי עץ חיים בפרק ט"ו. המאמר מפנה גם לזהוה בפרשת שמיני.

הרי מבואר דנו"ה [דנצח והוד] שרשם מהכתר שהוא למעלה מאוי"א [מאבא ואימא] וכ"ש [וכל שכן] מחגיית [מחסד גבורה תפארת], וגם מבשרי אחזה¹⁰⁶ שהרגלים שהם בחי' נוייה [נצח והוד] הרי הם המעמידים הגוף והראש ונושאים את הראש,

נמצא מבואר ששורשם של נצח והוד הוא בכתר, הגבוה מאבא ואמא, ועל אחת כמה וכמה מחסד, גבורה ותפארת. וכן נאמר "מבשרי אחזה [אלקים]": הרגליים, שהן בחינת נצח והוד, הן שמחזיקות את הגוף ואת הראש ונושאות את הראש;

שורשם של נצח והוד הוא אפוא בכתר, למעלה מאבא ואמא, וכוודאי למעלה מחסד, גבורה ותפארת. דברי איוב "מבשרי אחזה אלקים" מזמינים ללמוד מן הגוף: הרגליים, המקבילות לנצח ולהוד, מחזיקות את הגוף כולו ונושאות גם את הראש.

וגם לרפואת הראש הוא ע"י הרגל שמשמין במים חמין וכדומה לפי שיש גידי הראש בהרגל כי נעוץ סופן בתחלתן^{107, 108} (וכמ"ש במ"א ע"פ והארץ הדום רגלי).^{109, 110}

וגם ריפוי הראש נעשה באמצעות הרגל, כשמניחים אותה במים חמים וכדומה, משום שגידי הראש נמצאים ברגל; שהרי "נעוץ סופן בתחלתן" (וכמו שנכתב במקום אחר על הפסוק "והארץ הדום רגלי").

לעיתים מטפלים בראש דווקא באמצעות הרגל, למשל כשמניחים את הרגליים במים חמים, משום שגידי הראש מגיעים עד לרגליים. כדברי ספר יצירה, "נעוץ סופן בתחלתן": הקצה התחתון קשור לקצה העליון.

ויוכן זה עדי"מ שאנו רואים שיש איש חכם ולומד ומ"מ אין יכול ללמד ולהשפיע לזולתו למי שהוא קטן ממנו ולעצמו מבין ומשיג הענין

הדבר יובן באמצעות משל: אנו רואים אדם חכם ולומד, ואף על פי כן אינו יכול ללמד ולהשפיע לאחר, למי שנמוך ממנו; הוא עצמו מבין ומשיג את הענין,

משל מעולם ההוראה: אדם עשוי להיות חכם ולומד ולהבין עניין לעצמו, ובכל זאת לא להיות מסוגל ללמד אותו למי שנמוך ממנו.

אבל להשפיע לזולתו אין ביכולתו ואדם שהוא יותר חכם ממנו יכול להשפיע וללמד לאחר החכמה ההוא, שמפני שהוא חכם יותר ומבין הדבר לעומקו ע"י דוקא יכול להשפיע לזולתו,

אך אין ביכולתו להשפיע את הענין לאחר. לעומת זאת, אדם חכם ממנו יכול להשפיע את אותה חכמה וללמד אותה לאחר, שכן דווקא מפני שהוא חכם יותר ומבין את הענין לעומקו, הוא יכול להשפיע אותו לאחר.

אדם חכם יותר יכול ללמד את אותה חכמה לאחרים דווקא משום שהוא מבין אותה לעומקה. כדי להשפיע לאחר נדרשת הכנה עמוקה יותר מזו הנחוצה להכנה עצמית.

והנה החכמה מאין תמצא¹¹¹ מבחי כתר וכאשר השיג זה החכמה לעומקה ושרשה מאיר בו מבחי האין והנה, "החכמה מאין תמצא" — מבחינת כתר; וכאשר האדם משיג את החכמה לעומקה ולשרשה, מאיר בו משהו מבחינת האין

החכמה באה "מאין", כלומר מ"אין", שהוא כתר שלמעלה מן השכל. מי שמשג עניין לעומקו ולשרשו, מאיר בו משהו מאותו "אין".

(וכמו שהפרש בין מעיין הנובע שנקרא מים חיים שקרוב להמקור מוצא המים חיים משא"כ מי שאינו משיג כ"כ [כל כך] לעומקה ותכליתה הוא כמו סתם מים שאינן מים חיים שרחוקים מהמקור כו')

(וכמו ההבדל בין מעיין נובע, הנקרא "מים חיים", משום שהוא קרוב למקור שממנו נובעים המים החיים, ובין מי שאינו משיג כל כך את עומקה ואת תכליתה של החכמה: הוא דומה למים רגילים, שאינם מים חיים, משום שהם רחוקים מן המקור, וכו');

אדמו"ר הזקן מושווה זאת למעיין נובע, הנקרא "מים חיים" משום שהוא קרוב למקורו. מי שהשגתו שטחית יותר דומה למים רגילים, הרחוקים ממקורם.

עייזהוא שי כול להשפיע למטה, איכ אנו רואים שכדי להשפיע לזולתו שזהו ירידה מעצמותו לבר מגופא תלוי דוקא במה שמשגיג החכמה לעומקה בחי אין שממנו תמצא החכמה

ועל ידי כך הוא יכול להשפיע למטה. אם כן, אנו רואים שכדי להשפיע לאחר — דבר שהוא ירידה מעצמותו, "מחוץ לגוף" — הדבר תלוי דווקא בהשגת החכמה לעומקה, בבחינת האין שממנה נמצאת החכמה;

העמקה זו היא שמאפשרת לו להשפיע לאחרים. ההוראה היא ירידה מעצמו, "מחוץ לגוף", ואף על פי כן היא תלויה בהגעה לעומק החכמה, לשורשה באין.

ולא כן במי שאינו מבין החכמה לעומקה ותכליתה אף שחכם ונבון הוא לעצמו אעפ"כ [אף על פי כן] אינו יכול להסביר ולהשפיע לזולתו ועמ"ש מזה בפי' לך לך. ד"ה הנה אברם כו'.

אך לא כך הוא במי שאינו מבין את החכמה לעומקה ותכליתה: אף שהוא חכם ונבון לעצמו, בכל זאת אינו יכול להסביר ולהשפיע לאחר. וראו מה שנכתב על כך בפרשת לך לך, במאמר הפותח במילים "הנה אברם" וכו'.

מי שחסרה לו העמקה זו אינו יכול להסביר לאחרים, גם אם הוא חכם לעצמו. כאן מפנה המאמר למאמר "הנה אברם" בפרשת לך לך.

21 וכמ"כ [וכמו כן] יובן למעלה דבחי' נוי"ה [נצח והוד] שהם לבר מגופא שהוא ירידת השפע מהמדות עליונות

למטה שרשם נמשך דוקא מבחי' אין וכתר שהוא למעלה ממוחין שבראש וכמ"ש והחכמה מאין תמצא¹¹²

כך יובן גם למעלה: בחינת נצח והוד, שהן "מחוץ לגוף", כלומר ירידת השפע מן המדות העליונות כלפי מטה, שורשן נמשך דווקא מבחינת אין וכתר, שלמעלה מן המוחין שבראש; וכמו שכתוב: "והחכמה מאין תמצא".

כך הוא גם למעלה: נצח והוד, שהן המשכת השפע מן המדות העליונות כלפי מטה, שואבים את שורשם מן האין, מן הכתר שלמעלה מן השכל של ה"ראש". כמו שאומר הפסוק: "והחכמה מאין תמצא".

וזהו שלהיות מביא גואל לבני בניהם שהם בחי' נוי"ה [נצח והוד] הוא ע"י התגלות אל עליון בחי' כתר כני"ל

וזהו הטעם לכך שהבאת גואל לבני בניהם, שהם בחינת נצח והוד, היא על ידי התגלות אל עליון, בחינת כתר, כנזכר לעיל.

לכן הברכה קושרת את "הבאת גואל לבני בניהם", נצח והוד, להתגלות "אל עליון", בחינת כתר.

(ועמ"ש מזה בביאור ע"פ צאינה וראינה¹¹³ גבי ענין לכו לחמו בלחמי.¹¹⁴ ומזה יובן שרש ענין מ"ש באגה"ק [באגרת הקודש] בתחלתו ע"פ חגרה בעוז מתניה¹¹⁵ שע"י עסק ולימוד הלכות בתשבע"פ [בתורה

שבעל פה] נמשך כח ועוז במתניה נו"ה [נצח והוד] שהם בחי' רגלים המעמידים הראש

(ועיינו במה שנכתב על כך בביאור על הפסוק "צאינה וראינה", בענין "לכו לחמו בלחמי". ומכאן יובן שורש הענין שנכתב באגרת הקודש בתחילתה, על הפסוק "חגרה בעוז מתניה": על ידי העיסוק בלימוד הלכות בתורה שבעל פה נמשכים כוח ועוז אל "מתניה", נצח והוד, שהם בחינת הרגליים המעמידות את הראש,

במוסגר מפנה אדמו"ר הזקן לביאור על "צאינה וראינה" ולענין "לכו לחמו בלחמי". הוא מוסיף שזהו שורש הדברים שבתחילת אגרת הקודש, על הפסוק "חגרה בעוז מתניה": לימוד ההלכות שבתורה שבעל פה מחזק את ה"מתניים", נצח והוד, הרגליים שעליהן עומד הראש.

דהיינו בחי' אמונה ע"ש והיינו לפי שנה"י [שנצח הוד יסוד] נמשכים מהכתר שהוא רצון עליון המתגלה בתושבע"פ [בתורה שבעל פה]. ועמ"ש מענין נצח בד"ה למנצח על השמינית¹¹⁶ וע"פ התוספתא שבזהר (בשלח)

כלומר, בחינת האמונה; עיינו שם. והטעם הוא משום שנצח, הוד ויסוד נמשכים מן הכתר, שהוא הרצון העליון המתגלה בתורה שבעל פה. ועיינו במה שנכתב בענין נצח במאמר המתחיל "למנצח על השמינית", וכן על פי התוספתא שבזהר, (בשלח).

הרגליים האלה הן האמונה, המחזיקה את האדם כולו. זאת משום שנצח, הוד ויסוד נמשכים מן הכתר, הרצון העליון, המתגלה בהלכות התורה שבעל פה. הטקסט מפנה גם למאמר "למנצח על השמינית" ולתוספתא שבזהר, פרשת בשלח.

(ד"נ) גבי תלת רוחין דכלילן בתלת כו' ועמ"ש בפ' יתרו בד"ה הנה להבין שרש ענין מתן תורה בענין (דף נ'), בענין "שלוש רוחות הכלולות בשלוש" וכו'. ועיינו במה שנכתב בפרשת יתרו, במאמר המתחיל "הנה להבין שורש ענין מתן תורה", בענין

הקטע בזהר עוסק ב"שלוש רוחות הכלולות בשלוש". הטקסט מפנה גם למאמר שבפרשת יתרו העוסק בשורש מתן תורה.

וגם נצח ישראל לא ישקר¹¹⁷ כו' כי לא אדם הוא כו'. ומזה יובן ג"כ מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] והנצח זו ירושלים^{118, 119} וכמ"ש במ"א.¹²⁰

"וגם נצח ישראל לא ישקר" וכו', "כי לא אדם הוא" וכו'. ומכאן יובן גם מאמר רבותינו ז"ל: "והנצח — זו ירושלים", וכמו שכתוב במקום אחר.

המאמר עוסק בפסוק "נצח ישראל לא ישקר... כי לא אדם הוא". לפי הטקסט, אותו רעיון מסביר גם את דברי חז"ל ש"הנצח" היא ירושלים.

22 והנה נצח הוא ענף החסד שהוא בחי' גילוי האהבה מסותרת להתחזק באהבה כל היום אף בלי טעם

כלל, והוד הוא ענף הגבורה וכידוע ההפרש בין ברכה להודאה

והנה, נצח הוא ענף של חסד, כלומר בחינת גילוי האהבה המסותרת, כדי להתחזק באהבה במשך כל היום, גם בלי שום טעם; והוד הוא ענף של גבורה. וכידוע, ההבדל בין ברכה להודאה

נצח, ענף של חסד, הוא גילוי האהבה המסותרת הטמונה בנפש, כך שהאדם יכול להתחזק באהבה זו במשך כל היום, גם בלי להרגיש טעם כלשהו. הוד הוא ענף של גבורה, וההבדל בין "ברכה" ל"הודאה" מסביר זאת.

כי הודאה הוא מרחוק וכמ"ש ע"פ ולשרקה בני¹²¹ כו', והיינו כי בחי' הגבורה הוא בחי' יראה שהוא מקרוב שע"י השגה ברוממותו נמשך היראה.

הוא שהודאה היא מרחוק, וכמו שנכתב על הפסוק "ולגפן המוכרת, בני..."; כלומר, בחינת גבורה היא בחינת יראה שמקורה מקרוב, שכן באמצעות השגה ברוממותו מתעוררת היראה.

הודאה היא "מרחוק": האדם מכיר בדבר שאינו תופס במלואו, כפי שמתבאר על הפסוק "ולגפן המוכרת". לעומתה, יראת הגבורה היא "מקרוב", והיא באה מתוך תפיסה ממשית של גדולת ה'.

23 וענף היראה הוא בחי' הודאה מרחוק שמודה על הדבר ההוא בלי השגה בעצם. וכמ"כ [וכמו כן] יש במדת

הגבורה כל השבעה מדות ובחי' נצח שבגבורה הוא שמקבל בניצוח ועקשות קבלת עומ"ש [עול מלכות שמים] וכמ"ש ויירא ויאמר מה נורא¹²² כו',

וענף היראה הוא בחינת הודאה מרחוק: האדם מודה בדבר בלי לתפוס אותו באמת. וכך גם במידת הגבורה יש את כל שבע המידות, ובחינת הנצח שבגבורה היא קבלת עול מלכות שמים בנחישות ובעקשנות; וכמו שנאמר: "ויירא ויאמר מה נורא" וכו'.

ענף היראה, הוד, הוא הודאה מרחוק: האדם מאשר דבר בלי לתפוס אותו באמת. גם בגבורה עצמה יש שבע בחינות, והנצח שבה הוא קבלת עול מלכות שמים בנחישות גמורה, ואף בעקשנות, כמו בדברי יעקב: "ויירא ויאמר מה נורא".

פי' ויירא הוא שהמשיך עליו להיות מתיירא וכמ"ש שום תשים עליך מלך¹²³ כי לאחר שנעשה מלך לעשות בהם כרצונו הרי ודאי תפול אימתו עליהם וזהו בחי' יראה ממש,

פירוש "ויירא" הוא שהוא המשיך על עצמו להיות ירא. וכמו שנאמר: "שום תשים עליך מלך": לאחר שנעשה מלך והוא יכול לעשות בהם כרצונו, ודאי נופלת עליהם אימתו, וזו בחינת יראה ממש;

"ויירא" פירושו שהוא המשיך את היראה על עצמו. הציווי "שום תשים עליך מלך" ממחיש זאת: לאחר שהמלך מולך ויכול לעשות כרצונו, אימתו נופלת על נתיניו מאליה, וזוהי יראה ממש.

אבל קודם שנעשה מלך רק שהוסכם להשימו למלך זהו תשים עליך מלך היינו שממשיך עליו היראה ומסכים ברצונו ע"ז אף שאין לו יראה בפ"מ [בפועל ממש] עדיין וכך

אבל קודם שנעשה מלך, כשעדיין רק הסכימו להמליך אותו, זהו "תשים עליך מלך": כלומר, הוא ממשיך על עצמו את היראה ומסכים לכך ברצונו, אף שעדיין אין בו יראה בפועל. וכך

לפני שהמלך מולך, כשהעם רק הסכים להמליך אותו, הם מקבלים מרצונם את סמכותו עליהם: הם מקבלים על עצמם לירא ממנו עוד לפני שהם חשים את היראה בפועל.

הוא ענין ויירא ויאמר מה נורא דאף שאין לו השגה כ"כ [כל כך] ברוממותו ית' עד שתפול עליו אימה מ"מ מתנצח לקבל עליו עומ"ש [עול מלכות שמים] ונק' נצח שבגבורה

הוא ענין "ויירא ויאמר מה נורא": אף שאין לו די השגה ברוממותו ית' כדי שתפול עליו אימה, הוא בכל זאת מתגבר לקבל עליו עול מלכות שמים; וזוהי בחינת הנצח שבגבורה,

כך גם ב"ויירא": גם בלי השגה בגדולת ה' שתעורר בו אימה, האדם יכול להתגבר ולקבל עליו עול מלכות שמים. זוהי "הנצח שבגבורה".

שכך הוסכם הדבר קבלת עול מלכות שמים וא"כ גם באדם ב' בחי' נוי"ה [נצח והוד] שרשן גבוה מאד וכמ"ש כי עם קשה עורף הוא ¹²⁴ ולכן וסלחת כו' כמ"ש במ"א.

שכך הוסכם הדבר — קבלת עול מלכות שמים. ואם כן, גם באדם שתי הבחינות נצח והוד מושרשות במקום גבוה מאוד; וכמו שנאמר: "כי עם קשה עורף הוא", ולכן "וסלחת" וכו', כפי שנתבאר במקום אחר.

הדבר נשען על החלטה איתנה לקבל עול מלכות שמים. לכן גם באדם נצח והוד מושרשים במקום גבוה מאוד, וכך מתפרשת גם בקשתו של משה: "כי עם קשה עורף הוא... וסלחת" — עקשנותם של ישראל היא עצמה הסיבה לסליחה.

קטע 7 • 241-26

ירדן יריחו: ריח

24 והנה כל המסעות היו עד ירדן יריחו. והענין דהנה כתיב והריחו ביראת ¹²⁵ ה' כו' ופיי לא למראה עיניו והנה, כל המסעות היו עד הירדן של יריחו. והענין הוא, שנאמר: "והריחו ביראת הוי"ו וכו', ופירושו: "לא לפי מראה עיניו",

החלק האחרון של המאמר מסביר מדוע הסתיימו המסעות ב"ירדן יריחו" — יריחו, ששמה מזכיר ריח. ישעיהו אומר על משיח שהוא "יריח ביראת הוי"ו ולא ישפוט לפי מה שעניו ראות.

כי ראייה היינו בחי' חכמה ¹²⁶ ולא למשמע אזניו שהוא בחי' בינה כ"א והריחו דמורח ודאין ¹²⁷

כי ראייה היא בחינת חכמה, ו"לא למשמע אזניו" — שהיא בחינת בינה, אלא "והריחו", כלומר, הוא מריח ושופט, הראייה מקבילה לחכמה והשמיעה לבינה, אך משיח ישפוט באמצעות "ריח", כפי שאומרת הגמרא: "מורח ודאין" — הוא מריח ושופט, ומבחין באמת בלי להזדקק לראייה או לשמיעה.

(ועיין מזה בזהר פ' יתרו דע"ח¹²⁸ א' ובמק"מ [ובמקדש מלך] שם בשם הרח"ו [הרבי חיים ויטאל] ובזהר ויקהל דרי"ג ע"ב),

(ועיינו בעניין זה בזהר, פרשת יתרו, דף ע"ח ע"א, ובמקדש מלך שם בשם רבי חיים ויטאל, וכן בזהר, פרשת ויקהל, דף רי"ג ע"ב),

אדמו"ר הזקן מפנה לשני מקומות בזהר, בפרשות יתרו וויקהל, ולהערתו של רבי חיים ויטאל המובאת במקדש מלך.

נמצא בחי' ריח הוא יותר גבוה מחו"ב [מחכמה ובינה] כי שרש בחי' ריח הוא מבחי' חוטמא דא"א וכמ"ש ותהלתי אחטם לך.¹²⁹

נמצא שבחינת הריח גבוהה יותר מחכמה ובינה, כי שורש בחינת הריח הוא מבחינת החוטם של אריך אנפין, וכמו שנאמר: "ולתהלתי אחטם לך".

נמצא שהריח עומד למעלה מחכמה ובינה: שורשו ב"חוטם" של אריך אנפין, שבכתר. הביטוי של ישעיהו "ולתהלתי אחטם לך" משתמש בפועל מאותו שורש של המילה "חוטם".

וגם בגמ' [בגמרא] יש רמז ע"ז כמארז"ל [כמאמר רבותינו זכרונם לברכה] לבעל החוטם אני מבקש^{130, 131, 132} ועי' נאמר במשיח והריחו ביראת ה'.¹³³

וגם בגמרא יש רמז לכך, כפי שאמרו חז"ל: "לבעל החוטם אני מבקש"; ועל כך נאמר במשיח: "והריחו ביראת הוי"'. גם הגמרא רומזת לכך באמירה "לבעל החוטם אני מבקש". משום כך נאמר על משיח, ששיפוטו נובע מבחינה גבוהה זו, שהוא "יריח ביראת הוי"'.¹³⁴

25 והנה ההפרש בין טעם לריח הגם ששניהם מחזקים כח השכל מ"מ יש הפרש ביניהם¹³⁴ שהטעם והמאכל מחיה את האדם ע"ד אור פנימי והריח הוא בחי' מקיף

והנה, ההבדל בין טעם לריח הוא שאף ששניהם מחזקים את כוח השכל, בכל זאת יש ביניהם הבדל: הטעם והמזון מחיים את האדם בדרך של אור פנימי, ואילו הריח הוא בחינה של אור מקיף;

הטעם והריח מרעננים שניהם את השכל, אך הם שונים זה מזה: המזון והטעם מחיים את האדם כאור פנימי, שנקלט בתוכו, ואילו הריח הוא אור מקיף, המשפיע על האדם מבחוץ.

שהרי הפרי שמריחים בו נשאר בשלימות כבתחלה רק הריח מתפשט ממנו לא כן במאכל שלועסו וכולעו.

שהרי הפרי שמריחים נשאר שלם כפי שהיה בתחילה, ורק הריח מתפשט ממנו. לא כך הדבר במזון, שאותו לועסים וכולעים.

הפרי שמריחים נשאר שלם; רק ריחו מתפשט ממנו. לעומת זאת, את המזון לועסים וכולעים, והוא נכנס כולו פנימה.

כמ"כ [כמו כן] למעלה אכלו רעים¹³⁵ לעילא שהן או"א [אבא ואימא] אבא יונק מהמזל השמיני¹³⁶ כו' זהו התלבשות בפנימיות ועד"ז נמשך ג"כ בגי' [בגן עדן] צדיקים יושבים ונהנים¹³⁷ מזיו השכינה ע"י שנקלט בהשגתם ממש בבחי' או"פ [אור פנימי].

כך גם למעלה: "סעדו, ידידים" — למעלה, אצל אבא ואמא; אבא יונק מהמזל השמיני וכו'. זוהי התלבשות בפנימיות. וכך נמשך הדבר גם בגן עדן: "הצדיקים יושבים ונהנים מזיו השכינה", משום שהדבר נקלט ממש בהשגתם, בבחינת אור פנימי.

גם למעלה, "סעדו, ידידים" מתייחס לאבא ואמא, ואבא "יונק מהמזל השמיני", אחד משלושה ערוצי הזקן של אריך אנפין. זוהי הארה שנקלטת בפנימיות. כך גם בגן עדן הצדיקים "נהנים מזיו השכינה" בכך שהם משיגים אותו בשכלם, כאור פנימי.

26 וזהו ותורתך בתוך מעי.¹³⁸ לכו לחמו¹³⁹ כו'. כי אורייתא מחכמה ובינה נפקת.¹⁴⁰ אך המצות עצמן

שרשן בבחי' כתר תר"ך עמודי אור.^{141, 142} ומשם א"א לבוא הגילוי בפנימיות ממש

וזהו "ותורתך בתוך מעי"; "לכו לחמו" וכו', כי התורה יוצאת מחכמה ובינה. אבל המצוות עצמן מושרשות בבחינת כתר, שש מאות ועשרים עמודי אור, ומשם אין הגילוי יכול להגיע ממש אל הפנימיות,

התורה היא "בתוך מעי", מזון שאוכלים — "לכו לחמו" — מפני שהיא באה מחכמה ובינה וניתן להשיג אותה. המצוות, לעומת זאת, מושרשות בכתר, ב"שש מאות ועשרים עמודי אור" (הערך המספרי של כתר הוא 620), ומשם אין דבר יכול להיכנס ישירות להבנתו של אדם.

אלא מרחוק ה' נראה עליהם¹⁴³ היינו כמ"ש בזהר תפיס ולא תפיס^{144, 145} (עיי' בזהר פ' נח דס"ה ע"א ובפרשת פקודי דרכ"ו א' ודרס"ט א')

אלא רק "מרחוק הוי' נראה עליהם"; כלומר, כפי שנאמר בזהר: "תפיס ולא תפיס" — נתפס ואינו נתפס (עיי' בזהר, פרשת נח, דף ס"ה ע"א, ובפרשת פקודי, דף רכ"ו ע"א ודף רס"ט ע"א);

האור שלהם מגיע רק "מרחוק", כלשון הזהר על מדרגות כאלה: "נתפס ואינו נתפס".

שאינן התענוג נמשך ומתגלה בבחי' פנימיות לתוך השגתו ממש רק כדוגמת הריח וכמ"ש בזהר פ' צו (דכ"ו סע"ב [סוף עמוד ב]) לא ידעין בר ריחא כמאן דאריח ריחא ואתבסם¹⁴⁶ כו' ועיי' במק"מ [במקדש מלך] שם.

שהרי התענוג אינו נמשך ומתגלה בפנימיות אל תוך ההשגה ממש, אלא רק בדומה לריח. וכפי שנאמר בזהר, פרשת צו (סוף דף כ"ו ע"ב): "אינם יודעים אלא את הריח, כמי שמריח ריח ומתבסם" וכו'; ועיי' במקדש מלך שם.

התענוג שבמצוות אינו נכנס אל ההבנה, אלא דומה לריח. הזהר אומר על מדרגה זו: "אינם יודעים אלא את הריח, כמי שמריח ריח ומתבסם".

וזהו ענין שמהמצות נעשים לבושים להנשמה¹⁴⁷ בגי'ע [בגן עדן] דהיינו בחיי מקיפים מה שלא יכול להתגלות לתוך השגתו ממש

וזהו ענין עשיית לבושים להנשמה בגן עדן מן המצוות: כלומר, בחינת מקיפים — מה שאינו יכול להתגלות אל תוך ההשגה ממש,

לכן המצוות נעשות "לבושים" להנשמה בגן עדן: אורות מקיפים, שכן הם מבטאים את מה שאינו יכול להיקלט בשכל.

כמו המזון כ"א בבחי' מקיף ונקי לבוש וזהו מ"ש וירח את ריח בגדיו¹⁴⁸ וכמ"ש בזהר פ' בלק (דקפ"ו א') בריחא דלבושייכו¹⁴⁹ כו'

בדומה למזון, אלא שהוא בבחינת מקיף ונקרא לבוש. וזהו שנאמר: "וירח את ריח בגדיו", וכפי שנאמר בזהר, פרשת בלק (דף קפ"ו ע"א): "בריחא דלבושייכו" וכו'.

מה שאי אפשר לקלוט כמו מזון נשאר סביב הנשמה כלבוש. לכן יצחק "הריח את ריח בגדיו", והזהר מדבר על "ריח לבושיכם".

(ועמ"ש בפ' חקת בד"ה אז ישיר כו' עלי באר¹⁵⁰ מענין המקיף והלבוש הנמשך לצדיקים בגי'ע [בגן עדן] ממעשה המצות ושם נזכר המשל ככרק המבריק כו')

(ועיינו במה שכתוב בפרשת חוקת, בדרוש המתחיל "אז ישיר" וכו', "עלי באר", בענין המקיף והלבוש הנמשכים לצדיקים בגן עדן ממעשה המצוות; ושם מובא המשל של "כרק המבריק" וכו').

בסוגריים מובאים דברי הפניה לדרוש "אז ישיר... עלי באר" שבפרשת חוקת, העוסק בלבושים המקיפים שהמצוות מעניקות לצדיקים בגן עדן, ומשווה אותם לכרק המבריק.

ואפשר שזהו בחי' ראייה וכמ"ש והי עליהם יראה¹⁵¹ ויצא ככרק חצו. אכן במשיח שנאמר והריחו כו' לא למראה עיניו¹⁵² זהו מקיף עליון יותר.

ואפשר שזו בחינת ראייה, וכפי שנאמר: "והי עליהם יראה ויצא ככרק חצו". ואולם במשיח, שעליו נאמר "והריחו" וכו', "לא למראה עיניו" — זהו מקיף עליון יותר.

הברק עשוי להתאים לבחינת ראייה, ככתוב: "והי עליהם יראה ויצא ככרק חצו". אך ה"ריח" של משיח, שעליו נאמר "לא למראה עיניו", הוא אור מקיף עליון עוד יותר.

וכנודע שיש ב' בחי' מקיפים ועיין מ"ש סד"ה זאת חנוכת המזבח בענין שמן המשחה וקטורת ועמ"ש בד"ה באתי לגני¹⁵³ בענין אריתי מורי¹⁵⁴ ובד"ה וישלח יהושע^{155, 156} כו' ואת יריחו בהפטרה דפ' שלח), וכידוע, יש שתי בחינות של מקיפים. ועיינו במה שכתוב בסוף הדרוש המתחיל "זאת חנוכת המזבח", בעניין שמן המשחה והקטורת; וכן במה שכתוב בדרוש המתחיל "באתי לגני", בעניין "אריתי מורי", ובדרוש המתחיל "וישלח יהושע" וכו', "ואת יריחו", בהפטרה של פרשת שלח).

יש שתי מדרגות של אור מקיף. אדמו"ר הזקן מפנה למאמרים על שמן המשחה והקטורת, על "אריתי מורי" ועל המרגלים ששלח יהושע ליריחו.

והנה יריחו היא עיר התמרים¹⁵⁷ ותמר הוא בחי' צדיק¹⁵⁸ כמ"ש צדיק כתמר יפרח^{159, 160, 161, 162, 163, 164, 165} מה תמר אין לו אלא לב אחד¹⁶⁶ דהיינו רצון אחד בלבד לה'.

והנה יריחו היא "עיר התמרים", והתמר הוא בחינת צדיק, כמו שכתוב: "צדיק כתמר יפרח". כשם שלתמר יש לב אחד בלבד, כך יש לו בלבד רצון אחד בלבד — לה'.

יריחו היא "עיר התמרים", והתמר מסמל את הצדיק: "צדיק כתמר יפרח". חז"ל אומרים שלתמר יש לב אחד בלבד, וכך גם לצדיק יש בלבד רצון יחיד — לה'.

ובילקוט איתא מה תמר לבו מכוון למעלה אף צדיקים לבם מכוון למעלה כו' ופ"י עיר התמרים היינו כי יש ב' בחי' צדיק עליון וצדיק תחתון

ובמדרש ילקוט נאמר: "כשם שלבו של התמר מכוון כלפי מעלה, כך גם לבם של הצדיקים מכוון כלפי מעלה" וכו'. והפירוש של "עיר התמרים" הוא שיש שתי בחינות: צדיק עליון וצדיק תחתון.

המדרש מוסיף שלבו של התמר פונה כלפי מעלה, וכך גם לבם של הצדיקים. "התמרים" נזכרים בלשון רבים, מפני שיש שני צדיקים: העליון והתחתון.

(עמ"ש בד"ה מי יתנך¹⁶⁷ כאח לי בפי תרומה וזהו כשם שאין בלבך אלא אחד¹⁶⁸ היינו בחי' צדיק עליון. כך אין בלבנו אלא אחד היינו צדיק תחתון ועמ"ש מזה בד"ה זכור דעמלק).¹⁶⁹

(ראו מה שנכתב במאמר הפותח במילים "מי יתנך כאח לי", בפרשת תרומה. וזהו: "כשם שאין בלבך אלא אחד" — היינו בחינת צדיק עליון; "כך אין בלבנו אלא אחד" — היינו צדיק תחתון. וראו מה שנכתב על כך במאמר הפותח במילים "זכור את אשר עשה לך עמלק").

הערת מוסגר: בדברי בני יעקב, "כשם שאין בלבך אלא אחד, כך אין בלבנו אלא אחד", הראשון מתייחס לצדיק העליון והשני לצדיק התחתון. אדמו"ר הזקן מפנה כאן לשני מאמרים העוסקים בכך.

פִּי צָדִיק עֲלִיּוֹן הֵינּוּ דַעַת הַמַּחְבֵּר וּמֵיִיחָד אוֹיָא [אבא ואימא] וְצָדִיק תַּחְתּוֹן הוּא בַּחֲיֵי יִסּוּד הַמַּחְבֵּר זִוּיָּנ [זעיר אנפין ונוקבא].

הַפִּירוּשׁ הוּא שֶׁהַצָּדִיק הָעֲלִיּוֹן הוּא דַעַת, הַמַּחְבֵּר וּמֵיִיחָד אֶת אַבָּא וְאִמָּא; וְהַצָּדִיק הַתַּחְתּוֹן הוּא בַּחֲנִינַת יִסּוּד, הַמַּחְבֵּר אֶת זִיָּא וְנוֹקְבָא.

הַצָּדִיק הָעֲלִיּוֹן הוּא דַעַת, הַמַּחְבֵּר אֶת אַבָּא וְאִמָּא — חֲכָמָה וּבִינָה; הַצָּדִיק הַתַּחְתּוֹן הוּא יִסּוּד, הַמַּחְבֵּר אֶת זִיָּא וְנוֹקְבָא.

וְזֶהוּ עֲנִיֵּן יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם לִי¹⁷⁰ שְׁלוֹם יַעֲשֶׂה לִּי. עַמִּיִּשׁ מִזֶּה בְּבִיאוּר עִיפִי הַחֲלָצוֹ מֵאֲתָכֶם.^{171, 172} וְלִכֵּן הִיָּה בִּירִיחוֹ זִי חוֹמוֹת בַּחֲיֵי זִי אוֹמוֹת שֶׁשֶּׁרֶשֶׁם מִזֵּי מַדּוֹת

וְזֶהוּ עֲנִיֵּן יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם לִי, שְׁלוֹם יַעֲשֶׂה לִּי. רְאוּ מָה שֶׁנִּכְתַּב עַל כֵּךְ בְּבִיאוּר לְפָסוּק יִהְיֶה מֵאֲתָכֶם. וְלִכֵּן הִיָּה בִּירִיחוֹ שֶׁבַע חוֹמוֹת, כִּנְגַד בַּחֲנִינַת שֶׁבַע הָאוֹמוֹת, שֶׁשֶּׁרֶשֶׁן בִּשְׁבַע הַמַּדּוֹת;

הַכְּפִילוֹת יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם לִי, שְׁלוֹם יַעֲשֶׂה לִּי רּוֹמּוֹת לִשְׁנֵי הַיִּיחּוּדִים הָאֵלֶּה. בִּירִיחוֹ הִיָּה שֶׁבַע חוֹמוֹת, כִּנְגַד שֶׁבַע אוֹמוֹת כְּנַעַן, שֶׁשֶּׁרֶשֶׁן בִּשְׁבַע הַמַּדּוֹת.

כִּי יִרְיָחוֹ הִיָּה מִנְעוּלָה שֶׁל^{173, 174} אִיִּי [אַרְץ יִשְׂרָאֵל] בַּחֲיֵי יִסּוּד. וְלִכֵּן לֹא נִחְלָקָה כָּלֵל לִשְׁבָּטִים כִּי הוּא כָּלּוֹל מִכָּל אִיִּי [אַרְץ יִשְׂרָאֵל]

כִּי יִרְיָחוֹ הִיָּתָה מִנְעוּלָה שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, בַּחֲנִינַת יִסּוּד. וְלִכֵּן הִיָּה לֹא נִחְלָקָה כָּלֵל לִשְׁבָּטִים, שֶׁכֵּן הִיָּה כּוֹלֶלֶת אֶת כָּל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

יִרְיָחוֹ הִיָּתָה מִנְעוּלָה שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כִּנְגַד יִסּוּד. מִשּׁוֹם כֵּךְ, נֹאמַר כֵּן, הִיָּה לֹא נִחְלָקָה בֵּין הַשְּׁבָטִים: הִיָּה כּוֹלֶלֶת אֶת הָאֶרֶץ כּוֹלָה.

(וְעִיֵּין בַּפַּעֲמָיָה [בַּפְּרִי עֵץ חַיִּים] בְּסוּפּוֹ בְּעֲנִיֵּן שֶׁבַע הַקְּפוֹת עִם הַלּוּלָב בַּהוֹשַׁעְנָא רַבָּה. וְעִיֵּין מִעֲנִיֵּן צָדִיק כְּתָמֵר יִפְרַח בְּרִכּוֹת¹⁷⁵ לֶךְ לֶךְ פִּמִּיָּא [פֶּרֶק מִיָּא / פֶּרֶשָׁה מִיָּא] בְּמַדְבָּר רַפִּיָּג [רִישׁ פֶּרֶק ג'] וּבִזְחִיָּא [וּבִזְחֵר חֶלֶק א'] דַּפִּיָּב [דַּפֶּרֶק ב'] סַעִיָּא [סוּף עֲמוּד א'] וְדָף רִיָּךְ עִיָּב. חִיָּג [חֶלֶק ג'] דַּטִּיָּז עִיָּא וְדַרְצִיָּב סַעִיָּא [סוּף עֲמוּד א']

(וְרָאוּ בַּפְּרִי עֵץ חַיִּים, בְּסוּפּוֹ, בְּעֲנִיֵּין שֶׁבַע הַקְּפוֹת עִם הַלּוּלָב בַּהוֹשַׁעְנָא רַבָּה. וְכֵן רְאוּ בְּעֲנִיֵּין "צָדִיק כְּתָמֵר יִפְרַח" בְּמַדְרֵשׁ רַבָּה, לֶךְ לֶךְ, פֶּרֶק מִיָּא, וּבְמַדְבָּר, תַּחֲלִיל פֶּרֶק ג'; וּבִזְחֵר, חֶלֶק א', סוּף דָּף פִּיָּב עִיָּא וְדָף רִיָּכ עִיָּב; חֶלֶק ג', דָּף טִיָּז עִיָּא וְסוּף דָּף רִיָּצָב עִיָּא.)

אֲדַמְרִיָּר הִזְקֵן מִפְּנֵה לְפָרִי עֵץ חַיִּים בְּעֲנִיֵּין שֶׁבַע הַקְּפוֹת עִם הַלּוּלָב בַּהוֹשַׁעְנָא רַבָּה, וְכֵן לְמַקּוֹמוֹת בְּמַדְרֵשׁ וּבִזְחֵר הָעוֹסְקִים בְּפָסוּק "צָדִיק כְּתָמֵר יִפְרַח".

וְהִנֵּה עֵיקַר פִּי צָדִיק נִקְיָ כֵן מִי שְׁמַקִּיִּים הַמַּצּוֹת וּמִבּוֹאֵר לַעֲלִיל שֶׁהַמַּצּוֹת הֵן הֵן בַּחֲיֵי רִיחַ בְּגָדִיו.

וְהִנֵּה, עֵיקַר פִּירוּשׁ הַמִּילָה "צָדִיק" הוּא מִי שְׁמַקִּיִּים אֶת הַמַּצּוֹת, וְכֵן הַתְּבָאֵר לַעֲלִיל שֶׁהַמַּצּוֹת הֵן הֵן בַּחֲנִינַת "רִיחַ בְּגָדִיו".

בְּמוֹבְנָה הַפְּשׁוּט, "צָדִיק" הוּא מִי שְׁמַקִּיִּים אֶת הַמַּצּוֹת; וְהַמַּצּוֹת הֵן, כִּפִּי שֶׁהַתְּבָאֵר לַעֲלִיל, "רִיחַ בְּגָדִיו".

ולכן יריחו היא עיר התמרים, וענין ירדן יריחו¹⁷⁶ לשון המשכה וירידה שהוא המשכת בינה למלי, דהיינו המשכת היחוד עליון שע"י צדיק עליון שיומשך ג"כ למטה ע"י בחי צדיק תחתון.

לכן יריחו היא עיר התמרים. עניינו של "ירדן יריחו" הוא לשון של המשכה וירידה, כלומר המשכת בינה למלכות; היינו, המשכת היחוד העליון, הנעשה באמצעות הצדיק העליון, כך שיומשך גם למטה באמצעות בחינת הצדיק התחתון.

יריחו, ששמה מזכיר ריח, היא עיר ה"תמרים" — הצדיקים. השם ירדן מרמז על ירידה: המשכת בינה למלכות, כך שהיחוד העליון, הנעשה באמצעות הצדיק העליון, יגיע למטה באמצעות הצדיק התחתון.

ועיין מענין זה דירדן בזהר פ' שלח (דקס"ו סע"א [סוף עמוד א])¹⁷⁷ ומ"ש במק"מ [במקדש מלך] שם בשם הרח"ו [הרבי חיים ויטאל]. ועמ"ש סד"ה כה תברכו בענין וישם לך שלום¹⁷⁸ כו',

ועיינו בענין זה של הירדן בזהר, פרשת שלח (סוף דף קס"ו ע"א), ובמה שכתב שם במקדש מלך בשם רבי חיים ויטאל. ועיינו גם במה שנכתב בסוף המאמר המתחיל "כה תברכו", בענין "וישם לך שלום" וכו';

אדמו"ר הזקן מפנה לזוהר בפרשת שלח ולהערתו של רבי חיים ויטאל עליו, וכן למאמרו על ברכת הכוהנים, העוסק ב"וישם לך שלום".

ועיין לעיל שלכן היה המ"ב מסעות עד ירדן יריחו כו' שהכל נק' יצ"מ [יציאת מצרים] עד ירדן יריחו לפי ועיינו למעלה, שלכן היו ארבעים ושתיים המסעות עד ירדן יריחו וכו'; כי כל הדרך עד ירדן יריחו נקראת יציאת מצרים, משום ש

לכן ארבעים ושתיים המסעות הובילו עד ירדן יריחו: כל הדרך עד לשם נחשבת ליציאת מצרים.

כי מה שמלובש בכלי נק' מיצר וגבול לגבי בחי או"מ [אור מקיף] שלמעלה מהכלי שזהו בחי ריח ועי' בע"ח [בעץ חיים] שער א"א פי"ד [פרק י"ד / פרשה י"ד] הני"ל:¹⁷⁹

מה שמלובש בכלי נקרא מיצר וגבול ביחס לבחינת אור מקיף שלמעלה מן הכלי, שהיא בחינת הריח. ועיינו בעץ חיים, שער אריך אנפין, פרק י"ד, הנזכר לעיל.

כל דבר הנתון בתוך כלי הוא "מיצר" ומוגבל בהשוואה לאור המקיף שלמעלה מכל כלי — בחינת הריח. לכן המסעות, שהיו יציאה מכל גבול, הסתיימו ביריחו, מקום הריח.

בעבודה

ארבעים ושניים המסעות הם עבודתו של אדם להפנות את כל שבע המדות שלו אל ה', כדי שהנשמה לא תישאר שותקת בגוף כ"רחל לפני גוזיזה נאלמה"; ומכיון שהעולם תלוי באדם, מי שמתקן את עצמו מתקן את העולם כולו. אהבה ויראה שנותרות בתוך ההתבוננות, בלי תחושת ישות, אינן נותנות לכוחות החיצוניים אחיזה, ואילו התחושה "אני אוהב" היא הדבר שממנו הם יונקים; לכן אפשר לשאת אהבה נעלית בלי לדעת עליה. במקום שבו ההשגה אינה מספקת, עדיין אפשר לקבל עול מלכות שמים מתוך החלטיות — הנצח שבתוך הגבורה — החלטה ששורשה גבוה מאוד.

שאלות לשיחה

1. מה ההבדל בין אור ש"מתלבש" בדרגה מסוימת לבין אור שרק "עובר דרכה", וכיצד הדבר מסביר את ההבדל בין ארץ ישראל לשאר הארצות?
2. מדוע הכוחות החיצוניים יכולים לינוק רק ממדות גלויות, המורגשות כ"יש"? מה הדבר מלמד על הסכנות שברגש רוחני?
3. המאמר מביא שני פירושים ל"איני יודע באיזה דרך" של רבי יוחנן בן זכאי: המדות כלולות בשכל, וענווה. כיצד הם קשורים לגביע הנסתר של יוסף?
4. נצח והוד פועלים בלי היגיון, ובכל זאת מושרשים למעלה מחסד, גבורה ותפארת. כיצד מסבירים זאת הדימויים של הרגליים ושל המלמד?
5. מדוע הסתיימו המסעות דווקא בירדן יריחו, ובמה שונה הריח מן הטעם?

הערות

פסוקה 1

1 עתידה ארץ ישראל שתתפשט על העולם כולו

על הפסוק "מדי חודש בחדשו... יבוא כל בשר להשתחוות לפניי" (ישעיהו ס"ו, כ"ג), שואל המדרש כיצד יוכל כל בשר להגיע לירושלים, ורבי לוי משיב שירושלים עתידה להיעשות כארץ ישראל, וארץ ישראל — ככל העולם כולו. אדמו"ר הזקן קורא התרחבות זו כעלייה במדרגה הרוחנית.

Pesikta Rabbati 1:1 פסיקתא רבתי א"א

... ד"א והיה מדי חודש בחדשו והיאך אפשר שיבא כל בשר בירושלים בכל חודש ובכל שבת א"ר לוי עתידה ירושלים להיות כארץ ישראל וארץ ישראל ככל העולם כולו והיאך הם באין ראש חודש ושבת מסוף העולם אלא העבים באין וטוענים אותם ומביאין אותם לירושלים והם מתפללים שם בבוקר והוא שהנביא מקלסן מי אלה כעב תעופנה וגוי (ישעיה ס"ח): ד"א והיה מדי חודש והרי שאירע ר"ה להיות בשבת ואמר הכתוב מדי חודש ומדי שבת היאך א"ר פנחס הכהן בן חמא בשם ר' ראובן באים שני פעמים אחד של שבת ואחד ...

OYW (Public Domain)

2

התלמוד מתעד שינוי בן יועזר ויוסי בן יוחנן גורו טומאה על ארץ העמים. אדמו"ר הזקן רואה בגורה זו סימן לכך שהשפע האלוקי מגיע לארצות אלו באמצעות הסתרה רבה יותר.

Shabbat 15a:8 שבת ט"ו א:ח'

יוסי בן יעזר איש צרידה ויוסי בן יוחנן איש ירושלים גזרו טומאה על ארץ העמים ועל כלי זכוכית. והא רבנן דשמנים שנה גזור! דאמר רב כהנא: כשחלה רבי ישמעאל ברבי יוסי, שלחו לו: רבי, אמור לנו שנים ושלוש דברים שאמרנו לנו משום אביה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

פסוקה 2

3 דרך מעבר או כאשר יתעכב

בשער תיקון הנוקבא, פרק ב, סעיף ה, האריז"ל מסביר שכאשר ספירה משמשת רק כמעבר, השפע נקרא על שם מקורו העליון; אך כאשר הוא נאחז ומתערב בספירה, קבלת המלכות נקראת על שם המקום הזה (בנוסח שבספריא כתוב "מתערב", ואילו במאמר כתוב "מתעכב"). אדמו"ר הזקן מיישם כלל זה על ארץ ישראל ועל הארצות שמחוצה לה.

Sefer Etz Chaim 34:7 עץ חיים ל"ד:

ועתה צריך לבאר דרך פרט סדר ירידת אלו הגבורות וסדר התפשטות שלהן בגוף הנקבה ואח"כ סדר עלייתן למעלה עד הכתר שבה. ונבאר דרוש זה על מצות העלאת המנורה כמ"ש פ' בהעלותך את הנרות מה ענין מצוה זו הגדולה ומה ענין שבחו של אהרן שלא שינה וכמאורז"ל. והנה הענין כי המנורה היא רחל נוקבא דז"א העומדת באחור ז"א וזי נרותיה הם שבעה קצוותיה מחסד עד המלכות שבה וכמו שהחסדים המתפשטין בו"ק דז"א הם נקראים ה' אורות מאירין שהם ה' אור דיום א' דפ' בראשית כן הה"ג המתפשטין בנוקבא בז"ק שלה הם ...

Sefer Etz Chaim (Public Domain)

4 אור של תולדה

תורה אור מסביר שהבריאה נקראת "יש מאין" מפני שהפרטא שמעליה יוצרת "אור של תולדה", אור הנוול בה מחדש; בדומה לתלמיד המסיק רעיון חדש ממשל רבו, אף שחכמתו של הרב עצמה מלוכשת בו. הדבר מבהיר למה מתכוון המאמר באור התולדה הנראה דרך מסך.

הערת קה"ת
ראה תו"א יד, ב.

5 גורו שם טומאה

בקטע של הפסקה המועתק שם, אחרי המילים "גורו שם טומאה" מופיעות המילים "(על אורה ועל עפרה)".

הערת קה"ת
"(על אורא וגושא)" — סה"מ תר"ל ע' קכח.

6 ולכן שם אל . . וזהו בחי' עבודת כוכבים

קטע זה, מן המילים "שם אל אדני" ועד "זו בחינת עבודה זרה", מצוטט שם.

הערת קה"ת
קטע זה מובא באוה"ת פ' פנחס א'סט.

7 שם אל אדי המחיה עשוי הוא בגימט' צו

דרך מצוותיך מביא גימטרייה זו בשם האריז"ל על הפסוק "צו את בני ישראל".

הערת קה"ת
בדרך מצוותיך דף קו, א מביא זה בשם האריז"ל ע"פ צו את בניי. וראה שם דף עז, ב. באוה"ת פ' ראה ע' תשכו בשם "פע"ח כוונת פ' התמיד" ובכ"מ בשם "בלקוית בשם האריז"ל". ובהמשך תעריב ח"ב פרק תכא מציין בפע"ח שער עולם העשי" פ"ג.

8 ואין צו אלא עכ"ם

בדרשת המצוות שניתנו לאדם, הגמרא דורשת את המילה "ציווה" כרומזת לעבודה זרה. אדמו"ר הזקן קושר זאת לערכה המספרי של השם שמחיה את עולם העשיה.

Sanhedrin 56b:3-4 סנהדרין נ"ו ב:ג-ד'

רבי אַלְעָזָר אומֵר: אֶף עַל הַפְּלָאִים. מוֹתְרִין בְּנֵי נֹחַ לִלְבוֹשׁ פְּלָאִים וְלִזְרֹעַ פְּלָאִים, וְאֵין אֲסוּרִין אֲלָא בְּהִרְבֵּעַת בְּהֵמָה וּבְהִרְבֵּבַת הָאֵילָן. מִנְהֵי מִלֵּי? אָמַר רַבִּי יוֹחֲנָן: דְּאָמַר קָרָא, 'וַיֵּצֵא ה' אֱלֹהִים עַל הָאָדָם לְאֹמֶר מִכָּל עֵץ הָעֵץ אָכַל תֹּאכְלִי'.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת
סנהדרין נו, ב. זח"ג (קיא, ב). (ושם קו, א. רמ, א). ובת"ז (ריש תנ"י). [כ]. באוה"ת פ' פנחס ע' אסט מציין לזח"ב רלט, ב. ולזח"ג קח, ב. ושם מפרש שיש ב' פ"י בצו האי בקדושה היינו ציוונו הקב"ה והבי בלעו"ז, ע"ש. וראה גם באוה"ת פ' ראה ע' תשכו. ונתבאר גם בהמשך תעריב ח"ב פרק תכא.

9 ואין צו אלא עבודת כוכבים

בהערת קה"ת מובא הקטע הזה מהזוהר כמקור לאותה קריאה של "ציווי" כרמז לעבודה זרה.

Zohar, Behar 11:68-12:73 ספר הזהר, בהר י"א:ס"ח-י"ב:ע"ג

10 בלבוש הטבע

דרך מצוותיך אומר: "כל השפע הנמשך בעולם הזה נמשך דרך לבוש עבה וגס, שהוא לבוש הטבע".

הערת קה"ת

בדרך מצוותיך עז, ב "וכל השפעה הנמשכת בעוה"ז נמשכת ע"י לבוש עב וגס שהוא לבוש הטבע".

11 כחי ועוצם ידי עשה לי

משה מזוהר את ישראל שכאשר יצליחו, הם עלולים לומר בלבם שכוחם ועוצם ידם הם שהביאו להם את עושרם. אדמו"ר חזקן משתמש בפסוק כדי לתאר את אשליית העצמאות שמתאפשרת באמצעות לבוש הטבע בעולם העשיה.

Deuteronomy 8:17 דברים ח':י"ז

וְאָמַרְתָּ בְּלִבְּךָ כְּחִי וְעֹצֶם יָדִי עָשָׂה לִי אֶת־הַחֵלֶל הַזֶּה:

and thou say in thy heart: 'My power and the might of my hand hath gotten me this wealth'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ח, יז.

12 אל יעש אדם תפלתו קבע

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראה אבות פ"ב, מ"ג.

13 הוא מקומו של עולם

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

בי"ר (פס"ח) [ט] ר"פ ויצא. ועי' מי תהלים (צ) ד"ה [ה'] מעון. ילקוט חבקוק סוף רי' תקסג. ובת"ז (תמ"ב) ובפסק"ר פכ"א. [כ]. ראה לעיל בהוספות לויקרא נא, ג.

14 להנחיל אוהבי יש

המילים כאן מצטטות את Proverbs 8:21. הקטע מופיע למטה.

Proverbs 8:21 משלי ח':כ"א

לְהִנְחִיל אֹהֲבֵי יִשְׁ וְאֶצְרֵתֵיהֶם אֲמַלֵּא:

That I may cause those that love me to inherit substance, And that I may fill their treasuries

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי ח, כא.

15 בחי אין ולא בחי יש להרגיש מדותיו

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Or HaTorah.

הערת קה"ת

מובא באוה"ת מסעי עי' אשמש.

16 שאריב"ז ואיני יודע באיזה

המילים כאן מצטטות את Berakhot 28b:9. הקטע מופיע למטה.

Berakhot 28b:9 ברכות כ"ח ב:ט'

... בְּדַבְרִים וְלֹא לְשִׁחְדוֹ בְּמִמּוֹן. וְלֹא עוֹד, אֲלֵא שֵׁשׁ לְפָנַי שְׁנֵי דְרָכִים, אַחַת שֶׁל גֵּן עֶדֶן וְאַחַת שֶׁל גִּיהֶנָּם, וְאֵינִי יוֹדֵעַ בְּאִיזוֹ מוֹלִיכִים אוֹתִי, וְלֹא אֶכְכֶּה!?

He replied to them, "If I was being led into the presence of a human king who to-day is here and tomorrow in the grave, who if he were wrathful against me his anger would not be eternal, who if he imprisoned me the imprisonment would not be everlasting, who if he condemned me to death the death would not be for ever, and whom I can appease with words and bribe with money — even then I would weep ; but ... now, when I am being led into the

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות כח, ב.

17 אהרן אותיות נראה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

מק"מ והרמ"ז בוח"ג קג, א. ראה תו"א פב, ב. ולעיל לקו"ת בהעלותך ל, א.

18 ובהעלות אהרן את הנרות

המילים כאן מצטטות את Exodus 30:8. הקטע מופיע למטה.

Exodus 30:8 שמות ל':ח

וּבַהֲעֹלֹת אֶהָרֹן אֶת־הַנֵּרוֹת בֵּין הָעֲרֻפִּים יִקְטִירֵנָה קִטְרֶת תְּמִיד לְפָנַי ה' לְדֹרֹתֵיכֶם:

And when Aaron lighteth the lamps at dusk, he shall burn it, a perpetual incense before the L-RD throughout your generations

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות ל, ח.

19 נר ה' נשמת אדם

המילים כאן מצטטות את Proverbs 20:27. הקטע מופיע למטה.

Proverbs 20:27 משלי כ':כ"ז

נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם חֹפֵשׁ כָּל־חֲדָרֵי־כֶסֶן:

The spirit of man is the lamp of the L-RD, searching all the inward parts

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי כ, כז.

20 אהרן שהוא א' משבעה רועים

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

תי' שבז"ח קד, א.

21 וריח אפך כתפוחים

המילים כאן מצטטות את Song of Songs 7:9. הקטע מופיע למטה.

Song of Songs 7:9 שיר השירים ז:ט

אֶמְרִיתִי אֶעֱלֶה בְּתֶמֶר אֲחֻזָּה בְּסִנְסִינִי וְיִהְיֶהנָא שְׂדִיךָ כְּאֶשְׁכָּלוֹת הַגֶּפֶן
וְרִיחַ אִפְךָ כְּתַפּוּחִים:

I said: 'I will climb up into the palm-tree, I will take hold of the branches thereof; and let thy breasts be as clusters of the vine, And the smell of thy countenance like apples

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ז, ט.

22 וירח את ריח בגדיו ויברכהו ויתן לך

המילים כאן מצטטות את Genesis 27:27. הקטע מופיע למטה.

Genesis 27:27 בראשית כ"ז:כ"ז

וַיֵּשׁ וַיִּשְׁקִלּוּ וַיֵּרַח אֶת־רִיחַ בְּגָדָיו וַיִּכְרְכֵהוּ וַיֹּאמֶר רִיחַ בְּנֵי כְרִית
שְׂדָה אֲשֶׁר בָּרְכוּ ה'

And he came near, and kissed him. And he smelled the smell of his raiment, and blessed him, and said: See, the smell of my son Is as the smell of a field which the L-RD hath blessed.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית כז, כז-כח (בהלקיית שלפנינו נדפס: וירא. והוא טה"ד וצ"ל: וירח).

23 בגדים הם כחי מצות

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Etz Chaim.

הערת קה"ת

ראה ע"ח ש' מ"ד, פ"ג. הובא בתניא ספ"ה. ראה אוה"ת חנוכה רפז, ב.

24 ואורייתא מחכי נפקת

הערת קה"ת מפנה Zohar II, 121a למילים האלה.

Zohar II, 121a זח"ב קכא, א

Zohar III, 81a זח"ג פא, א

הערת קה"ת

זח"ב קכא, א. וראה ג"כ פה, א. זח"ג פא, א.

25 נהנים מזיו השכינה

המילים כאן מצטטות את Berakhot 17a:12. הקטע מופיע למטה.

Berakhot 17a:12 ברכות י"ז א:י"ב

מְרַגְלָא בְּפֻמְיָה דְּרַב: לֹא כְּעוֹלָם הָיָה הָעוֹלָם הַכֹּא. הָעוֹלָם הַכֹּא אֵין בּוֹ
לֹא אֲכִילָה וְלֹא שְׁתִּיָּה וְלֹא פְרִיָּה וְרִבְיָה וְלֹא מִשָּׂא וּמִתָּן וְלֹא קִנְיָה וְלֹא
שְׂנָאָה וְלֹא תַּחְרוּת. אֱלָא צְדִיקִים יוֹשְׁבִין וְעֵטְרוֹתֵיהֶם בְּרָאשֵׁיהֶם וְנִהְנִים
מִזֵּיו הַשְּׁכִינָה, שְׁנֵאמַר: "וַיַּחְזוּ אֶת הָאֱלֹקִים וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ".

It was a favourite saying of Rab : Not like this world is the world to come. In the world to come there is neither eating nor drinking; no procreation of children or business transactions; no envy or hatred or rivalry ; but the righteous sit enthroned, their crowns on their heads, and enjoy the lustre of the Shekinah; as it is said, "And they beheld G-d, and did .eat and drink" (Exod. xxiv. II)

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-SA) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות יז, א.

26 יפה שעה אחת בתשובה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

אבות פ"ד, מ"ז.

27 שכר מצוה מצוה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

אבות פ"ד, מ"ב.

28 מטל השמים תושב"כ

המילים כאן מצטטות את Bereshit Rabbah 66:1-2. הקטע מופיע למטה.

Bereshit Rabbah 66:1-2 בראשית רבה ס"ו:א-ב

ויתן לך האלקים מטל השמים - כתיב (איוב כט) שרשי פתוח אלי מים
וטל ילין בקצירי אמר איוב: על ידי שהיו דלתי פתוחות לרוחה, היו
הכל קוצרין יבשות, ואני קוצר מלילות. מה טעם? שרשי פתוח אלי
מים. אמר יעקב: ע"י שהייתי עוסק בתורה שנמשלה כמים, זכיתי
להתברך בטל, שנאמר: ויתן לך האלקים מטל השמים: ר' ברכיה פתח:
(שיר ז) שובי שובי השולמית, שובי שובי ונחזה בך. ארבעה פעמים
כתיב שובי, כנגד ארבע מלכיות, שישראל נכנסין לתוכן לשלום ויוצאין
בשלום. השולמית, אומה ששלום חי העולמים מתנהג בה. מאהל
לאהל. דבר אחר: ...

And may G-d give you from the dew of the heavens." It is "written: "My root will be open to water, and dew will lie on my branch" (Job 29:19) - Job said: 'Because my doors were wide open, everyone would reap dry crops, and I would reap full, lush kernels.' What is the source? "My root will be open to water."). Jacob said: 'Because I was engaged in Torah that is likened to water, I was privileged to be blessed with dew,'

... as it is stated: "And may G-d

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

הערת קה"ת

ראה ב"ר פס"ו.

29 מבחיי ריח בגדיו המקיפים

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Or HaTorah.

הערת קה"ת

ראה לקמן שה"ש לג, ב. אוה"ת תולדות קנ, ב.

30 ריח ניחוח

המילים כאן מצטטות את Leviticus 1:9. הקטע מופיע למטה.

Leviticus 1:9 ויקרא א:ט

וְקָרְבוּ וּכְרַעְיוּ יָרֵמֶץ בְּמִים וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת־הַכֹּל הַמִּזְבֵּחַ עָלֶיהָ אִשָּׁה
רִיח־נִיחּוֹחַ Havayah

but its inwards and its legs shall he wash with water; and the priest shall make the whole smoke on the altar, for a burnt-offering, an offering made by fire, of a sweet savour unto the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ויקרא א, ט. ובכ"מ.

31 ל' נחות דרגא

המילים כאן מצטטות את Yevamot 63a:10-11. הקטע מופיע למטה.

Yevamot 63a:10-11 יבמות ס"ג א-י"א

טום וְלֹא תִשְׁפִּיז. שְׁפִיז וְלֹא תִיבְנִי. שְׁכַל הָעוֹסֵק בְּבִנְיָן — מִתְמַסְפֵּן. קְפוּז וְזִין אֶרְעָא, מִתּוֹן נָסִיב אִיתְתָּא. נְחִית דְּרָגָא נָסִיב אִיתְתָּא. סָק דְּרָגָא בְּחַר שׁוֹשְׁבֵינָא. אָמַר רַבִּי אֱלֶעָזָר בַּר אֲבִינָא: אֵין פּוֹרְעָנוֹת בָּאָה לְעוֹלָם אֲלָא בְּשִׁבְלִי לְשָׂרְאֵל, שְׁנַאֲמַר: "הִכְרַתִּי גוֹיִם נִשְׁמוּ פְּנוּתָם הִתְרַבִּיתִי חֻצוֹתָם", וְכֵתִיב: "אֲמַרְתִּי אֶה תִּירָאִי אוֹתִי תִקְחִי מוֹסָר".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

יבמות סג, א.

32 והריחו ביראת ה'

המילים כאן מצטטות את Isaiah 11:3. הקטע מופיע למטה.

Isaiah 11:3 ישעיהו י"א:ג

וְהָרִיחוּ בִּירְאָתָא ה' וְלֹא לְמִרְאָה עֵינָיו יִשְׁפּוּט וְלֹא לְמִשְׁמַע אָזְנוֹ יוֹכִיחַ: And his delight shall be in the fear of the L-RD; And he shall not judge after the sight of his eyes, Neither decide after the hearing of his ears

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י יא, ג. ושם אי' ולא. [כ].

33 דמורח ודאין

המילים כאן מצטטות את Sanhedrin 93b:7-8. הקטע מופיע למטה.

Sanhedrin 93b:7-8 סנהדרין צ"ג ב:ז-ח'

אָמַר רַבִּי אֱלֶפְסֵנְדְּרִי: מְלָמַד שֶׁהִטְעִינוּ מִצּוֹת וְסוּרִין בְּרִיחִיִּים. רַבָּא אָמַר: דְּמוּרַח וְדָאִין, דְּכֵתִיב: "וְלֹא לְמִרְאָה עֵינָיו יִשְׁפּוּט", וְנִשְׁפָּט בְּצִדֵּק דְּלִים וְהוֹכִיחַ בְּמִישׁוֹר לְעִנּוּי אֶרְצִי". בַּר כּוֹזִיבָא מִלֵּךְ תַּרְתִּין שְׁנִין וּפְלָגָא. אָמַר לְהוּ לְרַבְנָן: אֲנָא מְשִׁיחַ. אָמְרוּ לָקָה: בְּמִשְׁיַח כְּתִיב דְּמוּרַח וְדָאִין, נְחִי אֲנִי אֵין מוּרַח וְדָאִין. כִּינּוּ דְחִזִּייה דְּלֹא מוּרַח וְדָאִין, קְטִלוּהּ.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

סנהדרין צג, ב.

34 לבאר ענין המסעות

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Maamarei Admur. HaZaken 5568.

הערת קה"ת

ראה לעיל בהערות וצינונים מכ"ק אדמו"ר. סה"מ תקס"ח ח"א ע' שנד — הנחת כ"ק אדמו"ר האמצעי (וראה בהנסמן בסה"מ תקס"ח ח"ב ע' תתקלז הערה 64). ביאור הזה שבלקו"ת נמצא בכת"י 1102 ובראשו רשום בגוכ"ק הצ"צ: ביאור ע"פ אלה מסעי כו' להבין לשון אלה מסעי שהוא לשון רבים כו' וענין שהמסעות היו עד ירדן ירחו. קטע מד"ה זה ראה סה"מ תרל"ב כרך ב ע' שעד.

35 עתידה אי"י שתתפשט . ירושלים שתתפשט

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

פסיקתא רבתי פ' ר"ח ושבתי. ראה יל"ש רמז תקג עה"פ וה"י מדי חדש בחדשו, וז"ל "עתידה ירושלים להיות כא"י וא"י ככל העולם כולו". ועי' הדא"ג בב"ב (עה, ב) ד"ה ירושלים ב' המדרש וז"ל: ירושלים דלעתידי היי

גדול כ"כ כמו ערי כל אי"י, עכ"ל. ועי' פסדר"כ סוף קומי אורי. וברש"י זכריי (יד, י) מדרש אגדה שתגיע ירושלים עד סוף כל העולם, יעו"ש. ובסי' עמה"מ ריש שי' שעשועי המלך וז"ל אמרינן במדרש שעתיד אי"י להיות כ"כ גדול כמו העולם כולו. [כ]. וראה לעיל בהערות וצינונים מכ"ק אדמו"ר דף יט.

36 מבוואר בכהאריז"ל

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראה סה"מ אדה"ז — הקצרים ע' רכא. סה"מ תקסו ע' סט. וראה יהל אור עי' קפא בשם מגלה עמוקות.

37 בא"י נמשך ההשפעה ממלי' דאצילות

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Sefer HaMaamarim. 5630.

הערת קה"ת

קטע מכאן נעתק בסה"מ תר"ל עי' קכה.

פסקה 3

38 ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ

זכריה מתנבא כי ביום ההוא יכרית ה' את שמות האלילים ויסיר מן הארץ את רוח הטומאה. אדמו"ר הזקן קורא זאת כתיאור זיכור העולם בעתיד, כאשר עולם העשיה שוב לא יסתיר.

Zechariah 13:2 זכריה י"ג:ב

וְהָיָה בְּיוֹם הַהוּא נֶאֱמַר ה' צִבְאוֹת אֶכְרִית אֶת־שְׁמוֹת הָעִצְבִּים מִן־הָאָרֶץ וְלֹא יִקְרָו עוֹד וְגַם אֶת־הַנְּבִיאִים וְאֶת־רוּחַ הַטְּמְאָה אֶעְבִּיר מִן־הָאָרֶץ:

And it shall come to pass in that day, Saith the L-RD of hosts, That I will cut off the names of the idols out of the land, And they shall no more be remembered; And also I will cause the prophets And the unclean spirit to pass out of the land

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

זכרי' יג, ב.

39 צפניה צופה שהעמים יפנו לקרוא בשם ה' ולעבדו יחד. אדמו"ר הזקן מביא זאת כדי להראות שאז יקבל העולם כולו כפי שארץ ישראל מקבלת כעת.

Zephaniah 3:9 צפניה ג:ט

כִּי־אָז אֶהְפֹּךְ אֶל־עַמִּים שְׂפָה בְרוּרָה לְקֹרֵא כָלֶם בְּשֵׁם ה' לְעַבְדּוֹ שְׂכָם אֶחָד:

For then will I turn to the peoples A pure language, That they may all call upon the name of the L-RD, To serve Him with one consent.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

40 והאבן הזאת כוי יהיה בית אלקים

נדרו של יעקב שהאבן שהקים כמצבה תהיה לבית אלקים. אדמו"ר הזקן מצטט מאמר על פסוק זה כדי להסביר את העלייה הנוספת של העולמות.

Genesis 28:22 בראשית כ"ח:כ"ב

וְהָאֶבֶן הַזֹּאת אֲשֶׁר־שָׁמַתִּי מִצְבֵּה יְהוָה בֵּית אֱלֹקִים וְכָל אֲשֶׁר תִּתְּנִי לִי עֹשֶׂר אֲעֲשֶׂהנּוּ לָךְ:

and this stone, which I have set up for a pillar, shall be G-d's house; and of all that Thou shalt give me I will surely 'give the tenth unto Thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

41 שער המשתלח נשלח לעזאזל

ביום הכיפורים נשלח השעיר שעליו נפל הגורל "לעזאזל" אל עזאזל, אל המדבר. אדמו"ר הזקן רואה בכך סימן לכך שהמדבר הוא מקומם של הכוחות החיצוניים.

Leviticus 16:10 ויקרא ט"ז:

והשעיר אשר עלה עליו הגורל לעזאזל יעמד חי לפני ה' לכפר עליו לשלח אתו לעזאזל המדברה:

But the goat, on which the lot fell for Azazel, shall be set alive before the L-RD, to make atonement over him, to send him away for Azazel into the wilderness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ויקרא טז, י.

42

הדברים שאמר משה בכל פעם שהארון יצא למסע. אדמו"ר הזקן קורא את "קומה" כעליית מלכות, ואיתה עליית כל שם הוי', כאשר המסעות הכניעו את הקליפות.

Numbers 10:35 במדבר י"ג:

ויהי בנסע הארון ויאמר משה קומה ה' ויפצו איביך וינסו משנאיך מפניך:

And it came to pass, when the ark set forward, that Moses said: 'Rise up, O L-RD, and let Thine enemies be scattered; and let them that hate Thee flee before Thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

43 וזהו כרחל לפני גוזיה

שם אותו פסוק מתאר את מלכות, הדיבור האלוקי, כשהיא מושקת בגלות, ומשווה זאת להיותו של משה "כבד פה", שנבע מהתגלות החכמה והיה עלייה של הדיבור. נוסף על כך נאמר שבעתיד, כשהעולמות יעלו, הדיבור לא יצטרך עוד להתלבש בהיבט החיצוני והגשמי של האותיות.

הערת קה"ת

ראה לעיל ז, ג במ"מ.

44 ויהי האדם לנפש חי

לאחר שה' נפח בו נשמת חיים, נעשה האדם "לנפש חיה". אדמו"ר הזקן מביא זאת, יחד עם התרגום הארמי, כדי להראות שהדיבור הוא המגדיר את האדם.

Genesis 2:7 בראשית ב'ז:

וייצר ה' אלקים את־הָאָדָם עֹפָר מִן־הָאֲדָמָה וַיִּפֹּחַ בְּאַפִּיו נְשָׁמַת חַיִּים וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה:

Then the L-RD G-d formed man of the dust of the ground, and breathed into his nostrils the breath of life; and man became a living soul

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ב, ז.

45 לרוח ממללא

התרגום מתרגם "לנפש חיה" כ"לרוח ממללא". משום כך נקרא הדיבור העליון "אדם".

Onkelos Genesis 2:7 תרגום אונקלוס על בראשית ב'ז:

וַיִּבְרָא ייִ אֱלֹקִים יְתֵ אָדָם עֹפְרָא מִן אֲדָמָתָא וַנְּפַח בְּאַפּוּהִי נְשָׁמָתָא דְחַיִּי וַיְהִי בְּאָדָם לְרוּחַ מְמַלְלָא:

Sifsei Chachomim Chumash, Metsudah Publications, 2009 (CC-BY-NC)

46 וידבר משה אל ראשי המטות

פתיחת דיני הנדרים, שנאמרה מפי משה אל ראשי המטות. אדמו"ר הזקן מצטט את הסבור על פסוק זה כדי לבאר את הרעיון שהדיבור העליון נקרא "אדם".

Numbers 30:2 במדבר ל"ב:

וידבר משה אל־ראשי־הַמִּטּוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה'

And Moses spoke unto the heads of the tribes of the children of Israel, saying: This is the thing which the L-RD hath commanded

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

47

דברי ה' לפני בריאת האדם. אדמו"ר הזקן קורא כאן את "אדם" כדיבור העליון, הכולל את היחוד העליון ואת היחוד התחתון.

Genesis 1:26 בראשית א'כ"ו:

וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כְּדְמוּתֵנוּ וְיִרְדּוּ בִדְגַת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל־הָאָרֶץ וּבְכָל־הָרֶמֶשׂ הָרֹמֵשׂ עַל־הָאָרֶץ:

And G-d said: 'Let us make man in our image, after our likeness; and let them have dominion over the fish of the sea, and over the fowl of the air, and over the cattle, and over all the earth, and over every creeping thing that creepeth upon the earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

48 כחי ועוצם ידי

האזהרה שלא לומר שכוחו שלו הוא שהביא לו את עושרו. כאן מתואר מה מתאפשר כאשר הדיבור האלוקי נמצא בגלות בעשיה.

Deuteronomy 8:17 דברים ח'י"ז:

וְאָמַרְתָּ בְּלִבְּךָ כְּחִי וְעֹצֶם יָדִי עָשָׂה לִי אֶת־הַחֵיל הַזֶּה:

and thou say in thy heart: 'My power and the might of my hand hath gotten me this wealth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

49 ה' — והנה פי' קומה

ההערה מפנה לאור התורה לדיון מקביל במשמעות "קומה הוי".

הערת קה"ת

ראה אוה"ת ויצא-א דף קפד, ב.

50

ישעיהו מתאר אדם שסובל בדממה, ככבשה לפני גוזיה. אדמו"ר הזקן מיישם זאת על מלכות, הדיבור האלוקי, שנאלם בגלות בין הקליפות.

Isaiah 53:7 ישעיהו נ"ג:

נָגַשׁ וְהוּא נֶעֱנֶה וְלֹא יִפְתַּח־פִּיו כִּשֶּׁה לְטֶבֶחַ יוֹכַל וְכָרְחַל לִפְנֵי גוֹזִיָּה נֶאֱלָמָה וְלֹא יִפְתַּח פִּיו:

He was oppressed, though he humbled himself And opened not his mouth; As a lamb that is led to the slaughter, And as a sheep that before her shearers is dumb; Yea, he opened not his mouth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

51 הסבי עיניך

"הסבי עיניך מנגדי", שהם הרהיבונ"י. אדמו"ר הזקן מצטט את מאמרו על פסוק זה כדי להמחיש את השערות שבעורף.

Song of Songs 6:5 שיר השירים ו'ה:

הַסְבִּי עֵינֶיךָ מִנְּגִדִי שֶׁהֵם הִרְהִיבֵנִי שְׁעָרָה קַעֲדָר הָעוֹיִם שֶׁגָּלְשׁוּ מִן־הַגִּלְעָד:

Turn away thine eyes from me, For they have overcome me. Thy hair is as a flock of goats, That trail down from Gilead

52 ס"ר נש"י שהם בחי' אדם

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ש' המצות פ' תצא. ש' הגלגולים הק' ו, ז. יב. ש' הפסוקים פ' בראשית, דרוש ג. ומציינים שם לשמ"ר פ"מ, ג. ותנחומא.

53 ס"ר נש"י שהם בחי' אדם

המדרש מספר שבעור אדם עדיין היה מוטל בלא צורה, הראה לו ה' כל צדיק העתיד לצאת ממנו: אחדים היו קשורים לראשו, אחרים לשערו, למצחו, לעיניו וכן הלאה. בהערת קה"ת מובא הדבר, על פי כתבי האריז"ל, כהסבר לכך שכל נשמות ישראל יחד מרכיבות את ה"אדם".

Shemot Rabbah 40:3 שמות רבה מ"ג

דבר אחר: ראה קראתי בשם בצלאל, הה"ד (קהלת ז): מה שהיה כבר נקרא שמו. אמר הקב"ה: מי שהתקנתיו מראש שיעשה המשכן, כבר קראתי לו שם. מהו ונודע אשר הוא אדם? עד שאדה"ר מוטל גולם, הראה לו הקב"ה כל צדיק וצדיק שעתיד לעמוד ממנו, יש שהוא תלוי בראשו של אדם, ויש שהוא תלוי בשערו, ויש שהוא תלוי במצחו, ויש בעיניו, ויש בחוטמו, ויש בפיו, ויש באזנו, ויש במלתיו. ותדע לך, בשעה שהיה איוב מבקש להתווכח עם הקב"ה, ואמר (איוב כג): מי יתן ידעתי ואמצאהו אערכה לפניו משפט. הקב"ה משיבו: אתה מבקש ...

Another matter, "see, I have called by name Betzalel," that is what is written: "What was, its name has already been called" (Ecclesiastes 6:10). The Holy One blessed be He said: 'The one whom I appointed at the outset so that he would craft the Tabernacle, I have already called him by name.' What is, "it is known that he is a man"? (Ecclesiastes 6:10). While Adam the first man was still a shapeless mass, the Holy One blessed be He showed him each and every right-
eous person that was

Daat Shemot Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

54 אדם בצלמנו כדמותנו

"נעשה אדם בצלמנו כדמותנו". אדמו"ר הזקן מזהה את נשמות ישראל עם ה"אדם" העליון הזה.

Genesis 1:26 בראשית א'כ"ו

וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כְּדִמּוּתֵנוּ וַיְרִדּוּ בְדִגְתַּי הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל־הָרֶמֶשׂ הָרֹמֵשׂ עַל־הָאָרֶץ:

And G-d said: 'Let us make man in our image, after our likeness; and let them have dominion over the fish of the sea, and over the fowl of the air, and over the cattle, and over all the earth, and over every creeping thing that creepeth upon
'the earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

55 כרחל לפני גוזזיה נאלמה

"כרחל לפני גוזזיה נאלמה" — כאן הדברים מוסבים על הנשמה שמדותיה עדיין לא הופנו אל ה'.

Isaiah 53:7 ישעיהו נ"ג:ז

נָגַשׁ וְהוּא נִעְנָה וְלֹא יִפְתַּח־פִּיו כִּשְׁה לְשׁוֹן יוֹכֵל וּכְרַחֵל לִפְנֵי גּוֹזִיָּה נֶאֱלָמָה וְלֹא יִפְתַּח פִּיו:

He was oppressed, though he humbled himself And opened not his mouth; As a lamb that is led to the slaughter, And as a sheep that before her shearers is dumb; Yea, he opened not
.his mouth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

56 גם את העולם נתן בלבם

קהלת אומר שה' נתן את "העולם" בלב האדם. אדמו"ר הזקן מפרש שהעולם כולו תלוי באדם, ולכן מי שמתקן את עצמו מתקן את העולם.

Ecclesiastes 3:11 קהלת ג'י"א

אֶת־הַכֹּל עָשָׂה יְפָה בְּעֵתוֹ גַּם אֶת־הָעֵלֶם נָתַן בְּלִבָּם מִבְּלִי אֲשֶׁר לֹא־יִמָּצֵא הָאָדָם אֶת־הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר־עָשָׂה הָאֱלֹקִים מֵרֵאשִׁית וְעַד־סוֹף:

He hath made every thing beautiful in its time; also He hath set the world in their heart, yet so that man cannot find out the work that G-d hath done from the beginning even to the
.end

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

קהלת ג, יא.

57 משה הוא יסוד אבא

לקסיקון קבלי; ההערה מפנה לערך באות מ', שבו מזהה משה עם יסוד אבא.

הערת קה"ת

מא"א אות מ, סני"ה. ראה בארוכה לקו"ש ח"ו ע' 244 ואילך.

58 המחדש בטובו בכי"ת

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ברכת יוצר.

59 גם דלה דלה לנו

בנות יתרו מספרות לאביהן שאיש מצרי הציל אותן מן הרועים, ויגם דלה לנו מים". אדמו"ר הזקן קורא זאת כתיאור של משה, שממשיך תמיד חיות לעולמות.

Exodus 2:19 שמות ב'י"ט

וַתֹּאמְרֵן אִישׁ מִצְרִי הִצִּילֵנוּ מִיַּד הָרָעִים וְגַם־דָּלָה דָּלָה לָנוּ וַיִּשְׁקֵךְ אֶת־הַצֹּאן:

And they said: 'An Egyptian delivered us out of the hand of the shepherds, and moreover he drew water for us, and wa-
'tered the flock

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

60 נקי משה שושבינא דמלכא ואהרן . . דמטרוניא

בהערת קה"ת מובא קטע זה מהזהר כמקור לכינויים "שושבין המלך"

למשה וישובין המלכה לאהרן.

Zohar III, 20a זח"ג כ, א

הערת קה"ת

זח"ג כ, א. וס"פ שופטים ערה, ב.

61 שושבינא דמטרוניתא

בהערת קה"ת מובא קטע זה, בסוף הווהר על פרשת שופטים, כמקור נוסף לכינויים אלה.

Zohar, Shoftim 5:21-24 ספר הווהר, שופטים ה':כ"א-כ"ד

פסוקה 8

62 רצוא ושוב

בחזון המרכבה של יחזקאל נאמר: "והחיות רצוא ושוב". אדמו"ר הזקן מיישם זאת על העלייה והירידה שבמסעות ובהנחות.

Ezekiel 1:14 יחזקאל א':י"ד

והחיות רצוא ושוב כמראה הבהץ:

And the living creatures ran and returned as the appearance of a flash of lightning.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

יחזקאל א, יד.

63 ובשמים יעופף

לכל אחד מהשרפים יש שש כנפיים, ונאמר: "ובשמים יעופף". אדמו"ר הזקן מפרש את שתי הכנפיים כשתי התנועות: רצוא ושוב.

Isaiah 6:2 ישעיהו ו':ב

שרפים עומדים ממעל לו שש כנפים שש כנפים לאחד בשתים יכסה פניו ובשתים יכסה רגליו ובשתים יעופף:

Above Him stood the seraphim; each one had six wings: with twain he covered his face and with twain he covered his feet, and with twain he did fly

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"ו, ב.

פסוקה 9

64 ומגבעות אשורנו

בלעם אומר על ישראל: "כי מראש צורים אראנו ומגבעות אשורנו". הווהר מפרש את "אשורנו" כ"צעד".

Numbers 23:9 במדבר כ"ג:ט

כי־מראש צורים אראנו ומגבעות אשורנו הן־עם לכדך ישכן ובגוים לא יתחשב:

For from the top of the rocks I see him, And from the hills I behold him: Lo, it is a people that shall dwell alone, And shall not be reckoned among the nations

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

65 כיון דהוא במעאה דאימיה אשורנו אושיט פסיעה לבר

הווהר על פרשת בלק, שהמאמר עצמו מציין, אומר שבעודו ברחם אמו הוא הוציא "צעד החוצה". עץ חיים מפרש את ה"צעד" כמלכות, הנמצאת רק

בבחינת נקודה כל עוד המדות מתהוות.

Zohar, Balak 30:336-32:345 ספר הווהר, בלק ל':שליי-ל"ב:שמ"ה and opened a discourse on the verse: "O my people, remember now what Balak king of Moab consulted", etc. (Mich. 6, 3). 'G-d', he said, 'is merciful to his sons like a father to his son. A father beats his son and yet he does not leave his evil ways. He rebukes him, and still he does not listen to him. Says the father to himself: I will no longer treat my son as I have done hitherto. When I beat him, his head is hurt and ... his pain is

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

66 תמוך אשורי

"תמוך אשורי במעגלותיך". הפסוק מראה ש"אשור" פירושו צעד.

Psalms 17:5 תהילים י"ז:ה

תמוך אשורי במעגלותיך בלי־נמוטו פעמי:

My steps have held fast to Thy paths, My feet have not slipped.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 10

67 ויבן את הצלע

ה' בנה את הצלע שנלקחה מאדם לאישה. בקבלה, הדבר מתאר את בניית נוקבא כדמות בפני עצמה מתוך ז"א.

Genesis 2:22 בראשית ב':כ"ב

ויבן ה' אלקים את־הצלע אשר־לקח מן־האדם לאשה ויבאהּ אֶל־הָאָדָם:

And the rib, which the L-RD G-d had taken from the man, made He a woman, and brought her unto the man

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ב, כב.

פסוקה 13

68 קומה ה'

"קומה הוי'", אמר משה כאשר יצא הארון לדרך. המילה "קומה" מציינת שהמסעות הם עלייה.

Numbers 10:35 במדבר י':ל"ה

וַיְהִי בְנֹסֶע הָאָרֶץ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה ה' וַיִּפְצוּ אִיִּבֶיךָ וַיִּנָּסוּ מִשְׁנֵאֶיךָ מִפְּנֶיךָ:

And it came to pass, when the ark set forward, that Moses said: 'Rise up, O L-RD, and let Thine enemies be scattered; and let them that hate Thee flee before Thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

69 ועיין לקמן בד"ה הנה גבי המסעות . . והדרוש ההוא בתרא

המאמר נפתח בשאלה כיצד ייתכנו מסעות לפני מתן תורה, כשעדיין לא היה ארון, ומשיב שאת המסעות הראשונים, סמוך לארץ גושבת, יכלו משה וישראל להכניע בכוחות עצמם, ואילו המסעות העמוקים במדבר נזקקו לארון. בהמשך הוא מסביר את נוגה, הקליפה הממוצעת המעורבת משוב ורע. הערת קה"ת מתארכת אותו לשנת תקע"א, שלוש שנים אחרי מאמר זה, ולכן הוא מכונה כאן "המאוחר יותר".

הערת קה"ת

זח"ג (רצ, ב. רצא, א). [כ]. תניא פרק טז. ראה אה"ת פי' מסעי עי' אש"מט. אה"ת ענינים עי' קה. פי' ויקהל עי' ביקיז.

73 בתבונה אותיות בן ובת

הערת קה"ת מביאה את הקטע הזה מהזוהר (אידרא זוטא), שבו תבונה נדרשת כאותיות בן ובת — המדות כשהן עדיין בתוך הבינה.

Zohar, Idra Zuta 16:69-19:77 ספר הזוהר, האדרא זוטא ט"ז:ס"ט-י"ט:ע"ז

74 תעלומות לבו

"כי הוא ידע תעלומות לב". אדמו"ר הזקן משתמש בביטוי הזה לתיאור רגשות שעדיין מוסתרים בתוך הבינה.

Psalms 44:22 תהילים מ"ד:כ"ב

הלא אֱלֹהִים יִחְקְרֵנָּהּ יֵדַע תַּעֲלָמוֹת לֵב:

Would not G-d search this out? For He knoweth the secrets of the heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 14

75 תעלומות לב

"כי הוא יודע את הנסתרות שבלב". הערת קה"ת מביאה פסוק זה כמקור לביטוי, המשמש כאן לתיאור אהבה שנותרת נסתרת בתוך הבינה.

Psalms 44:22 תהילים מ"ד:כ"ב

הלא אֱלֹהִים יִחְקְרֵנָּהּ יֵדַע תַּעֲלָמוֹת לֵב:

Would not G-d search this out? For He knoweth the secrets of the heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים מד, כב.

76 התגלות עתיק הוא בבינה

הערת קה"ת מפנה לקטע זה בווהר כמקור ללימוד שעתיק מתגלה בבינה.

Zohar III, 178b זח"ג קעח, ב

הערת קה"ת

ראה זח"ג קעח, ב.

77 או"א הם תרין רעין

קטע נוסף בווהר שהערת קה"ת מביאה כמקור לאותו תיאור של אבא ואמא.

Zohar II, 56a זח"ב נו, א

Zohar III, 4a זח"ג ד, א

הערת קה"ת

ראה זח"ב נו, א. זח"ג ד, א. אה"ת נצבים עי' אירכב. על"ק ר"פ ראה. [כ].

78 תרין רעין דלא מתפרשין

הזוהר מכנה את אבא ואמא "שני רעים שאינם נפרדים לעולם". אדמו"ר הזקן מסיק מכך שכל מקום שבו נמצאת אמא, מאיר גם אבא.

Zohar, Beshalach 18:262-19:274 ספר הזוהר, בשלח י"ח:רס"ב-י"ט:ע"ד

79 החכמה היא כח מ"ה

הערת קה"ת מביאה קטע זה בווהר כמקור לפירוש חכמה כ"כוח מ"ה" —

70 לא יחפץ כסיל בתבונה

לקמן צב, א (ונאמר בשנת תקע"א כנסמן להלן. והדרוש שלפנינו נאמר בשנת תקס"ח).

"לא יחפץ כסיל בתבונה, כי אם בהתגלות לבו". אדמו"ר הזקן מפרש שהכסיל הוא הכוחות החיצוניים, שיכולים להזיון רק מרגש גלוי.

Proverbs 18:2 משלי י"ח:ב'

לא־יִחְפֹּץ כָּסִיל בְּתַבּוּנָה כִּי אִם־בְּהִתְגַּלּוּת לִבּוֹ:

A fool hath no delight in understanding, But only that his heart may lay itself bare

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי יח, ב.

71 אברהם שיצא ממנו כו'

בסיפור על סעודת העתיד, אברהם מסרב להוביל את ברכת המזון מפני שישמעאל יצא ממנו. אדמו"ר הזקן מביא זאת כדוגמה לכך שהכוחות החיצוניים נמשכים מן המדות הקדושות.

Pesachim 119b:5 פסחים ק"ט:ב:ה'

ואמר להן: איני מקבֿר, שִׁיִּצָּא מִמֶּנִּי יִשְׁמַעְאֵל. אומר לו לִיִּצְחָק: טול וקֿבֿר. אומר להן: איני מקבֿר, שִׁיִּצָּא מִמֶּנִּי עֶשׂוֹ. אומר לו לִיִּצְקֵב: טול וקֿבֿר. אומר להם: איני מקבֿר, שֶׁנִּשְׁאֲתִי שְׁתֵּי אָחִיוֹת בְּחַיֵּיהֶן, שֶׁעֲתִידָה תוֹרָה לְאוֹסְרֵן עָלַי.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

Bereshit Rabbah 68:11 בראשית רבה ס"ח:י"א

... אותן האבנים, שנתן יעקב אבינו תחת ראשו, נעשו תחתיו כמטה וכפֿרנסו. מה רטיבה הרטיב? (שיר א): קורות בתינו ארזים וגו', צדיקים וצדיקות, נביאים ונביאות, שיצאו ממנו. וישכב במקום ההוא רבי יהודה ור' נחמיה ר' יהודה אמר: כאן שכב, אבל כל י"ד שנה, שהיה טמון בבית עבר לא שכב. ור' נחמיה אמר: כאן שכב, אבל כל כ' שנה, שעמד בביטוי של לבן, לא שכב. ומה היה אומר? ר' יהושע בן לוי אמר: ט"ו שיר המעלות שבספר תהלים. מאי טעמיה? (תהלים קכב): שיר המעלות לדוד, לולי ה' שהיה לנו יאמר נא ...

“He took from the stones of the place” (Genesis 28:11) – Rabbi Yehuda, Rabbi Neḥemya, and the Rabbis, Rabbi Yehuda said: He took twelve stones. So, the Holy One blessed be He decreed that he would produce twelve tribes. He [Jacob] said: ‘Abraham did not produce them, Isaac did not produce them, I, if these twelve stones join with one another, I know that I will produce twelve tribes.’ When the twelve stones joined together one to another, he knew that he would ... produce twelve tribes. Rabbi Neḥemya said: He

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

הערת קה"ת

פסחים ק"ט, ב. ב"ר סח, יא.

72 בתבונה אותיות ב"ן וב"ת

התניא מלמד שמי שאינו יכול לעורר אהבה מורגשת בלבו יכול לעבוד את ה' באהבה הנסתרת במוחו וב"תעלומות לבו". בביאור שם מוסבר שכוחות הנפש של אדם כזה נובעים מעיבור והעלם שבתבונה, ולא מלידה וגילוי. זהו הביטוי בנפש האדם למדות הנסתרות בתבונה המתוארות כאן.

הערת קה"ת

הכוח של "מה".

Zohar III, 34a זח"ג לד, א

הערת קה"ת

זח"ג לד, א. הקי תיז בתחלתה. ובכ"מ.

80 ממעמקים קראתך

"ממעמקים קראתך, הוי". אדמו"ר הזקן מפרש את המילה "מעמקים" בלשון רבים כשני היסודות של אבא ואמא.

Psalms 130:1 תהילים ק"ל:א

שיר המעלות ממעמקים קראתך ה'

A Song of Ascents. Out of the depths have I called Thee, O L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

81 וקבל היהודים

"והיהודים קיבלו" את מה שהחלו לעשות. אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו על פסוק זה כמקור לאורות המקיפים של אמא, המגינים על המדות.

Esther 9:23 אסתר ט:כ"ג

וקבל היהודים את אשר החלו לעשות ואת אשר כתב מרדכי אליהם:

And the Jews took upon them to do as they had begun, and as Mordecai had written unto them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

82 והאם רובצת על האפרוחים

הדין של שילוח הקן, שבו האם רובצת על גוזליה. אדמו"ר הזקן משתמש בדימוי הזה לתיאור האורות המקיפים של אמא, המגינים על המדות.

Deuteronomy 22:6 דברים כ"ב:ו

כי יקרא קורצפור לפניך בדרך בכל עץ או עלי הארץ אפרוחים או ביצים והאם רבצת עליהם אפרוחים או עליהם ביצים לא יתקח האם עליהם:

If a bird's nest chance to be before thee in the way, in any tree or on the ground, with young ones or eggs, and the dam sitting upon the young, or upon the eggs, thou shalt not take the dam with the young

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

83 ואיני יודע באיזה דרך מוליכין אותי

על ערש דווי בכה רבי יוחנן בן זכאי ואמר ששתי דרכים לפניו: אחת לגן עדן ואחת לגיהנום, ואינו יודע באיזו מהן יוליכו אותו. אדמו"ר הזקן מסביר את חוסר הוודאות שלו בכך שרגשותיו היו נסתרים בתוך שכלו.

Berakhot 28b:9 ברכות כ"ח ב:ט

... בדברים ולא לשחדו בממון. ולא עוד, אלא שיש לפני שני דרכים, אחת של גן עדן ואחת של גיהנום, ואיני יודע באיזו מוליכים אותי, ולא אבכה!?

He replied to them, "If I was being led into the presence of a human king who to-day is here and tomorrow in the grave, who if he were wrathful against me his anger would not be eternal, who if he imprisoned me the imprisonment would not be everlasting, who if he condemned me to death the death would not be for ever, and whom I can appease with words and bribe with money — even then I would weep ; but

... now, when I am being led into the

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

84 גביע הכסף

יוסף מצווה להניח את גביע הכסף שלו בפי שקו של האח הצעיר ביותר, בנימין. המאמר מפרש את הגביע כאהבה נסתרת.

Genesis 44:2 בראשית מ"ד:ב

ואת גביעי הכסף תשים בפי אמתחת הקטן ואת כסף שכרו ויעש כדבר יוסף אשר דבר:

And put my goblet, the silver goblet, in the sack's mouth of the youngest, and his corn money.' And he did according to the word that Joseph had spoken

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

85 מי יתנך כאח לי

"מי יתנך כאח לי". אדמו"ר הזקן מצטט את פירושו על הפסוק הזה, שלפיו יוסף הוא הצדיק העליון ובנימין הצדיק התחתון.

Song of Songs 8:1 שיר השירים ח:א

מי יתנך כאח לי יונק שדי אמי אמצאך בחוץ אשקה גם לא יבוז לי:

Oh that thou wert as my brother, That sucked the breasts of my mother! When I should find thee without, I would kiss thee; Yea, and none would despise me

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 15

86 באהג"ק סדי"ה ויעש דוד שם

האיגרת באיגרות הקודש הפותחת במילים "ויעש דוד שם". אדמו"ר הזקן מפנה לסופה, שם מדובר בשני סוגי נשמות.

Tanya, Iggeres HaKodesh 5:1 תניא, אגרת הקדש ה:א

ויעש דוד שם. ופירש בזהר הקדוש, משום שנאמר: "ויהי דוד עושה משפט וצדקה לכל עמו כיו", "בכה רבי שמעון ואמר: מאן עביד שמה קדישא בכל יומא מאן דיהיב צדקה למסכני כיו".

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

87 ומבואר בסשי"ב פ"י

בפרק י' בתניא מתואר הצדיק הגמור, שאהבתו הגדולה לה' היא "אהבה בתענוגים".

Tanya, Likkutei Amarim 10:2 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים י:ב

וביאר הענין, כי הנה, צדיק גמור שנהפך הרע שלו לטוב, ולכן נקרא "צדיק וטוב לו", הוא עלידי הסרת "הבגדים הצואים" לגמרי מהרע, דהיינו, למאוס מאד בתענוגי עולם הזה להטענג כם בתענוגות בני אדם למלאות תאוות הגוף בלכד, ולא לעבודת ה', מפני היותם נמשכים ונשפעים מהקליפה וסטרוא אחרא. וכל מה שהוא מהסטרוא אחרא – הצדיק גמור הוא שונאו בתכלית השנאה, מחמת גודל אהבתו לה' וקדושתו באהבה רבה בתענוגים וחיבה ...

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

88 מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים

"מה יפית ומה נעמת, אהבה בתענוגים". בחסידות הביטוי מציין את האהבה הנעלית ביותר, תענוג בה'.

Song of Songs 7:7 שיר השירים ז:ז

מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים:

!How fair and how pleasant art thou, O love, for delights

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

89 שמתענג על הי עונג נפלא

באיגרות הקודש מוסבר שהפסוק מתאר את הסוג הראשון מבין שני סוגי אהבה: להתענג בה' בתענוג מופלא ובשמחה רבה, מעין טעימה מעולם הבא.

Tanya, Iggeres HaKodesh 18:2 תניא, אגרת הקדש י"ח:ב' הנה ב' מיני אהבות הן, האחת – "אהבה בתענוגים", דהיינו, שמתענג על הי עונג נפלא בשמחה רבה ועצומה, שמחת הנפש וכלותה, בטעמה כי טוב הי ונעים, נעימות צריכות עד להפליא, מעין עולם-הבא ממש, שנהניו בו, ועל זה כתבי: "שמחו צדיקים בה'", ולא כל אדם זוכה לזה.

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

פסקה 16

90 בעתים מזומנים

בתניא, פרק י"ג, נאמר שנפשו האלקית של הבינוני גוברת על נפשו הבהמית רק כאשר אהבת הי מתגלית בלבו בזמנים קבועים, כגון בשעת התפילה.

Tanya, Likkutei Amarim 13:7 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים י"ג:ז' אבל מהותה ועצמותה של נפש האלהית, אין לה שליטה וממשלה על מהותה ועצמותה של נפש הבהמית בבינוני, כי אם, בשעה שאהבת הי הוא התגלות לבו בעתים מזומנים, כמו בשעת התפילה וכיוצא בה, ואף גם זאת הפעם, אינה רק שליטה וממשלה לבד, כדכתיב: "ולאום מלאום יאמץ" – "כשזה קם זה נופל, וכשזה קם כו", שנפש האלהית מתאמצת ומתגברת על נפש הבהמית, במקור הגבורות שהיא בינה, להתבונן בגדולת הי אינסוף ברוך-הוא ...

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

91 להתענג ולשמוח

בתניא, פרק י"ד, מדובר על "אהבה בתענוגים" – להתענג בה' בטעמה של העולם הבא.

Tanya, Likkutei Amarim 14:7 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים י"ד:ז' וההפך, להתענג ולשמוח בה' – על ידי התבוננות בגדולת אינסוף ברוך-הוא כפי יכולתו, אף שיודע בנפשו שלא יגיע למדרגה זו באמת לאמתו – כי אם בדמיונו – אף-על-פי-כן, הוא יעשה את שלו, לקיים את השבועה שמשביעים "תהי צדיק", והי יעשה הטוב בעיניו.

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

92 קערת כסף

המדרש על קרבנות הנשיאים מסביר שהמילה "כסף" נקראת כך על שם הכיסופים, ומביא ראייה מהפסוקים "נכספה נפשי" ו"נכסוף נכספתי".

Bamidbar Rabbah 13:20 במדבר רבה י"ג:כ'

93 נכספה וגם כלתה נפשי

"נכספה, וגם כלתה נפשי, לחצרות הוי". המדרש מביא פסוק זה כדי להראות ש"כסף" פירושו כיסופים.

Psalms 84:3 תהילים פ"ד:ג'

נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות הי לבי ובשרי ירגנו אל אלי-י:

My soul yearneth, yea, even pineth for the courts of the L-RD; my heart and my flesh sing for joy unto the living G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

94 כי נכסף נכספתה לבית אביך

לבן ליעקב: "נכסוף נכספת לבית אביך". ראייה נוספת לכך ש"כסף" פירושו כיסופים.

Genesis 31:30 בראשית ל"א:ל'

ועתה הלה הלכת פי-נכסף נכספתה לבית אביך למה גנבת את-אלי:

And now that thou art surely gone, because thou sore long-
est after thy father's house, wherefore hast thou stolen my
?gods

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 17

95 ריביו ואיני יודע

דבריו של רבי יוחנן בן זכאי על ערש דווי. כאן הם מראים שאדם יכול לחוש אהבה גדולה בלי להיות מודע לה.

Berakhot 28b:9 ברכות כ"ח ב:ט'

... בדברים ולא לשחדו בממון. ולא עוד, אלא שיש לפני שני דרכים, אחת של גן עדן ואחת של גיהנום, ואיני יודע באיזו מוליכים אותי, ולא אבקה!?

He replied to them, "If I was being led into the presence of a human king who to-day is here and tomorrow in the grave, who if he were wrathful against me his anger would not be eternal, who if he imprisoned me the imprisonment would not be everlasting, who if he condemned me to death the death would not be for ever, and whom I can appease with words and bribe with money — even then I would weep; but ... now, when I am being led into the

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות כח, ב.

פסקה 18

96 וילקט יוסף את כל הכסף

בשנות הרעב אסף יוסף את כל הכסף של מצרים וכנען. אדמו"ר הזקן מביא את המאמר שלו על הפסוק הזה כדי להסביר את משמעות הכסף כאהבה.

Genesis 47:14 בראשית מ"ז:י"ד

וילקט יוסף את-כל-הכסף הנמצא בארץ-מצרים ובארץ כנען בשבך אשר-הם שכרים ויבא יוסף את-הכסף ביתה פרעה:

And Joseph gathered up all the money that was found in the land of Egypt, and in the land of Canaan, for the corn which they bought; and Joseph brought the money into Pharaoh's house.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

97 ע"פ חכלילי עיניים

ההערה מזהה את המאמר על "חכלילי עיניים מיי", שאליו מפנה הטקסט בעניין אהבה בתענוגים ויינה של תורה, כמאמר שבתורה אור, פרשת ויחי.

הערת קה"ת

תו"א פ' ויחי.

98 חכלילי עיניים מיי

ברכת יעקב ליהודה: "עיניו אדומות מיי". אדמו"ר הזקן מביא את המאמר

clude with [a haftarah] from the Prophets. The one who begins the Torah reading and the one who concludes the Torah reading blesses before it and after it

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Daf Shevui (CCO)

הערת קה"ת
מגילה כא, א. א"ח סי' תרכא.

102 בביאור ע"פ כי ביום הזה יכפר

שם מתואר יום הכיפורים כעליית מלכות פנים בפנים, כדי לקבל מן הפנים הפנימיים של אין סוף, בעקבות הזעקה "ממעמקים" העולה מן הלב. לסיום נאמר שמשום כך עולים לתורה ביום הכיפורים רק שישה: מלכות, השביעית, עלתה למעלה — וזהו הסברו של פרי עץ חיים, המובא כאן.

הערת קה"ת
לקו"ת פי אחרי כה, ב.

103 כי ביום הזה יכפר

"כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם". אדמו"ר הזקן מביא את הסברו לפסוק הזה בעניין עליית מלכות ביום הכיפורים.

Leviticus 16:30 ויקרא ט"ו:ל

כ"ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו:

For on this day shall atonement be made for you, to cleanse you; from all your sins shall ye be clean before the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

104 אלא סליקא לההוא אתר דאתמר ביה במכוסה ממך כל תחקור

רעיא מהימנא על פרשת שופטים, שמובא בגוף הטקסט, מדבר על עלייה למדרגה שעליה נאמר: "במכוסה ממך אל תחקור".

Zohar, Shoftim 3:11-4:20 ספר הזהר, שופטים ג:י"א-ד:כ'

פסקה 20

105 בזהר פי שמיני

הטקסט עצמו מפנה לקטע זה בזהר על פרשת שמיני, לצד הסברו של פרי עץ חיים על "מביא גואל לבני בניהם".

Zohar, Shmini 2:13-3:22 ספר הזהר, שמיני ב:י"ג-ג:כ"ב

106 מבשרי אחזה

"מבשרי אחזה אלקים". החסידות לומדת מן הפסוק על המדות האלוניות מתוך מבנה גוף האדם, ובמקרה זה מן הרגליים הנושאות את הראש.

Job 19:26 איוב י"ט:כ"ו

ואחר עורי נקפוזאת ומבשרי אֶחְזֶה אֱלֹהִים:

And when after my skin this is destroyed, Then without my flesh shall I see G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
איוב יט, כו.

107 נעוץ סופן בתחלתן

ההערה מציינת שגם איגרת הקודש מביאה את הביטוי הזה מספר יצירה.

הערת קה"ת

סי' פ"א, מ"ז. הובא באגה"ק (סי' לא) בי סי'. [כ].

108 נעוץ סופן בתחלתן

בספר יצירה נאמר על עשר הספירות כי "סופן נעוץ בתחילתן". אדמו"ר הזקן משתמש בכך כדי להסביר מדוע הרגליים קשורות לראש, ומדוע נצח

שלו על כך כדי להסביר את "האהבה בתענוגים" ואת יינה של תורה.

Genesis 49:12 בראשית מ"ט:י"ב

חַכְלִילִי עֵינַיִם מִיַּיִן וּלְכֹן־שֵׁנִים מִחֶלֶב:

His eyes shall be red with wine, And his teeth white with milk

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

99 שאמר רבה כגון אנא בינוני

רבה אמר: "כגון אנו בינוניים". אדמו"ר הזקן מפרש את דברי רבי יוחנן בן זכאי כביטוי לאותו סוג של ענווה.

Berakhot 61b:3-4 ברכות ס"א ב:ג-ד'

אמר רבה: כגון אנו בינוניים. אמר לקה אב"י: לא שביק מר חיי ל'כל בריה? ואמר רבא: לא איברי ע'למא אלא ל'רשיעי גמורי או ל'צדיקי גמורי. אמר רבא: לידע אינש בנפשיה אם צדיק גמור הוא אם לאו. אמר רב: לא איברי ע'למא אלא ל'אחאב בן עמר' ול'רבי חנינא בן דוסא. ל'אחאב בן עמר' — העולם הזה, ול'רבי חנינא בן דוסא — העולם הבא.

Raba said, "The average people are, for instance, ourselves." Abbai said to him, "The master does not leave life for any creature!" Raba also said : The universe was only created for the completely wicked or the completely righteous. Raba said : Let a man know himself whether he is completely righteous or not. Rab said : The universe was only created for Ahab the son of Omri and for R. Hannina b. Dosa — for Ahab the son of Omri, this world; and for R.

... Hannina b. Dosa, the

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת
ברכות סא, ב.

100 כמ"ש ענין זה בשש"ב פי"ג

תניא, פרק י"ג, מסביר כיצד רבה, שהיה בוודאי צדיק, יכול היה לכוונת את עצמו בינוני.

Tanya, Likkutei Amarim 13:10 חלק ראשון; ליקוטי אמרים י"ג:י'

ולכן היה רבה מחזיק עצמו כבינוני, אף דלא פסיק פומיה מגירסא ובתורת ה' חפצו יומם ולילה, בחפיצה וחשיקה ותשוקה ונפש שוקקה לה' באהבה רבה כבשעת קריאת שמע ותפלה, ונדמה בעיניו כבינוני המתפלל כל היום, וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה: "הלואי שיתפלל אדם כל היום כולו".

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

101 ביוה"כ קורין בס"ת רק ששה גברי

המשנה מונה כמה עולים לתורה בכל מועד: ביום הכיפורים — שישה.

Megillah 21a:13 מגילה כ"א א:י"ג

זה הכלל: כל שיש בו מוסף ואינו יום טוב — קורין ארבעה, ביום טוב — חמשה, ביום הכיפורים — ששה, בשבת — שבעה. אין פוחתין מהן, אכל מוסיפין עליהן, ומפטירין בנביא. הפותח והחותם בתורה — מברך לפניו ולאתריה.

This is the general rule: on any day which has a musaf and is not a festival four read. On a festival five. On Yom Hakippurim six. On Shabbat seven; they may not decrease [from this number] but they may add [to it], and they con-

והוד מושרשים בכתר.

Sefer Yetzirah 1:7 ספר יצירה א"י

עשר ספירות בלי מה נעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן כשלהבת קשורה בגחלת שאדון יחיד ואין לו שני ולפני אחד מה אתה סופר:

The decade of existence out of nothing has its end linked to its beginning and its beginning linked to its end, just as the flame is wedded to the live coal; because the L-rd is one and there is not a second one, and before one what wilt thou ?count

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain) • Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain)

109 ע"פ והארץ הדום רגלי

שם מסביר אדמו"ר הזקן שכנסת ישראל נקראת "רגל", ולרגל יש יתרון על הראש: הרגליים הולכות ונושאות את הראש למקום שהוא רוצה להגיע אליו, הגידים והחיות של הראש נמצאים ברגליים, וכשמקדים דם מן הרגל הראש מתרפא. זו התמונה המשמשת כאן להמחשת נצח והוד.

הערת קה"ת
תו"א א, ב.

110 והארץ הדום רגלי

"השמים כסאי והארץ הדום רגלי". אדמו"ר הזקן מפנה להסברו על פסוק זה, העוסק במעלות המיוחדות של הרגל.

Isaiah 66:1 ישעיהו ס"ו:א

כֹּה אָמַר ה' הַשָּׁמַיִם כִּסְאִי וְהָאָרֶץ רִגְלִי אֵינִי בֵּית אֲשֶׁר תִּבְנוּ לִי וְאֵינִי מְקוֹם מְנוּחָתִי:

Thus saith the L-RD: The heaven is My throne, and the earth is My footstool; where is the house that ye may build unto ?Me? And where is the place that may be My resting-place

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

111 החכמה מאין תמצא

"והחכמה מאין תימצא". החסידות מפרשת את "מאין" כ"מן האין": החכמה נובעת מכתר, שלמעלה מן השכל.

Job 28:12 איוב כ"ח:י"ב

וְהַחֲכֵמָה מֵאֵינָן תִּמְצָא וְאֵי זֶה מְקוֹם בִּינָה:

But wisdom, where shall it be found? And where is the place ?of understanding

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
איוב כח, יב.

פסקה 21

112 והחכמה מאין תמצא

בחסידות מפרשים זאת כך: "חכמה מאין תימצא", כלומר, מכתר.

Job 28:12 איוב כ"ח:י"ב

וְהַחֲכֵמָה מֵאֵינָן תִּמְצָא וְאֵי זֶה מְקוֹם בִּינָה:

But wisdom, where shall it be found? And where is the place ?of understanding

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

113 צאינה וראינה

"צאינה וראינה בנות ציון". אדמו"ר הזקן מפנה לביאורו על פסוק זה.

Song of Songs 3:11 שיר השירים ג:י"א

צֵאנָה וּרְאִינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בְּמֶלֶךְ שְׁלֹמֹה בְּעֶטְרָה שְׁעֶטְרָה־לּוֹ אֲמֹ בָּיֹם חֲתַנָּתוֹ וּבְיֹם שְׂמֻחָתוֹ לָבוֹ:

Go forth, O ye daughters of Zion, And gaze upon king Solomon, Even upon the crown wherewith his mother hath crowned him in the day of his espousals, And in the day of the gladness of his heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

114 לכו לחמו בלחמי

הזמנתה של החכמה: "לכו לחמו בלחמי". אדמו"ר הזקן מפנה לדיון שלו בפסוק זה, במסגרת הביאור על "צאינה וראינה".

Proverbs 9:5 משלי ט:ה

לְכוּ לֶחֱמוּ בְּלֶחְמִי וְשִׁתּוּ בַּיַּיִן מִסִּכְתִּי:

Come, eat of my bread, and drink of the wine which I have' mingled

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

115 חגרה בעוז מתניה

מ"אשת חיל": "חגרה בעוז מתניה". באיגרת הקודש מוסבר שהמתניים הן נצח והוד, שמתחזקים באמצעות לימוד תורה שבעל פה.

Proverbs 31:17 משלי ל"א:י"ז

חֲגֹרָה בְּעֹז מְתַנֶּיָּה וְתַאֲמִץ זְרוֹעֶתֶיהָ:

She girdeth her loins with strength, And maketh strong her arms

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

116 בדיה למנצח על השמינית

מאמר זה מבאר את דברי תיקוני הזוהר "במקום שיש מילה — יש נצח", ומלמד שכל המשכת האורות העליונים נעשית רק באמצעות נצח, הוד ויסוד אדם קדמון, שלמעלה מהם אין גילוי כלל. הדברים תומכים בנקודה כאן, שנצח מושרש במדרגות הנעלות ביותר.

הערת קה"ת
לעיל פי' תזריע כא, ב.

117 וגם נצח ישראל לא ישקר

שמואל אומר לשאול: "נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם, כי לא אדם הוא". בפסוק מכונה ה' על שם מידת הנצח.

I Samuel 15:29 שמואל א ט"ו:כ"ט

וְגַם יִצְחָק יִשְׂרָאֵל לֹא יִשְׁקֹר וְלֹא יִנָּחֵם כִּי לֹא אָדָם הוּא לְהִנָּחֵם:

And also the Glory of Israel will not lie nor repent; for He is 'not a man, that He should repent

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

118 והנצח זו ירושלים

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת
ברכות נח, סע"א.

119 והנצח זו ירושלים

הגמרא דורשת את המידות שבפסוק "לך ה' הגדולה והגבורה..." ואומרת

shalt thou set king over thee; thou mayest not put a foreign-
er over thee, who is not thy brother

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים יז, טו.

124 כי עם קשה עורף הוא

תחינתו של משה לאחר חטא העגל: "כי עם קשה עורף הוא, וסלחת
לעווננו". אדמו"ר הזקן מפרש את עקשנותם של ישראל ככוח נעלה של
נצח והוד.

Exodus 34:9 שמות ל"ד:ט

ויאמר אֱמֶנָה מְצֹאֲתִי חַן בְּעֵינֶיךָ אֲדֹנָי יְהוֹנָה אֲדֹנָי בְּקִרְבְּנוּ כִּי עִם־
קָשֶׁה־עֹרֶף הוּא וְסִלַּחְתָּ לְעֹוֲנֵנוּ וּלְחַטֹּאתֵינוּ וְנִחַלְתָּנוּ:

And he said: 'If now I have found grace in Thy sight, O L-rd,
let the L-rd, I pray Thee, go in the midst of us; for it is a stiff-
necked people; and pardon our iniquity and our sin, and
'take us for Thine inheritance

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות לד, ט.

24 פסוקה

125 והריחו ביראת ה'

נבואת ישעיהו על המשיח: "והריחו ביראת הוי'; לא למראה עיניו ישפוט,
ולא למשמע אוזניו יוכיח". אדמו"ר הזקן מפרש זאת ככוח שמעל לראייה
(חכמה) ולשמיעה (כינה).

Isaiah 11:3 ישעיהו י"א:ג

וְהִרְיָחוּ בִּירְאָת ה' וְלֹא־לִמְרֹאֶה עֵינָיו יִשְׁפֹּט וְלֹא־לִמְשָׁמַע אָזְנֵיו יוֹכִיחַ:

And his delight shall be in the fear of the L-RD; And he shall
not judge after the sight of his eyes, Neither decide after the
;hearing of his ears

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיי יא, ג.

126 רא"י היינו בחיי חכמה

לקסיקון קבלי; ההערה מפנה לערך שלו באות ב"ת, לזיהוי הראייה עם
חכמה.

הערת קה"ת

מא"א אות ב, ס"ב.

127 דמורח ודאין

הגמרא מפרשת את הפסוק בישיבה כך שהמשיח "מורח ודאין". אדמו"ר
הזקן מביא זאת כדי להראות שהריח הוא דרך של ידיעה.

Sanhedrin 93b:7-8 סנהדרין צ"ג ב:ז-ח

אמר רבי אלקסנדר: מלמד שהטעינו מצות ויסורין כרתיים. רבא
אמר: דמורח ודאין, דכתיב: "ולא למראה עיניו ישפוט", "ושפט בצדק
דלים והוכיח במישור לענוי ארץ". בר כוכבא מלך תרתין שנין ופלגא.
אמר להו לרבנן: אגא משיח. אמרו לקה: במשיח קתיב דמורח ודאין,
נחוי אגא אי מורח ודאין. כיון דחזויה דלא מורח ודאין, קטלוה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

ש"נצח" היא ירושלים.

Berakhot 58a:17 ברכות נ"ח א"י

בְּמִתְנִיתָא תִּנָּא מִשְׁמִיָּה דְּרַבִּי עֲקִיבָא: "לָךְ ה' הַגְדִּלָּהּ" — זֶה קְרִיעַת יָם
סוּף. "וְהַגְבִּירָהּ" — זֶה מַכַּת בְּכוֹרוֹת. "וְהַתְּפָאֶרֶת" — זֶה מִתֵּן תּוֹרָה.
"וְהַנִּצָּח" — זֶה יְרוּשָׁלַיִם. "וְהַהוּד" — זֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ.

In a Baraita it is taught in the name of R. 'Akiba: "Thine, O
L-rd, is the greatness" — that refers to the division of the
Red Sea. "And the power" — that refers to the smiting of the
first-born. "And the glory" — that refers to the giving of the
Torah, "And the victory" — that refers to Jerusalem. "And
the majesty" — that refers to the Temple

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A.
Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

120 התוספתא שבזוהר על פרשת בשלח, שהמאמר עצמו מצטט, ועוסקת
בשלוש רוחות הכלולות בשלוש. אדמו"ר הזקן מפנה לביאורו עליה בעניין
נצח.

Zohar, Beshalach 11:134 ספר הזוהר, בשלח י"א:קל"ד

22 פסוקה

121 ולשרקה בני

מברכת יעקב ליהודה: "ולשרקה בני אתוננו". אדמו"ר הזקן מפנה להסברו
על פסוק זה כדי להכיר בו "מרחוק".

Genesis 49:11 בראשית מט"א

אֶסְרִי לִגְפֹן עֵירָה וְלִשְׂרָקָה בְּנֵי אֶתְנֹו כֶּבֶס בִּינִן לְבָשׁוּ וּבָדָם־עֲנָבִים סוּתָה:

Binding his foal unto the vine, And his ass's colt unto the
choice vine; He washeth his garments in wine, And his ves-
ture in the blood of grapes

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

23 פסוקה

122 ויירא ויאמר מה נורא

יעקב מתעורר מחלומו בבית אל: "ויירא ויאמר: מה נורא המקום הזה".
אדמו"ר הזקן מפרש את "ויירא" כיראה שאדם מעורר על עצמו.

Genesis 28:17 בראשית כ"ח:יז

וַיֵּירָא וַיֹּאמֶר מַה־נִּזְרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה אֵין זֶה כִּי אִם־בֵּית אֱלֹקִים וְזֶה שַׁעַר
הַשָּׁמַיִם:

And he was afraid, and said: 'How full of awe is this place!
this is none other than the house of G-d, and this is the gate
'of heaven

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית כח, יז.

123 שום תשים עליך מלך

הציווי להעמיד מלך על ישראל. אדמו"ר הזקן מבחין בין בחירת העם
להמליך עליהם מלך לבין היראה שמתעוררת לאחר שהוא מולך.

Deuteronomy 17:15 דברים י"ז:ט"ו

שׁוּם תָּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹקֶיךָ בּוֹ מִקִּרְבּוֹ אֲחִיד תָּשִׂים עָלֶיךָ
מֶלֶךְ לֹא תוּכַל לָתֵת עָלֶיךָ אִישׁ נִכְרִי אֲשֶׁר לֹא־אֲחִיד הוּא:

thou shalt in any wise set him king over thee, whom the
L-RD thy G-d shall choose; one from among thy brethren

כאב ואמא.

Song of Songs 5:1 שיר השירים ה':א

באתי לגני אֶחָתִי כָלָה אֶרִיתִי מוֹרִי עִם־בִּשְׁמִי אֶכְלֹתִי יַעֲרִי עִם־דְּבַשׁ
שְׁתִּיתִי יַיִן עִם־חֶלְבִי אֶכְלוּ רַעִים שְׁתוּ וְשָׁכְרוּ דוֹדִים:

I am come into my garden, my sister, my bride; I have gathered my myrrh with my spice; I have eaten my honeycomb with my honey; I have drunk my wine with my milk. Eat, O friends; Drink, yea, drink abundantly, O beloved

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ה, א.

136 אבא יונק ממזל השמיני

ההערה מפנה לדיון מוקדם יותר בפרשת מטות על כך שאבא יונק מהמזל השמיני, ולמקורות המובאים שם.

הערת קה"ת

ע"ל מטות (פג, א). וש"נ. [כ].

137 צדיקים יושבים ונהנים

דברי רב, שבעולם הבא אין אכילה ושתיה, אלא "הצדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה". אדמו"ר הזקן מפרש זאת כתענוג שנתפס בפנימיות.

Berakhot 17a:12 ברכות י"ז א:י"ב

מְרַגֵּלָא בְּפֻמְיָהּ דְּרַב: לֹא כְּעוֹלָם הָזֶה הָעוֹלָם הַבָּא. הָעוֹלָם הַבָּא אֵין בּוֹ לֹא אֲכִילָה וְלֹא שְׁתִּיָּה וְלֹא פְרִיָּה וּרְבִיָּה וְלֹא מִשָּׂא וּמִתָּן וְלֹא קִנְיָא וְלֹא שְׂנָאָה וְלֹא תַּחְרוּת, אֱלָא צְדִיקִים יוֹשְׁבִין וְעֶטְרוֹתֵיהֶם בְּרָאשֵׁיהֶם וְנִהְנִים מִזִּיּוֹ הַשְּׁכִינָה, שְׁנַאָמַר: "וַיַּחֲזוּ אֶת הָאֱלֹקִים וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ".

It was a favourite saying of Rab : Not like this world is the world to come. In the world to come there is neither eating nor drinking; no procreation of children or business transactions; no envy or hatred or rivalry ; but the righteous sit enthroned, their crowns on their heads, and enjoy the lustre of the Shekinah; as it is said, "And they beheld G-d, and did .eat and drink" (Exod. xxiv. II)

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות יז, א.

פסוק 26

138 ותורתך בתוך מעי

"לעשות רצונך, ה' אלוהי, חפצתי, ותורתך בתוך מעי". אדמו"ר הזקן מפרש זאת כך שהתורה נקלטת בתוכו כמו מזון.

Psalms 40:9 תהילים מ':ט

לַעֲשׂוֹת־רָצוֹנְךָ אֱלֹהִי חֲפָצְתִּי וְתוֹרָתְךָ בְּתוֹךְ מִעִי:

I delight to do Thy will, O my G-d; yea, Thy law is in my in-most parts

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים מ, ט.

139 לכו לחמו

הזמנתה של החכמה: "בואו, אכלו מלחמי". התורה נתפסת ונקלטת כמו

128 בזהר פ' יתרו דע"ח א'

הטקסט עצמו מפנה לקטע זה בזהר על פרשת יתרו, העוסק בדין באמצעות הריח.

Zohar, Yitro 11:167-175 ספר הזהר, יתרו י"א:קס"ז-קע"ה

129 ותהלתי אחטם לך

"למעני אאריך אפי, ולמען תהלתי אחטם לך". הפועל קשור למילה "חוטם", ואדמו"ר הזקן משתמש בו כדי למקם את חוש הריח ב"חוטם" של אריך אנפין.

Isaiah 48:9 ישעיהו מ"ח:ט

לְמַעַן שְׁמִי אֶאֱרִיךְ אִפִּי וְתִהְיֶה לִּי אֶחְטָם לְךָ לְבִלְתִּי הִכְרִיתֶךָ:

For My name's sake will I defer Mine anger, And for My praise will I refrain for thee, that I cut thee not off

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י מח, ט.

130 לבעל החוטם אני מבקש

ההערה מפנה לסוף המאמר הזה, המופיע קודם לכן בלקוטי תורה, כמקום נוסף שבו נדונה האמירה "לבעל החוטם אני מבקש".

הערת קה"ת

זח"ג נשא קל, ב. וע"ל סוד"ה תחת אשר לא עבדת [מג, ג]. ועי' תענית כט, סע"א. [כ].

131 לבעל החוטם אני מבקש

הערת קה"ת מפנה לסוף Taanit 29a עבור ביטוי זה, שאדמו"ר הזקן מכנה רמו שבגמרא.

Taanit 29a:14 תענית כ"ט א:י"ד

נַחֲרֹשֶׁה הָעִיר — תִּנְיָא: כְּשֶׁתֵּרַשׁ טוֹרְנוֹסְרוּפוּס הָרָשָׁע אֶת הַהִיכָל, נִגְזְרָה גִזְרָה עַל רַבֵּן גְּמִלְיָאל לְהִרְגָּהּ. בָּא אוֹתוֹ הַגְּמוּן וְעָמַד בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ, וְאָמַר: בַּעַל הַחוֹטִם מִתְבַּקֵּשׁ, בַּעַל הַחוֹטִם מִתְבַּקֵּשׁ. שָׁמַע רַבֵּן גְּמִלְיָאל, אִזְלֵל טָשָׂא מִיַּדְּהוּ.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

132 לבעל החוטם אני מבקש

הערת קה"ת מציינת קטע זה בזהר על פרשת נשא עבור אותו ביטוי.

Zohar, Idra Rabba 9:63-10:73 ספר הזהר, האדרא רבא ט':ס"ג-י':ע"ג

133 הוזהר על פרשת ויקהל, שהטקסט עצמו מצטט באותו עניין.

Zohar, Vayakhel 25:363-373 ספר הזהר, ויקהל כ"ה:שס"ג-שע"ג

פסוק 25

134 מ"מ יש הפרש ביניהם

שם, על "אספתי את המור עם בשמי", מסביר אדמו"ר הזקן שהריח, הנקלט באף, נעלה מהטעם, הנקלט בפה. בהמשך, בעמוד הבא, הוא מציין שכדי לטעום מזון יש ללעוס אותו ולכלותו, ואילו הריח מגיע מיד ומשאיר את הדבר שלם; משום כך הריח הוא אור מקיף והטעם אור פנימי. זהו ההבדל המתואר כאן.

הערת קה"ת

ראה גם לקו"ת שה"ש לג, א. אוה"ת בראשית-ד דף תתלא, ב.

135 אכלו רעים

"אכלו, רעים; שתו והשתכרו, אהובים". הוזהר מפרש את "רעים" שלמעלה

מוזן.

Proverbs 9:5 משלי ט:ה

לכו לחמו בלחמי ושתי ביינ מסכת:

Come, eat of my bread, and drink of the wine which I have' mingled

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי ט, ה.

140 אוריתא מחכמה ובינה נפקת

דברי הוזהר שהתורה יוצאת מן החכמה, כפי שמצוין בהערת קה"ת. הדבר מסביר כיצד אפשר לתפוס את התורה באופן פנימי.

Zohar II, 121a זח"ב קכא, א

Zohar III, 81a זח"ג פא, א

הערת קה"ת

זח"ב קכא, א. וראה ג"כ שם פה, א. זח"ג פא, א.

141 המצות . . תרי"ך עמודי אור

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

פרדס ש"ח, פ"ג.

142 תרי"ך עמודי אור

בהערת קה"ת מצוין ספר פרדס רימונים כמקור ל"תרי"ך עמודי אור" של הכתר, המקבילים למצוות.

Pardes Rimmonim 8:5-6 פרדס רימונים ח:ה-ו'

... וניל כי נכנסו בזה בראותם כי גדולה קודמת לגבורה והוא החסד והלובן ואחר הגדולה נאצלה הגבורה והיא דין ואודם ואחר כך נאצל תפארת העומד בין שניהם להכריע בין האודם והלובן והוא גוון אודם ולובן מעורב. ר"ל כי כענין ג' אלה כן דרך שלשה הראשונות כי ג' הראשונות הם שרשים וג' אבות ענפים להם ומן הענפים נדון להשרשים. ולכן אמרו שהכתר הראשון לאצילות הוא הזקן והלבן ולכן נקרא עתיק יומין שהוא כח הלובן והוא כנגד הגדולה והנמשך אחריו שהוא החכמה הוא כנגד הגבורה והיא אדומה. כי כמו שאחר הלובן חסד ...

Pardes Rimmonim (Public Domain)

143 מרחוק ה' נראה עליהם

"מרחוק הוי נראה ליי". אדמו"ר הזקן משתמש בפסוק זה ביחס לאור הכתר, שאפשר לתפוס רק ממרחק.

Jeremiah 31:2 ירמיהו ל"א:ב'

כה אמר ה' מצא חן במדבר עם שרידי חרב הלוח להרגיעו ישראל:

Thus saith the L-RD: The people that were left of the sword Have found grace in the wilderness, Even Israel, when I go to cause him to rest

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה ירמיה לא, ב.

144 תפיס ולא תפיס

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

זח"ב (רנט, ב). [כ].

145 תפיס ולא תפיס

בהערת קה"ת מובא קטע זה מהוזהר כמקור לביטוי "נתפס ולא נתפס".

Zohar, Pekudei 52:766-775 ספר הוזהר, פקודי נ"ב:תשס"ו-תשע"ה

146 לא ידעין בר ריחא כמאן דאריח ריחא ואתבסם

דברי הוזהר בפרשת צו, המובאים בגוף הטקסט: "אינם יודעים אלא את הריח, כמי שמריח ריח ומתיישבת דעתו".

Zohar, Tzav 1:4-3:15 ספר הוזהר, צו א'ד:ג-ט"ו

147 שמהמצות נעשים לבושים להנשמה

בהערת קה"ת מובא קטע זה מהוזהר כמקור ללבושים שהנשמה מקבלת בגן עדן ממצוותיה.

Zohar II, 210a זח"ב רי, א

הערת קה"ת

זח"ב רי, א.

148 וירח את ריח בגדיו

יצחק הריח את ריח בגדיו של יעקב ובירך אותו. אדמו"ר הזקן מפרש את הבגדים כאור המקיף של המצוות.

Genesis 27:27 בראשית כ"ז:כ"ז

וַיֵּשֶׁב וַיִּשְׁקֹל וַיִּרַח אֶת־בְּגָדָיו וַיִּכְרְכֵהוּ וַיֹּאמֶר רֵאָה רִיחַ בְּנֵי כְרִיחַ שָׂדֶה אֲשֶׁר בָּרַכְוּ ה'

And he came near, and kissed him. And he smelled the smell of his raiment, and blessed him, and said: See, the smell of my son Is as the smell of a field which the L-RD hath blessed

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית כז, כז.

149 בריחא דלבושייכו

הוזהר על פרשת בלק, שהמאמר עצמו מצטט, מדבר על "ריח בגדייך".

Zohar, Balak 4:24-6:33 ספר הוזהר, בלק ד':כ"ד-ו':ל"ג

150 עלי באר

"או ישיר ישראל את השירה הזאת: עלי באר". אדמו"ר הזקן מפנה למאמר שלו על פסוק זה.

Numbers 21:17 במדבר כ"א:י"ז

אֲזַיִשִׁיר יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת עָלַי בָּאֵר עֲנוּלָה:

Then sang Israel this song: Spring up, O well—sing ye unto it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

151 וה' עליהם יראה

"יהוה נראה עליהם, ויצא כברק חצוי". אדמו"ר הזקן קושר בין הברק לראייה.

Zechariah 9:14 זכריה ט:י"ד

וְה' עֲלֵיהֶם יֵרָאֶה וַיֵּצֵא כְבָרְק חֲצוֹ וְאֲדֹנָי ה' בְּשׁוֹפָר יִתְקַע וְהָלַךְ בְּסַעֲרוֹת תִּימָן:

And the L-RD shall be seen over them, And His arrow shall go forth as the lightning; And the L-rd GOD will blow the horn, And will go with whirlwinds of the south

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

זכרי' ט, יד.

152 והריחו כו לא למראה עיניו

משיח ישפוט "לא למראה עיניו", אלא על פי הריח: אור מקיף נעלה יותר מן הראייה.

Isaiah 11:3 ישעיהו י"א:ג

והריחו בְּיֶרֶחוֹ ה' וְלֹא-לְמַרְאֶה עֵינָיו וְשָׁפוֹט וְלֹא-לְמַשְׁמַע אָזְנוֹ יוֹכִיחַ:
And his delight shall be in the fear of the L-RD; And he shall not judge after the sight of his eyes, Neither decide after the hearing of his ears

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיי יא, ג (ולא למראה).

153 בדיה באתי לגני

במאמר "באתי לגני" מוסברים המילים "אריתי מורי עם בשמי" דרך עניין הריח: חוש הריח שבאף נעלה מחוש הטעם שבפה, ולכן הריח נעלה מן הטעם. בעמוד הבא מתואר הריח כאור מקיף שמושפש למעלה מאצילות, ב"חוטם" דעתית. זהו האור המקיף העליון שהקטע מתייחס אליו כאן.

הערת קה"ת

לקו"ת שה"ש לג, א ואילך.

154 אריתי מורי

"באתי לגני... אריתי מורי". אדמו"ר חזקוני מפנה למאמר שלו על פסוק זה.

Song of Songs 5:1 שיר השירים ה':א

בְּאֶתִּי לִגְנִי אֶחָתִי כָּלָה אֶרִיתִי מוֹרִי עִם-פֶּשֶׁמִּי אֶכְלֹתִי יַעֲרִי עִם-דִּבְשִׁי
שְׁתִּיתִי יַיִן עִם-חֶלְבִי אֶכְלוּ רְעִים שְׁתוּ וְשָׁכְרוּ דוֹדִים:

I am come into my garden, my sister, my bride; I have gathered my myrrh with my spice; I have eaten my honeycomb with my honey; I have drunk my wine with my milk. Eat, O friends; Drink, yea, drink abundantly, O beloved

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

155 ובדיה וישלח יהושע

שם מרגלי יהושע שנשלחו ליריחו מייצגים את בחינת ה"ריח": הם נשלחו לברר את הלבוסים הנמשכים מן הריח. מרגלי משה נשלחו לבדוק את האהבה והיראה עצמן, דבר שרק מי שנמצא במדרגתו של משה יכול לעשות: לעומת זאת, כל אדם יכול "לרגל" בדרך של מרגלי יהושע.

הערת קה"ת

לעיל פי שלח נא, ד.

156 וישלח יהושע

יהושע שולח שני מרגלים מן השיטים לראות את הארץ "ואת יריחו". זו ההפטר של פרשת שלח, ואדמו"ר חזקוני מפנה למאמר שלו עליה.

Joshua 2:1 יהושע ב':א

וַיִּשְׁלַח יְהוֹשֻׁעַ בְּנֵי-נֹון שְׁנֵים-עָשָׂר מְרַגְלִים חָרָשׁ לְאֹמֶר לְכוּ רְאוּ אֶת-הָאָרֶץ וְאֶת-יְרִיחוֹ וַיָּלְכוּ וַיָּבֹאוּ בֵּית-אִשָּׁה זֹנָה וּשְׁמָהּ רַחַב וַיִּשְׁכְּבוּ-שָׁמָּה:

And Joshua the son of Nun sent out of Shittim two spies secretly, saying: 'Go view the land, and Jericho.' And they went, and came into the house of a harlot whose name was Rahab, and lay there

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

157 יריחו היא עיר התמרים

דברי הימים מכנה את יריחו "עיר התמרים". אדמו"ר חזקוני קושר בין התמרים לצדיקים.

II Chronicles 28:15 דברי הימים ב כ"ח:ט"ו

וַיָּקֶמוּ הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר-נָקְבוּ בְּשֵׁמוֹת וַיִּחְזְקוּ בַשִּׁבְיָה וְכָל-מַעֲרְמֵיהֶם הִלְבִּישׁוּ מִן-הַשָּׁלָל וַיַּלְבִּשׁוּם וַיַּנְעִלוּם וַיַּאֲכִלוּם וַיַּשְׁקוּם וַיַּסְכוּם וַיַּנְהִלוּם בְּחֻמְרֵם לְכָל-כּוֹשֵׁל וַיְבִיאוּם יְרִחוֹ עִיר-הַתְּמָרִים אֲצֵל אֲחֵיהֶם וַיָּשׁוּבוּ שָׁמָּה:

And the men that have been mentioned by name rose up, and took the captives, and with the spoil clothed all that were naked among them, and arrayed them, and shod them, and gave them to eat and to drink, and anointed them, and carried all the feeble of them upon asses, and brought them to Jericho, the city of palm-trees, unto their brethren; then they returned to Samaria

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דה"ב כח, טו.

158 תמר הוא בחי צדיק

מילון קבלי; ההערה מפנה לערך באות תי"ו, שבו התמר מזוהה עם הצדיק.

הערת קה"ת

מ"א אות ת, סכ"ו.

159 צדיק כתמר יפרח

"הצדיק יפרח כתמר". התמר מסמל את הצדיק.

Psalms 92:13 תהילים צ"ב:י"ג

צְדִיק כְּתָמָר יִפְרַח כְּאַרְזוֹ בְּלִבְנוֹן יִשְׁגָּה:

The righteous shall flourish like the palm-tree; He shall grow like a cedar in Lebanon

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

160 צדיק כתמר יפרח

המדרש על פרשת לך לך פותח בפסוק זה; הטקסט מצטט אותו בהקשר של הצדיק כתמר.

Bereshit Rabbah 41:1 בראשית רבה מ"א:א

וינגע ה' את פרעה נגעים גדולים וגו' - כתיב (שם צב) צדיק כתמר יפרח. מה התמרה הזו וארו, אין בהם לא עקומים ולא סיקוסים כך הצדיקים אין בהם לא עקומים ולא סיקוסים. מה התמרה וארו, צילן רחוק. כך מתן שכרן של צדיקים רחוק. מה התמרה וארו, לבן מכוון למעלה. כך הצדיקים לבן מכוון להקדוש ברוך הוא, הה"ד (שם כה) עיני תמיד אל ה' כי הוא יוציא מרשת רגלי. מה תמרה וארו, יש להן תאוה. אף צדיקים יש להן תאוה. ומה היא תאותן? הקב"ה, שנאמר (שם מא): קוה קוית ה'. אמר ...

The L-rd afflicted Pharaoh and his household with great afflictions over the matter of Sarai, Abram's wife" (Genesis 12:17). "The L-rd afflicted Pharaoh...with great afflictions." It is written: "The righteous man flourishes like a palm tree; [like a cedar in Lebanon he grows tall]" (Psalms 92:13) - just as the palm and cedar have neither curvatures nor protuberances, so, too, the righteous have neither curvatures nor protuberances. Just as the palm tree and cedar, their shade

R. Levi said: [The reason of R. Yohanan b. Beroka is that Israel is] compared to the date-palm; as the date-palm has but one heart also Israel has but one heart for their Father in Heaven. Rav Judah said in the name of Shmuel: The blessing is recited over] the lulav for seven [days] and over the Sukkah for only on one day. What is the reason? In the case of the lulav where the nights interrupt the days, each day is ... a separate commandment; in the case of the

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Daf Shevui (CC0)
הערת קה"ת
סוכה מה, ב.

167 כד"ה מי יתנך כפי תרומה

ההערה מזהה את המאמר שהקטע מפנה אליו בעניין הצדיק העליון והצדיק התחתון כמאמר שבתורה אור, פרשת תרומה.
הערת קה"ת
בתרא"א שם.

168 כשם שאין בלבך אלא אחד

בני יעקב מבטיחים לאביהם: "כשם שאין בלבך אלא אחד, כך אין בלבנו אלא אחד". אדמו"ר הזקן מפרש שהשניים הם הצדיק העליון והצדיק התחתון.

Pesachim 56a:7 פסחים נ"ו א:ז

דאמר רבי שמעון בן לקיש: "ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם". ביקש יעקב לגלות לבניו קץ הימיו, ונסתלקה ממנו שכינה. אמר: שמה חס ושלום יש במשתי פסול, באברהם שיצא ממנו ישמעאל, ואבי יצחק שיצא ממנו עשו? אמרו לו בניו: "שמע ישראל, ה' אלקינו ה' אחד". אמרו: כשם שאין בלבך אלא אחד, כך אין בלבנו אלא אחד. באותה שעה פתח יעקב אבינו ואמר: "פרוה שם כבוד מלכותו לעולם ועד".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)
Bereshit Rabbah 98:4 בראשית רבה צ"ח ד:
הערת קה"ת
פסחים נו, א. ב"ר צח, ד.

169 כד"ה זכור דעמלק

שם מתוארת אהבת ה' כדומה לאהבת האדם לחייו שלו, והיא מושרשת בעצם הנשמה; משום כך האדם מתענג על ה', מקור התענוגים. בהמשך נשאל כיצד מגיעים לכך מתוך "גלות מצרים", שבה נקודת הלב קטנה ומכוסה בלבושי הנפש הבהמית. הדברים מרחיבים את עניין "לב אחד" המופנה אל ה'.

הערת קה"ת
תו"א פד, ד.

170 יעשה שלום לי

"יעשה שלום לי, שלום יעשה לי". הכפלת השלום רומזת לשני הייחודים: של אבא ואמא ושל ז"א ונוקבא.

Isaiah 27:5 ישעיהו כ"ז ה'

או יחזק במעוץ יעשה שלום לי שלום יעשה לי:

Or else let him take hold of My strength, That he may make peace with Me; yea, let him make peace with Me

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת
ישעי' כו, ה.

extends far away, so the reward of the righteous extends far ... away. Just as

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

161 צדיק כתמר יפרח

המדרש על פרשת במדבר פותח בפסוק זה; הטקסט מצטט אותו לאותו עניין.

Bamidbar Rabbah 3:1 במדבר רבה ג:א'

162 צדיק כתמר יפרח

אחד הקטעים בוהר שהטקסט עצמו מצטט בעניין הצדיק כתמר.

Zohar, Lech Lecha 12:113-13:128 ספר הזהר, לך לך י"ב:ק"ג-י"ג:ק"ח

R. Isaac here expounded the text The righteous shall flourish like the palm tree, he shall grow like the cedar in Lebanon (Ps. 92, 13). 'Why is the righteous man compared to a palm tree? Because just as, if a palm tree is cut down, it takes a long time for one to grow again, so if the world loses a righteous man, it is a long time before another arises in his place.

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

163 צדיק כתמר יפרח

קטע נוסף בוהר שהטקסט מצטט על אותו פסוק.

Zohar, Vayechi 27:210-226 ספר הזהר, ויחי כ"ז:ר"י-רכ"ו

164 צדיק כתמר יפרח

קטע נוסף בוהר שהטקסט מצטט על אותו פסוק.

Zohar, Vayikra 35:257-37:268 ספר הזהר, ויקרא ל"ה:ל"ז-ל"ח:רס"ח
1The first 34 lines of the Hebrew text are untranslated as explained in the Translator's note on Page 15b.R. Abba was once sitting before R. Simeon, when R. Eleazar entered. R. Simeon thereupon quoted the verse: "The righteous shall flourish like the palm tree, etc." (Ps. 92, 12). 'The palm', he said, 'is the slowest of all trees to mature, taking seventy years. The reason why the righteous is compared here to the palm tree is one which the Companions are reluctant to reveal, although it is indicated by the

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

165 צדיק כתמר יפרח

קטע נוסף בוהר שהטקסט מצטט על אותו פסוק.

Zohar, Idra Zuta 23:105-24:113 ספר הזהר, האדרא זוטא כ"ג:ק"ה-כ"ד:ק"ג

166 מה תמר אין לו אלא לב אחד

בגמרא נאמר: כשם שלתמר יש לב אחד בלבד, כך לישראל יש לב אחד בלבד לאביהם שבשמים.

Sukkah 45b:9-10 סוכה מ"ה ב:ט"י

רבי לוי אומר, כתמר: מה תמר זה אין לו אלא לב אחד, אף ישראל אין להם אלא לב אחד לאביהם שבשמים. אמר רב יהודה אמר שמואל: לולב שבקעה, וסוכה יום אחד. מאי טעמא? לולב דמפסקי גילות מזמים, כל יומא מצוה באפיה נפשיה הוא. סוכה דלא מפסקי גילות מזמים, כוליה שבקעה כחד יומא אריקא דמו.

171 בביאור ע"פ החלצו מאתכם

ההערה מזהה את הביאור על "היחלצו מאתכם" כמאמר בלקוטי תורה, פרשת מטות, שבו נדונה השלום הכפול.

הערת קה"ת
לעיל פ' מטות

172 החלצו מאתכם

ציווי משה לחמש אנשים למלחמה נגד מדין. אדמו"ר הזקן מפנה לביאורו על פסוק זה.

Numbers 31:3 במדבר ל"א:ג

וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־הָעָם לֵאמֹר הִחַלְצוּ מֵאִתְּכֶם אַנְשִׁים לַצָּבָא וַיְהִיו עַל־מִדְיָן לַתֵּת נִקְמַת־ה' בְּמִדְיָן:

And Moses spoke unto the people, saying: 'Arm ye men from among you for the war, that they may go against Midian, to execute the L-RD'S vengeance on Midian

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

173 יריחו הי' מנעלה של א"י

לאחר מקורות המדרש ליריחו כ"מנעולה" של הארץ, ההערה מפנה לקטע מוקדם יותר בלקוטי תורה, פרשת שלח, העוסק באותו עניין.

Bamidbar Rabbah 15:12 במדבר רבה ט"ו:י"ב

הערת קה"ת

ראה במד"ר טו, יב. ע' תנחומא בהעלותך (סי' י"ד) יריחו היתה "סוגרה" של א"י. ובמד"ר פט"ו רס"י יב [טו] "נגרא". ובעץ יוסף פירושו מנעולה. וכ"ה בילקוט סוף יהושע רמז לב, ושם נגרה ב"הא". — וע"ל בשלח (נא, ג). [כ].

174 יריחו היה מנעלה של א"י

בהערת קה"ת מובא מדרש תנחומא, המכנה את יריחו "כריח" של ארץ ישראל.

Midrash Tanchuma, Beha'alotcha 10:1 מדרש תנחומא, בהעלותך י"א

... כְּשָׁבָא לְהִלָּחֵם בִּירִיחוֹ, נִתְכַּנְסוּ לִירִיחוֹ שֶׁבַע אַמּוֹת, שְׁנָאֹמֶר: וְתַעֲבְרוּ אֶת הַיַּרְדֵּן וְתִבְאֹוּ אֶל יְרִיחוֹ וְיִלָּחֲמוּ בָכֶם בְּעֲלֵי יְרִיחוֹ הָאֲמָרִי וְהַפְּרָזִי וְהַכְּנַעֲנִי וְהַחִתִּי וְהַגִּרְגָּשִׁי הַחַיִּי וְהַיְבוֹסִי וְאַתֶּן אוֹתָם בְּיָדְכֶם (יהושע כד, יא). וְכִי שֶׁבַע אַמּוֹת הָיוּ בְּעֲלֵי יְרִיחוֹ שֶׁהִכְתוּב אוֹמֵר בְּעֲלֵי יְרִיחוֹ הָאֲמָרִי וְגו'. אֲמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָן, יְרִיחוֹ הָיְתָה סוּגְרָה שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. אֲמָרוּ, אִם נִכְבְּשָׁה יְרִיחוֹ, מִיָּד כָּל הָאֶרֶץ נִכְבְּשָׁתָה, לְפִיכָךְ נִתְכַּנְסוּ לְתוֹכָהּ שֶׁבַע אַמּוֹת. ...

Make for yourself" (:Numb. 10:2 translated literally) (lekha)," [i.e.,] at your own expense (literally: from what belongs to you [lekha]). (Ibid.): "Make for yourself." For yourself you shall make [them] and not for others. You are to use them, and no one else is to use them. You yourself know that in the case of his disciple Joshua, he did not use those [trumpets] but horns (shofars). When they came to fight against Jericho, there gathered in Jericho seven peoples. It ... is so stated (in Josh. 14:11), "When you crossed

Midrash Tanchuma -- Torat Emet (Public Domain) • Townsend 1989 translation of Midrash Tanhuma, S. Buber Recension, edited and supplemented by R. Francis Nataf (CC-BY)

175 עיין מענין צדיק כתמר יפרח ברבות . . ודרצ"ב ע"א

ההערה מציינת שאותם מקורות על "צדיק כתמר יפרח" מובאים שוב

בהמשך בלקוטי תורה, בדרושים לראש השנה.

הערת קה"ת

נזכרו גם לקמן דרושים לר"ה סג, ג ונעתקו ביהל אור עה"פ מע' שלד ואילך.

176 ירדן יריחו

ישראל חנו בערבות מואב, מעבר לירדן יריחו, בסוף מסעיהם. אדמו"ר הזקן דורש את "ירדן" מלשון ירידה.

Numbers 22:1 במדבר כ"ב:א

וַיִּסְעוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּחֲנוּ בְּעַרְבוֹת מוֹאָב מֵעֵבֶר לַיַּרְדֵּן וַיַּרְחוּ:

And the children of Israel journeyed, and pitched in the plains of Moab beyond the Jordan at Jericho

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר כב, א. ועוד.

177 בזהר פ' שלח (דקס"ו סע"א)

הזהר על פרשת שלח, שהטקסט עצמו מצטט בעניין משמעות הירדן.

Zohar, Sh'lach 19:169-21:178 ספר הזהר, שלח לך י"ט:קס"ט- כ"א:קע"ח

178 וישם לך שלום

המילים האחרונות בברכת כהנים: "וישם לך שלום". אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו על "כה תברכו".

Numbers 6:26 במדבר ו:כ"ו

וַיֵּשָׂא HAVAYAH פָּנָיו אֵלַיִךְ וַיִּשֶׂם לְךָ שְׁלוֹמִים:

The L-RD lift up His countenance upon thee, and give thee peace.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

179 בילקוט על הפסוק "הצדיק יפרח כתמר" נאמר: כשם שלבו של התמר פונה כלפי מעלה, כך לבם של הצדיקים.

Yalkut Shimoni on Nach 845:2 ילקוט שמעוני על נ"ך תתמ"ה:ב'

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו והערות.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: OYW (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Sefer Etz Chaim דרך מקורות מצוטטים, (Public Domain); Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) (Public Domain); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Daat Bereshit Rabbah (Public Domain); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Sifsei Chachomim Chumash, Metsudah Publications, 2009 (CC-BY-NC); Daat Shemot Rabbah (Public Domain); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Kehot Publication Society (CC-BY-NC); Daf Shevui (CC0); Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain); Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain); Pardes Rimonim (Public Domain); Midrash Tanchuma -- Torat Emet (Public Domain); Townsend 1989 translation of Midrash Tanhuma, S. Buber Recension, edited and supplemented by R. Francis Nataf (CC-BY).

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. [/https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלושון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: [/likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/](https://likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/) (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309).

מיזם חינוכי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך [/likuteitorah.com/he/likkutei-torah/masei/3/](https://likuteitorah.com/he/likkutei-torah/masei/3/)

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק